

# BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:  
József-körút 18.



Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF. Felelős szerkesztő: BRAUNSÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:

Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3,50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1,20 ft).  
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

## Békül a Reichsrath.

Budapest, február 23.

(s.) Furcsán békülnek odaát a bécsi parlamentben. A birodalmi tanács tegnap nyílt meg és ma már akkora botrány színhelye volt, hogy csak úgy rengett bele a franzensringi szép görög ház. Koerber békeakciójának eddigi kézzelfogható eredményei tehát a következőkben összegezhetők:

A miniszterelnök tegnap elmondhatta programját rendőri beavatkozás nélkül; továbbá

a birodalmi tanács új ülészakának nem első, hanem csak második ülésében volt skandalum és ekkor is erősebb tettelegesség nélkül; és végül

az új kormány már kétszer jelent meg a parlament előtt és még egyszer sem inzultáltak.

Utóvégre ezek nem megvetendő eredmények a mai viszonyok között és ezekért is nem egy elődje megirigyelheti Koerber urat. Hanem a sok reményvel, nem kevés ügyességgel és nem egészen rossz auspiciumok mellett megindult békeakció sorsára nézve nem eléggé biztató jelenségek. Szeretnők remélni, hogy hamarosan más, jelentősebb sikerek oszlatnák el azt az aggodalmat, amelyet a megegyezés barátaiban a parlament mai zajos jelenetei támasztottak. Nagyon kívánatos, hogy ez a mai botrány ne jelentse a békeakcióért dugába dőlést, hanem legfőbb pillanatnyi megakadást. Kívánatos ez nemcsak azért, mert a Koerber-kormányénál becsületesebb programmal még egy osztrák kabinet sem mutatkozott be, hanem azért is, mert Koerber kísérlete minden jel szerint az utolsó próbálkozás

ezzel az alkotmánnyal, sőt esetleg az alkotmánnyal. A mostani kabinetnél határozottabban, nyíltabban és szabatosabban egy elődje sem formulázta a pártokon kívül való állását. Világosan, okosan és meggyőzően fejtette ki tegnap Koerber, hogy nem csatlakozik egyik parlamenti párthoz sem; hogy nem vállal közösséget semmiféle nemzeti törekvással sem, hanem szigorúan az állami feladatok megvalósítására törekszik. És mert ezek a fejtegetései igazán meggyőzőek voltak, mert tartózkodott mindentől, amit egyik vagy másik nemzetiség kedvezésnek, vagy sérelemnek nézhetne volna, ezért fogadták programját olyan barátságosan, amilyen barátságosan nem fogadták egy elődjének a beköszöntőjét sem negyediziglen.

És ma mégis botrány volt és a csehek mégis megkezdték az obstrukciót. Igaz, hogy csak a csehek. Viszont a botrányesimulásban a németek jártak elől. Az a kérdés most már, hogy az obstrukcióban egyedül maradnak-e a csehek, vagy velük lesznek a többség többi pártjai is; továbbá, hogy a mai skandalum többet is jelent-e, mint azt az eléggé természetes dolgot, hogy egy duhajkodáshoz szokott társaság, amilyen az osztrák parlament, nem képes hirtelen átcsapni az egymással való érintkezésnek arra a módjára, amelyet másutt, Ausztrián kívül parlamentinek szokás mondani.

Ami a csehekkel illeti, nekik bajos lesz tágitani. A napokban megesett, hogy egy cseh kerületben az ifjucsehek vereséget szenvedtek egy időközi választásnál. Ez régen nem történt velük, s a mi még nevezetesebbé teszi az esetet, az az, hogy a győztes jelölt cseh radikális párti. Ami arra enged következtetni, hogy alulról erős áramlatok követelik a hajthatatlan, engesztelhetetlen cseh politikát és

ezekkel az áramlatokkal számot kell vetniök az ifjucseheknek, ha pozíciójukat meg akarják tartani. A békepolitika tehát a csehek engedékenységére nem számíthat. Csak arról lehet szó most már, hogy a többség pártja tartja-e a szolidaritást a csehekkel, vagy arra az oldalra áll, amelyen a kormány megmenteni igyekszik az osztrák állam egyetemes létérdekeit, s ha lehet, az osztrák alkotmányosságot is, a nemzeti szeparatiztikus törekvések ellen.

Ebben a törekvésében elsőbbben is a lengyelek magatartása érdemel figyelmet. A lengyelek eddig általában a hatalommal tartottak, s e mellett megtalálták a maguk számítását. Nagyonbbrészt békeszerető, csöndes öreg urak, a leltári mamelukok típusai. A többséghez tartoznak ez idő szerint, aminek az a genezise, hogy mikor ez a többség alakult, akkor a kormány erre a többségre támaszkodott. De most, hogy a kormány nem a többséggel, sőt szükség esetén a többség ellen készül kormányozni, a lengyelek nem tanusitanak valami szerfölött nagy makacságot a többséghez való ragaszkodásukban. Legalább a lengyel klub legutóbbi értekezletén a békére való hajlandóság nagyobbak mutatkozott, mint az obstrukcióra való elszántság. Akármilyen is ennek a motívuma, akár a hatalom iránt való okos rokonszenv, akár az a belátás, hogy a szláv szolidaritásnál magasabb rendű érdek az osztrák állam egysége és az osztrák parlament alkotmányépsége: annyit konstatálni lehet, hogy az obstrukció nem számíthat föltétlenül a lengyelekre. A lengyelek most még ingadoznak és nem valószínű, hogy elszakadnak a csehektől, akikhez csupán a szláv szolidaritás érzése fűzi őket, holott ezzel szemben áll a hatalom csábi-

## TÁRCA.

### Mary.

(Premiére a Nemzeti Színházban.)

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irta: *Ábrányi Emil.*

*Bosnyák* Zoltántól háromfelvonásos eredeti drámát mutattak be a nemzeti színpadon.

Ez már a harmadik darabja *Bosnyáknak*. Ime világos, mint *Fra Angelico* képein az égbolt kéksége, hogy *Bosnyák* Zoltán passzióval űzi a drámaírást és nem csügged el, ha balsikerok érik.

Két előbbi darabjával nem tudta meghódítani a sajtót és a közönséget. Kevés volt bennük az eredetiség és sok a reminiscencia. Érdekes témákat vitt a néző elé, de témáit nem dolgozta ki érdekesen. Problémákat vetett föl, de motiválásának a gyöngeségével nem tudta elfogadtatni a megoldást, nem tudta meggyőzni a közönséget, hogy igazai van. Elmélkedni akart fontos társadalmi kérdésekről, de reflexiói kissé banálisak, kissé felületesebbek voltak. Eredeti alakokat akart bemutatni a magyar társadalomból, de kisült, hogy ezek az alakok nem eredetiek, hanem idegen minták másolatai; olyan alakok, akik sohasem jöttek volna világra, ha előzőleg már meg nem születtek volna *Dumasnál*, *Ibsennél* és *Echegaraynál*.

A szerző, aki ezeket a darabokat írta, azt a benyomást tette ránk, hogy itt egy szenvedélyes színházlátogatóval, egy passzionátus dilettánssal van dolgunk, aki rajong a modern áramlatokért és élénken átérzi azt a sok szépet és igazat, azt a rendkívüli erőt és nagy színpadi hatást, amit mások produkálnak. Mindaz, amit lát, hall és élvez évek során át, meggyűl benne; annyira meggyűl, hogy végre ő maga is elkezd darabot

írni — a mások eszméiből, alakjaiból, igazságából és szofizmáiból. A reminiscenciák mámorba ejtik és ebben a mámoros állapotban csodálatos tehetséget s még csodálatosabb bátorságot érez magában, mint az ittas ember, akinek nincs érzéke a veszedelmek iránt. Neki magának nincs mondani valója, de mikor a mások eszméiből vandiansokat csinál — s ezek a változatok sokszor szerfölött gyöngék — szentül meg van győződve róla, hogy a saját gondolatait írta le. Alakokat visz a színpadra, akikről azt hiszi, hogy a maga társaságából, a körülötte levő milieuból vette, tehát látta és megfigyelte őket — s ezek az alakok mégsem egyebek, mint magyar nevet viselő norvégek, spanyolok és franciák. Amikor darabírásra buzdul, azt hiszi, hogy a mások példája és sikere csak a benne szunnyadó hivatást ébresztette föl, — de azok, akik nem mámorosak, mint ő, hanem kegyetlen józansággal mérlegelik a jót és a rosszat: azok látják, hogy itt nem a hivatás ereje, hanem az utánzás forró (és lázas hőfokánál fogva szinte öntudatlan) vágya működik; hogy itt olyan ember lépett akciába, aki a természettől művészi ösztönöket kapott alkotó erő nélkül; aki a saját illuzióinak autoszugesztációja alatt áll és ebben a hipnotikus állapotban azt hiszi, hogy azt a hatást és gyönyörűséget, amit a mások muakál, az igazi alkotó erők munkái ottlaktak a lelkebe, ő is felköltheti a közönségben a maga szegényes, bágyadt, minden erő és egyéniség híjával levő imitációival.

*Bosnyák* Zoltán most harmadszor próbál szerencsét a nemzeti színpadon. Törekvését, ambiciózus kitarását dicséreljük, de vajjon ez a harmadik darab megváltoztatja-e az előbbi drámákból kapott impressziókat?

*Bosnyák* Zoltánra már nem alkalmazhatjuk a kezdőkkel szemben használt enyhébb, dédelgetőbb mértéket. Aki harmadik darabjával lép a közönség elé, az már nem kezdő; annál komolyan és szigorúan meg kell vizsgálnunk, mennyi-

ben fejlődött korábbi darabjaihoz képest, mi a haladás a mostani drámájában, mennyit tanult a lefolyt idő alatt, miképpen tudta használni fordítani a korábbi kísérletek balsikerét?

Egy kis szomorúsággal, (mert inkább magasztalni szeretnék mindent, ami magyar) de köteles őszinteséggel mondom, hogy a *Mary*-ben nem látok haladást.

Megint a dilettáns áll előttem, aki tele van reminiscenciával, akinek a motiválása erőszakos és hamis, aki korszerű, reális tárgyat dolgoz föl és régi, elavult szentimentalizmusa miatt darabjában nincs élet, nincs valóság, nincs természetesség.

A darab férfi-hőse, *Karel* György, *Ibsen* *Helmeréből* és a *Marianna* tüzes, ideális *Danieléből* van összekompilálva.

*Mary*, a hősnő, kétségbeesítő módon hasonlít *Nórához* a harmadik felvonásban, a nagy *leszámolás* jelenetében, amikor *Karelt* (aki *Maryre* a második felvonásban éppen úgy *rátámad*, mint *Helmer* *Nórára*) tompa, rezignált, kiábrándult hangon elbocsátja magától. De kérem, még a szavak is ugyanazok! *Karel* megbánó, kérlelő alázattal szól hozzá:

— Egy szót legalább, hogy — *egykor!*... Hát vége mindennek... örökre?

S mit válaszol rá *Mary*? Ugyanazt, amit *Nóra* *Helmernek*:

— Én — uggy érzem!

Ime, a reminiscenciák mámorja, amiről fön-  
tebb szóltam. Lehet, hogy a szerző nem akarta egyszerűen lemásolni *Ibsent*; nem akarta átvenni tőle a helyzeteket s még a szavakat is; de a *Nórából* lelkebe suhant reminiscenciákat addig hordta és dédelgette magában, amíg végképpen beléjük szeretett és azt hitte róluk, hogy a saját magzatai. Olyan édes dolog: leírni azt, ami szép — másodsor is. Igen, másodsor is, eltelve a

tása és a komolyan felfoggott államérdek. És ha a lengyelek példáját követik a többi szláv csoportok, a német klerikálisok, a keresztény szocialisták, meg a feudális nagybirtokosok is, akkor be fog következni — ez a legjobb eset a mostani körülmények között — a csehek teljes elszigetelése.

Ebben az esetben a csehek folytatják ugyan egy ideig az obstrukciót, de szemben fogják magukkal találni a parlament összes pártjait, amelyeknek nagy része támogatja a kormányt, egy része pedig legalább is nem támogatja a cseheket. Így vagy az az eset fog bekövetkezni, hogy az obstrukció idejében kiadja az erejét, vagy pedig kénytelen lesz és képes is lesz a kormány erőszakos intézkedésekkel legyűrni az önmagában nem erős ifjusek csoport obstrukcióját. Szó sincs róla, hogy ez valami ideális állapot volna, de viszont minden más eshetőség rosszabb nála.

Ha ugyanis a mostani többség együttmarad és egyesült erővel akadályozza meg a kormányt a parlamenti kormányzásban, akkor nem marad most már hátra egyéb, mint vagy az alkotmány felfüggesztése, vagy új alkotmány oktrojálása, vagy a tizennegyedik paragrafussal való élőködés, a meddig lehet. Ezzel szemben a csehek ellen való erős, vagy erőszakos rendszabályokkal olyan állapotot lehet teremteni, amely mégis parlamentarizmus, ha nem is tökéletes. Ha a kisebbség erőszakosságával a többség erőszakosságát állítják szembe, ez bizony nem az a módja a parlamenti kormányzásnak, amelyért a parlamentarizmus barátai lelkesülhetnének. De jobb, mint hogyha a nyers kormányhatalmat szegzik szembe az egész parlamenttel, az egész parlamentarizmussal, az egész alkotmányval. Inkább csonka, tökéletlen parlamentarizmus, mint semilyen. Inkább alkármilyen parlamentarizmus, mint alkotmányválság.

Egyszóval, a helyzet Ausztriában az, hogy a legjobb, a mit remélni lehet: a legkisebb rossz a sokféle rossz közül. Egyelőre ennyit még lehet remélni. De könnyen eltűnhet ez a remény is, ha még sokáig békül a Reichsrath.

szép gondolatok, érdekes és megható jelenetek mámorával és fősleges részegségünkben megfélekedve arról, hogy ama gondolatokat és jeleneteket talán mások már megírták előttünk!

És Both Miklós, a poéta, nem variánsa-e Ibsen Rank doktorának, azzal a különbséggel, hogy Ranknak hátrénc-sorvadása van, Both Miklós pedig rossz verseket ír? Both Miklós titokban imádja Maryt, Rank titokban imádja Nórát és egy adott pillanatban mind a kettő elárulja szerelmét misztikus kétértelműséggel, amire mind Mary, mind Nóra részéről poétikus szájalom a viszonzás.

De Both Miklós nem is szégyelli Ibsennel való viszonyát. Amikor Marytől bucsuzik, egyenesen megmondja neki, hogy *Norvégia* megy, a fjordok hazájába, az örök jég közelébe! Igenis, egyenesen azt mondja, hogy fölkeresi — *Rosmersholmot*. Azt a helyet, ahol minden rög az Ibsen lányomait viseli magán. Az Ibsen-imádás megmondhatatlanná tette ezt a fiatal embert. Nyomra vezette még azokat is, akik talán nem vették volna észre a norvég-vonatkozásokat, ha Both Miklós másfelé, például — Bosnyákországba utazott volna. Ez legalább hazai talaj, bár megengedem, hogy Norvégia eredetibb. (Kár, hogy okupációja nem sikerül!)

Ne firtassuk tovább a magyar-norvég testvériséget, hanem álljunk meg a darab egyik alakjánál, aki eredetibb a többinél.

Budapest valamelyik előkelő kaszinójában talán egy kis szenzáció fog előidézni Bosnyák Radákja, akiben a szerző megint egy uri kaszinótipust akart a szinpadra vinni, éppen úgy, mint a *Becsületbőr* hőseiben.

Radákkal mindjárt a darab elején megismerkedünk. Végignyulva fekszik a pamlagon Mary szalonjában, „arcán a paralízis előjeleivel.” (Szerző utasítása.)

Ez az ur, akinek az arcán a paralízis előjelei vannak, hihetetlen cinizmussal társalog egy másik urral, akit a szinlap gróf Berényinek ne-

## A színházi vita.

— A képviselőház ülése. —

Budapest, február 23.

Madách Imre leánya.

... Kihasítom a mai színházi vitából Asbóth János beszédét, melynek a színházak ügyéért csak annyi köze volt, hogy — Madách Imre leányáról szólt. Asbóth a t. Ház színe előtt panaszozta fel, hogy a legjelentősebb magyar író leánya nyomorban sanylődik s hogy a férje kicsiny keresetét pótolhassa, olyan munkára kénytelen vállalkozni, melyet kíméletből jobb meg nem mondani. Ez szomorú jelentés volt s csak szomorubbá tette, mikor Asbóth János kész folyamodást vett elő s odalépve a miniszterelnök elé, így nyújtotta át:

— Madách leánya folyamodik a nemzethez — támogatásért ...

Olyan volt az incidens, mintha jókedvű társaságnak egyszerre a mulandóság képét mutatják meg. A hideg futott keresztül az emberek hátán.

Utazás az intendáns körül.

... A t. Ház mindig jól fest, ha arra van kilátás, hogy — ütni fogják az intendánst.

De ez ma egészen más Ház. A völgy nem is olyan érdekes, mint a karzatok. A zsurnalisztakarzat olyan, mintha az újabb magyar írói gárdát akarnák ott a közönségnek bemutatni — életnagyságban. Aki ma tollforgató ember van, mind a zsurnaliszták karzatára sietett, hogy meghallgassa a *Hercege* Ferenc első beszédét. Akik szeretik s akik irigylik (pedig körülbelül csak ilyenek vannak), mind jelen akarnak lenni az érdekes vállalkozásnál. De az igazi karzat se hasonlít a tegnapihoz. Ah, hiszen máskor is sok asszony meg leány tarkítja a karzatot, de ezek más asszonyok, más lányok. (Talán Horkay Feri mesterkedett és behozta titokban valamennyi Gyurkovics-csemetét a t. Ház karzatára.)

*Hercege* Ferenc még csöndesen ül a helyén, mikor fölötte már megindul a traces.

— Egy kicsit sápadt.

Valaki jól körülnézett az üvegtető alatt s most megjegyzi:

— Van itt sápadtabb ember is nála. A karzaton lesi az eseményeket — gróf Festetich Andor, a direktor.

De mindenfelől tudakolják.

— Mikor kerül sorra?

— Tud-e beszélni?

— Vajjon kit fog ütni? Vagy üt-e egyáltalán? Hisz olyan kedves ember!

A zsurnaliszták karzatán tudnak már egyet-mást. Ott most csupa kolléga ül, aki beszélt *Hercege* Ferencel és tudja a terveit. Erről a karzatról aztán leszivárog a völgybe az a mondás, hogy *Hercege* Ferenc a szubvencionált színházak bajainak orvoslásáról fog beszélni s a csattanót már elárulta.

— Meg akarom mondani, hogy a segítség nem is olyan beszorokányosság. A szubvencionált színházak baját keresik? Az egyszeri ember is így kereste a báránybőr süvegét. Pedig a — *fején volt*.

Ah, hát mégis az intendáns ellen fog beszélni! Annál jobb. Igaz ugyan, hogy elég pikantéria az is, ha *Hercege* Ferenc a parlamentben beszél; de ha az intendánsról beszél, mégis csak pikánsabb. És jóleső izgalomban mozgolódik a völgy, valamennyi karzat. Hogy egy-két szónok ledarálja előbb a maga mondókáját, az se baj. Szereti azt a parlament is, ha van egy kis ideje a különleges szenzációra készülödni. Csak beszéljenek: *Szöts* Pál, *Major* Ferenc. Csak védjék a jövődö generációt a métely ellen, mely a léha szindarabokból kiárad. Nagyon becsületes hang ez és minden ember szívesen hallgatja az erkölestelenedikét, föltéve, hogy előbb már meghallgatta azokat az erkölestelen dolgokat, amikre úgy esik a prédikáció, mint lumpolásra a korhelyleves.

A mutató pedig pereg az órán — a karzatok már készen vannak a szenzációra. A jegyző valamivel hangosabban szól le a völgybe:

— *Hercege* Ferenc!

Aki most fölemelkedik: nem szorult bemutatásra. Mindenki jó ismerőse az a magas, szőke ember, akinek a különös szeméből (még a fotografiákon is) olyan sok okosság s olyan kevés szenvedély sugárzik ki. Ismerős ember ő a t. Házban is. Ebben a pillanatban pedig mintha az egész nagy publikum arra gondolna, amit a t. Ház egyik filozófusa mondott valamikor *Hercege* Ferencéről.

— Nem tudom, miket fog ez a fiatal ember beszélni. De bolondokat soha. Pedig ez még a legokosabb embereken is megesis. *Hercege* Ferencen nem. Ez külön *Bacchus*nál, aki istene volt a bornak, de néha mégis megrészegedett tőle. Ez sosem tudna a maga italától megrészegedni.

Az első mondatok megerősítik ezt az im-

vez. Ennél őszintébb, megdöbbenőbb, piszkosabb övallomást ember még nem tett s talán nem is fog tenni Radák kivül, mert az ember a maga lelki szennyesét nem mossa mások előtt, — a gazember nem dicsékszik azzal, hogy gazember.

Gróf Berényi azt mondja Radáknak:

— A régi dolgaidat ismerem: *pástorórák* köztvitése, — *uzsora*, — *kölesönök a kaszinóban!*... De azt nem tudom, miképpen jutottál a *nagylelkű emberbarát* hírére?

Radák fölvilágosítja:

— Tudod, hogy hatalmas a *börze-szerencsem*; és én a *nyereségem hulladékait* mindig odavágom a közönség szemébe — *jótekonny adományok* címen. Ime (Pózbá vágja magát) a „*nemes lelkű emberbarát*”!

S ez a *Berényi*, aki Radákot Pandarusnak, *uzsorásnak*, *aljas strébernek* mondja és mégis együtt marad vele a *kifogástalan gavallérok kaszinójában* — ez a *Berényi*: gróf, magyar mágnás, talán vezető ember a választmányi tagjai közt.

A plebejus demokraták nem kis kárörömmel fogják megtudni a *Bosnyák* darabjából, hogy van — vagy volt — Budapest egyik előkelő klubjában egy férfi, aki kerített, uzsoráskodott és a legpiszkosabb foglalkozásokat üzte s mindamellet halála napjáig élvezte a nagy urak, a kényes becsületű gavallérok barátságát.

Halála napjáig, mondom. Mert Radákot a szerző elpusztítja ugyan a harmadik felvonás végén, de nem úgy hal meg, mint lealézott gazember. Radák *párhajban* esik el a lovagiaság mezején. Úgy hal meg, mint kaszinói tag, amikor már közel állott ahhoz, hogy jótekonny adományai révén *bőrös és a főrendiház tagja* legyen.

S miért esik el Radák páros viaskodásban? Ennek a története a következő:

Radák nem volna igazi „nemes emberbarát”, ha hiányoznék belőle a *Mecénás-erény*. Radák, igenis, *Mecénás*, — és pénzzel támogat egy igazó fiatal hajadont, akinek az édesanyja meghalt s aki megbénult, keresetképtelen apjával — egyik

arisztokrata-barátjának a volt erdőszével — már-már véginségre jutott. Ez a fiatal leány: *Miss Mary*, a darab hősnője, aki Radák támogatásával jeles színésznővé kepezte ki magát.

*Miss Mary* Radákot önzetlen barátjának tartja és hallától duzzadó leveleket intéz hozzá. Radák természetesen szerelmes a gyönyörű leányba és a divatos, híres színésznőbe, — s természetesen arra spekulál, hogy a halás leányt szeretőjévé teszi. De a szép zsákmány kisiklik a kezei közül.

Utjába áll egy diadalmas ifju, *Karel* György, szép lelkű idealista és országgyűlési képviselő, aki *Mary*be halálósan szerelmes s akit *Mary* is szeret, szintén halálósan. *Karel* azt kívánja, hogy *Mary* mondjon le a szinpadról és *Mary* kész meghozni ezt a nagy áldozatot. Két hét múlva megjelenne az esküvő.

Ekkor Radákban démoni erővel támad föl a kéjvágy. Elhatározza, hogy minden áron birtokba keríti *Mary*t. Elmege a leányhoz, amikor vőlegénye nincs ott, arcátlanul megfenyegeti a nála levő hálálkodó levelekkel (ezeket tudniillik gonosz magyarazzattal a leány becsülete ellen akarja fordítani, ha kéjvágyának nem enged) s amikor *Mary* mégis dacol vele: erőszakot akar tenni rajta.

*Karel* György éppen *à tempo* érkezik. Iszonyu inzultusokat vág Radák szemébe, de Radák a magánál tartott leveleket kompromittáló céllal olvassa föl a vőlegény előtt, azután nyugodtan távozik, hogy provokáltassa két előkelő barátjával *Karelt*. *Karel* persze vakon hisz a látzatnak és azzal a ténynyel, hogy Radák a nyomorban levő családot anyagilag támogatta, bebizonyítottak tartja *Mary* becsületességét. *Te is olyan színésznő vagy, mint a többi!* — kiáltja vad haraggal s miután még egy pár keserű megjegyzést tesz a színésznők jellemtelenségére, fölbontja *Mary*vel kötéendő házasságát és elrohan, hogy megverekedjék Radákkal. *Mary* pedig, mint

pressziót. Hideg mondatok, csak nagyon okosak. S ahogy egymáshoz sorakoznak, (a világról se mondanám, hogy egymásra torlódnak, mert a Herceg mondatai sokkal jobb modoruak, sem-hogy torlódnának), mondom, ahogy a hideg mondatok egymáshoz sorakoznak, a t. Ház úgy véli, hogy Herceg Ferenc körülbelül olyanforma szónok, mint Berzeviczy Albert: nyugodt, elegáns, hideg, másokat sem melegenget. De aztán lassankint ötletek dugják ki a fejüket a hideg mondatokból: elmés, szokatlan, jó nevelésű ötletek, amelyek hirtelen jönnek és nyomban helyet engednek másoknak. Egyik sem citrom-ötlet, arra való, hogy kifacsarják; csupa friss, színes ötlet, amelyik illedelmesen elpattan, akár megismerték mindjárt a szépségét, akár nem. Mert nem olyan ötletek, hogy makacsul vadásszák a tetszést. S talán éppen azért tetszenek.

A t. Ház most már kezd mégis melegedni. Az arcok ilyesmit árulnak el:

— Hát nem nagy orátor, de nagyon kellemes cevegő. Igaz, hogy ő is sűrűn iszik vizet, mintha orátor akarna lenni, de talán nem is a víz teszi a nagy szónokot. Aztán meg talán meg is szabad neki bocsátani a vizet. Hiszen ez nála csak annyit bizonyít, hogy hamarabb fogy ki a hangból, mint az ötletekből.

S Herceg Ferenc buzgón igazolja ezt a hitet. Sok vizet iszik, de még sokkal több ötlettel kárpótol. Még ami hárompróbás argumentum, az is ötlet formájában pattan ki belőle. Mert lassankint azért világosan meglátszik, hogy nem az ötletek kedvéért megy végig a szubvencionált színházak süllyedésének szomorú utján, hanem ezt a szomorú süllyedést akarja az ötletekkel nyilvánvalóvá tenni. Vidáman festi a szomorut, mert a poéta ösztönével érzi és éreztetni akarja, hogy ezen a szomorúságon játszva lehetne fordítani. S akkor levidámabb, ötletei akkor legzadagabbak, mikor szomorú utján eljut a legszomorúbb ponthoz: ahol az intendáns buzgón keresi a baj okát és úgy nem találja meg, mint az egyszerű ember a bárányszőr süveget, mely a — fején van. Ezt az intendánst káprázatosabb görögtűzben még nem mutatták meg, mint ahogy Herceg Ferenc ma tette. Hiszen a t. Házban nem olyan ritkaság, hogy valakit szétszednek; egyszer gorombán, máskor finoman, — de olyan édes kegyetlenséggel az üvegtető alatt még senkit sem szedtek szét, mint ma az intendánst.

Mutatóba egyet-mást:

— Intendánsnak nem várok talentumot.

Elég, ha a direktor talentum mellette. De gróf Keglevich István valóságban — *antitalentum*.

— Az intendáns csak nagy ur, a művész azonban művész. S ha a nagy ur úgy akar bánni a művészszel, mint valami bürokrata hivatalnokkal, akkor feledi, hogy a maga művészeivel még Nero császár is megkülönböztetve bánt, pedig *Neronak se volt sokkal kisebb fejelemli hatásköre, mint az intendánsnak.*

— Az intendáns miatt egy kitűnő művész nő megvált a Nemzeti Színházról. A közvéleménynek szemben azt mondom, hogy az intendánsnak ebben az ügyben igaza volt. Önök azt kérdik: miért? Azt mondom: mert nem lépte túl a hatáskörét. S miért nem lépte túl hatáskörének határát? Egyszerűen azért, mert az intendáns hatáskörének — *nincs határa*. Tehát igazsága volt az intendánsnak. *S ha még ötször igazsága lesz, elpusztul a Nemzeti Színház.*

— Az intendáns a takarékoság elvével födi intézkedéseit. De t. Ház, hát nem molierei gondolat, hogy gróf Keglevich Istvánra bizzák a takarékoság elvének alkalmazását?

És így tovább.

Az ötletek égtek, gyújtottak és — öltek. S ami csodálatos, még a gróf Keglevich barátai se tudtak érte haragudni. Nem volt rá idejük, hiszen nevetniök kellett. Aztán meg a szceneria is olyan bájos volt. A szónok a jobboldalról beszélt. De mialatt beszélt — *az egész Ház jobboldal volt*. A mosolygás közvetlenebb a tapsnál s ha a taps megakad valamelyik pártkorlátban, a mosolygás — mint egy rózsaszínű felhő — azon is átsuhan és mindenfelé elárad. Nem volt pártkorlát. Az ötleteknek együtt mosolygott és együtt éljenzt: Pulszky Ágost és Bartha Miklós; majd azt mondtam: együtt nevetett Polónyi és Eötvös Károly is. De hát Eötvös Károly nem volt jelen. S amikor a bájos, de gyilkos ötleteivel már a t. Ház kedvencévé volt avatva Herceg Ferenc, akkor még valami történt.

Herceg Ferenc elől elfogyott a víz. A jó Isten tudja, hanyadik pohárral. S aggódva nézett körül.

*Szellő Kálmán* pedig kikapja a bonbonos dobozát s hozzásiet:

— *Tessék cukor!*

Herceg Ferenc vesz az édességből s az egész Ház tapsol, nevet, éljenez. Hiszen a t. Ház kedvence cukrot kapott. A karzat is nevet, éljenez. Hiszen az ország kedvence cukrot kapott. Csak a kedvence nyugodt. Meghajlik udva-

riasan és szájában a cukorral folytatja megkezdett mondatát:

— A t. Ház elhiszi nekem, hogy nem vagyok személyeskedő és agresszív . . .

— *Azért adtam cukrot* — szól közbe a miniszterelnök és jókedvűen, boldogan nevet a völgy, a karzat, még tán az a két angyal is, aki ott az elnök háta mögött időtlen idők óta tartja egykedvűen az ország cimerét.

Hát vidám utazás volt ez az intendáns körül és Herceg Ferencet ritkán ünnepelték úgy, mint parlamenti szűbeszedés után. Pátkülönbség nélkül tapsolták és gratuláltak s künn a folyosón diadalutja volt, míg képviselők elől irókkollégák, ezek elől mások (talán ismeretlenek) kapkodták el.

— Fényes beszéd! — mondták az egyik csoportban.

— Ki drótozza össze az intendánst? — kérdezték a másokban.

Csak két különvélemény bujdosott a folyosón.

*Bessenyei Ferenc* mondta fitymálva:

— Ez a beszéd nem a Herceg érdeme, hanem — a Kegleviché. Vagy tudott volna-e Herceg ilyen sikert aratni, ha *Keglevich jó intendáns?*

A másik különvéleményt a zsurnaliszták karzatán tárgyalták le. *Prém József* jegyezte ott meg:

— Ugyan! Nagyon sok vizet ivott!

Azt mondták neki:

— *Jóska, igyál te ötven pohár vizet, hátha te is Herceg leszel tőle!*

Máskülönbén a szünet alatt sok gyönyörűséggel beszéltek a beszédéről s elismeréssel nyilatkozott róla később *Szellő Kálmán* miniszterelnök is, aki még ebben a nehéz szituációban is mindent elkövetett, hogy az intendánst lovagiasan megvédelmezze.

*Ami egyéb történt.*

Az nem sok. *Szöts Pál* és *Major Ferenc* a jövő generáció erkölcsi szempontjából keltek sikra a Franciaország felől beáradó léha irányzat ellen s *Pichler Győző* mondta a vidéki színház tételénél, hogy ő a minap ugyanazt akarta mondani, amit ma Herceg Ferenc mondott. No, lehet. De talán Herceg Ferenc valamivel mégis elmébeben mondta el s így nem hozott szégyent a jó Pichler fejére . . .

akit rettentő ütés ért, szinte megkábult, mereven néz és fajdalmában elfáultan hallgat.

Karel György halálának megsebesítési Radákot. A haldokló Radák Mary lakására viteti magát, ahol Karel jelenlétében meggyön. Bevallja, hogy rágalom volt minden, amit mondott és visszaadja Mary becsületét. Karel bocsánatot kér, de a kiábrándult, elfáult Mary nem szeretheti többé. Utjaka szétválunk és Mary visszatér a színházhoz, egyetlen szerelméhez.

Both Miklós, a Norvégiaiban szerelmes drámaíró, lelkes melancholiával foglalja össze a darab tanulságát ebben a végső felkiáltásban:

— *Mi elveszthetjük a közönséges élet boldogságát . . . egy megmarad: az örökkön való, az álmélet!*

Radák történetében voltaképp benne van az egész dráma története, de a végső felkiáltás azt bizonyítja, hogy Bosnyák darabjában a fő-tendenciá másfelé vág. Bosnyák Zoltán a *színesítő* tragédiáját akarta megírni Maryben, a színésznőt, akit helyzeténél fogva gyanúsítanak még akkor is, amikor a legtisztább szerelmet és a legideálisabb becsületet hordozza magában.

Erről egy pár megjegyzést még tehetünk.

Azt mondja miss Mary: „*Lecouvreur Adrienne* holttestének nem adtak helyet a temetőben. A második század mult el azóta . . . és milyen századok! De az idők ránk nézve nem változtak. A nő védelméből kizárták a színésznőt. Az ő becsületén tisztességgel, hogy gázoljanak. Igen, ő nem asszony, csak — színésznő!” (Ridi pagliaccio!)

Ez hamis, elavult álláspont. Az idők, igenis, nagyot változtak a színésznő javára. Egész halom konkrét esettel hozakodhatunk elő. A színésznőnek ma éppen úgy megvan a maga di-

szes és kifogástalan társadalmi pozíciója, mint akármelyik gróf, vagy nagykereskedő, vagy hivatalnok feleségének. Nemcsak a színpadon ünneplik, csodálják, hanem a színházon kívül is tisztelettel veszik körül, féltve, hogy magatartásával, privátéletével rászolgál az emberek becsülésére. Mert a társadalmi pozíciót természetesen a tisztesség adja s ha valaki ennek a kondíciónak nem felel meg, azzal szemben a társadalom bírói tisztet gyakorol, legyen bár az illető mánás-asszony, gazdag bourgeoisie, vagy színésznő.

*Catalani* a maga kilenc gyermekével példás család-anya volt, *Lind Jenny*, *Hollóssy Kornélia* erénydijakat nyerhettek volna (a pápa aranyrózsáját mindenesetre több joggal, mint *Isabella ex- királyné*), *Nilsson Krisztina* ideális feleség és anya volt a nemzetiségben, — és ha miss Mary színezné a Nemzeti Színház tájékán, ott is láthatna szép, kedves színésznőket, akikre a rágalom még csak fölsandítani sem mert soha, mert asszonyiságukon éppen úgy nem esett folt, mint a Vesztá-szűzek fehér fátyolán.

Az az állítás tehát, hogy a színésznő becsületén szabadon gázolhat mindenki, hamis és tarthatatlan. Csak annak a becsületén gázolnak, aki erre okot ad. A feddhetetlen színésznőt éppen úgy megkímélik a rágalom, mint a feddhetetlen polgárasszonyt.

Hogy a színésznő ma sem udvarképes és nem szerepel az arisztokratikus körök rendes meghívottjai közt, ez igaz. De ebben a sorsban osztozik az egész rang nélkül szűkölködő polgárvilág. Mindamellet a gazdag polgárasszony hirtőn jár, élvezzi az életet és nem érzi magát páriának. Minek hivatkozik akkor a mai színésznő

*Lecouvreur Adrienne*? Hiszen a hírneves színésznőnek még az az előnye is megvan a gazdag polgárasszony fölött, hogy időnkint fejedelmi udvarok hívják magukhoz. A művészet szuverénjei előtt maguk a királyok is meghajolnak. *Albani* asszony sokszor ebédelt Windsorban Viktória királyné asztalánál és *Patti Adélt* a craig-y-nosi kastélyban királyi hercegek látogatják.

Miss Mary larmoyans állítása éppen úgy hijjával van a komoly motiválásnak, mint Karel bösz féltékenysége és az a brutalitás, amivel ott hagyja menyasszonyát. És itt a darab legnagyobb hibájához értem.

Mary az erőszakos Radák karjai közül kntépi magát, odarohan a belépő Karelhez és azt mondja neki: *Ments meg ettől az embertől!* Egy felháborodott angyal mondja ezt: *Ments meg!* Nincs ebben a hangban semmi tetetés. Ez a hang tele van őszinte undorral minden becsületesség iránt. Ez a hang meggyőzne mindenkit, aki nem tökkel ütött számár, hogy Mary a tisztaság és szűziesség maga. De Karel kételkedik benne és Radáknak hisz, akit elvetemedett gazembernek tart. A Radák levelei egyenesen meggyőzik arról, hogy Marynek *bűnös viszonya* volt Radákkal. Pedig mi van ezekben a levelekben? A legközönségesebb hála udvarias kifejezése. Ilyen hidegen és kötelese udvariasággal nem írunk azoknak, akikkel bűnös szerelmet élveztünk. Hát dokumentumok ezek? És nem természetes, nem elfogadható magyarázat az is, hogy Radák a *gyermekleányt* nyomorék apjával együtt pénzzel segítette? (S hogy mondja ezt el Mary, az ártatlanságnak milyen kifejezése!) Nem kell-e minden habozás nélkül elhinni a leánynak, hogy a hálán kívül semmit sem adott a számító gazembernek, akit kénytelenség-

Eperjes-bártfai vasút üzemeltetése.

III. sz. körösvény. 14/94/900.

Valamennyi alkalmazottnak (A Vasút című hetilapot alkalmazottaink figyelmébe ajánljuk.)

A Budapesti Keleti Ö. Lajos m. kir. Államvasuti hivatalnok ur szerkesztésében megjelenő „Vasút” című hetilapot alkalmazottaink figyelmébe ajánljuk. Ezen lap teneként egyszer bő tartalommal jelenik meg és azon kedvezményben részesíti előfizetőit, hogy azokat az előfizetési díjra (negyedévenként 4 korona) igen nagy mértékben megcsekélyíti. A előfizetési szándékozó forduljanak a „VASÚT” kiadóhivatalhoz Budapest, VII. Ker. poszt-ut. 84. szám alá. Bártfán, 1900. január hó 5-én.

alkalmazottaink figyelmébe ajánljuk. Ezen lap teneként egyszer bő tartalommal jelenik meg és azon kedvezményben részesíti előfizetőit, hogy azokat az előfizetési díjra (negyedévenként 4 korona) igen nagy mértékben megcsekélyíti. A előfizetési szándékozó forduljanak a „VASÚT” kiadóhivatalhoz Budapest, VII. Ker. poszt-ut. 84. szám alá. Bártfán, 1900. január hó 5-én.

Az üzemeltető: Ott János.

## A képviselőház ülése február 23-án.

— Kezdeté délelőtt 10 órakor. —

**Elnök: Perczel Dezso.**

*A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán miniszterelnök, báró Fejérváry Géza, Lukács László, Cseh Ervin, Dorányi Ignác.*

(Színházi vita.)

Szöts Pál: Az a meggyőződés, hogy a magyar közéletet a legközvetlenebb közelről érintő és érdeklő kérdések közé tartozik a magyar színház ügye, és hogy ennek a kérdésnek szórátétele nemcsak jogosult, hanem kötelesség is, hogy az így provokált vitában ennek a kérdésnek hasznára lehesünk annyira, amennyire az nagy fontosságánál fogva erre igényt tarthat, vagy legalább annyira, a megnyire erónktől telik. A tárgyilagos bírálat keretében tökéletesen elég hely és alkalom jut arra, hogy a személyes kérdéseket is szóvá tegyük, míg ha tisztán személyes szempontokból indulunk ki, nagyon könnyen úgy járunk, hogy vagy igazságtalannak válnunk, vagy min'cien körülmények között elfogultak leszünk. Pedig ha valahol, éppen a színházi kérdéseknél szabad legkevésbé személyes szempontokból beszélni. Ebben a kérdésben a személyes érzékenység és hiszág ugyanis akkora, hogy azt még speciális személyeskedéssel is fokozni nemcsak felesleges, de egyenesen ártalmára van annak a kérdésnek, amelynek különben szolgálatára akarunk lenni. Ezzel nem azt mondom, hogy az Operaház és a Nemzeti Színház vezetésében nincsen hiba. Maga is tud hibákat és nagyon jól tudja, hogy ezeknek a hibáknak orvoslásával jelentékeny mértékben segítenék a színház bajain: de abból a szempontból indulni ki, hogy, ha gróf Keglevich István urat az intendáns állásból a toloncigeky élére helyezzük, ezzel a színház összes bajain segítünk, ez még állításnak is abszurd. Annál is inkább, mert színházi bajok mindig voltak és lesznek és a színházi bajoknál csak azok voltak és lesznek többen, akik a színházakkal szemben szinte hivatászerűen elégedetlenkednek. A rendes állapot az, hogy ha jelentkeznek a színházi bajok, akkor azok, akik a színházknál állandóan békétlenkednek, bizonyos idő múltán minden baj orvoslásának biztos szerűül egyedül az intendáns visszalépését követelik.

Nem méltóztassék azt hinni, hogy akarmelyik intendáns lefejezetése a színházi bajokon csak a legkevésbé is segített volna, amiben én mellettem bizonyít az intendánsváltozások hosszú sora. Így ugyan gróf Keglevich István dögával is. Mikor ő másodikban intendáns lett, a sajtó és a publikum a lehető legkedvezőbb módon fogadta: amint azonban az intendáns ur, valószerűleg a pénzügyi helyzet nyomása alatt, megkezdte a fizetések redukción, abban a pillanatban jelentkeztek a panaszok, és a mint ez a redukción érintette a két műintézet csaknem valamennyi tagját, a panaszokdás orkánna nővekedve tört ki és tetőpontját Pichler képviselő ur beszédében érte el.

**Andrey Gyula: Ne az ország első művészei szorjainak, hanem a katonaságnak!**

Szöts Pál: Az megint más lapra tartozik. Nem mondom, hogy abban a vezetésben nincsen hiba, de ha Pichler a maga beszédében más sorrendet követ, ha nem azt teszi, hogy először az Operaházról és a Nemzeti Színházról és csak legvégén a magánszínházokról beszél, ha első sorban

foglalkozik a beszéde végére hagyott témával és annak több időt szentel, okvetlenül rájut arra, hogy ha van is a vezetésben hiba, a pangásnak oka, mely a Nemzeti Színháznál tapasztalható, sokkal mélyebben fekszik. Fekszik a drámairodalom azon dekadenciájában, amely valóságos pusztításokat visz véghez és a magánvállalkozás azon versenyében, amely valószínűleg rávetette magát ezekre a dekadens drámairodalmi termékekre. Ha összehasonlítjuk a képviselőtársam a régi és az új drámaikat, akkor bizonyítást rájuttat, hogy az új a régi minden tradíciójával szakított. Le kell tenni arról, hogy az Operaház egyelőre a maga jövedelméből megélhessen, valamint arról is, hogy az Operaházban másképp, például bérlet útján boldogulni lehet. Hiszen a bérlet is csak úgy volna képes magát elfogadtatni, ha magas színvonalú előadást kapna, és ha előbb publikumot nevelne magának. Ilyen drága mulatságra nem akad bérlet vagy ha akad, akkor vagy a bérlet vagy a közönség vagy a magasabb zene nimbusza jár pörül, vagy pedig, ami a legvalószínűbb, pörül járna mind a három.

Feltétlenül kívánatos, hogy a Nemzeti Színház vezetése több előzetesgyűlésrel viselkedjen a magyar drámaírókkal szemben, mert a legszorosabb tapasztalatok egyike az, hogy azokat a drámaírókat, kik eddig hiven szolgálták a Nemzeti Színházat, most csaknem egytől-egyre a szó szoros értelmében elugraszították a Nemzeti Színház környékéről. Ott van például a klasszikus erejű Rákosi Jenő, aki a Nemzeti Színház berkeiből végképpen kiköltözött, vagy a hasonlóképpen jeles drámai erő, Bartók Lajos, aki még ott van ugyan a berekben, de hallgató ajakkal ül valamelyik szaraz ágán. Ott van a Nemzeti Színház fiatal drámaírói gárdájának leghatalmasabb, leg többet nyújtó tagja, Herczeg Ferenc; ő is otthagyta a Nemzeti Színházat és más színháznál keresett darabjai számára helyet. Az egyetlen Berczik Árpád maradt hű a Nemzeti Színházhoz és tapasztalhatta legutóbbi darabjainak sikere alkalmából is, hogy ez a hűség a Nemzeti Színház publikumához megtérül abban a szeretetben és lelkesedésben, amelyvel a publikum a ráfordított fáradságot honorálja. (Ugy van! jobbról.)

Fel kell hagynia továbbá a Nemzeti Színháznak egy és más megrögzött elvvel. Azzal például, hogy a fiatalabb magyar drámaírókkal szemben nemcsak hogy előzetesgyűlést nem tanusit, hanem valószínűleg elriasztja őket magától. Kérve kérem a miniszterelnök urat, hogy szerencsés kezét, amelyvel már annyit nehéz csomót oldott meg, nyújtsa a nemzeti színészet felé, segítse ki abból a súlyos helyzetből, amelyben van és ezzel olyan nagy szolgálatot tesz, mintha akarmely más közéleti problémát segített volna a megoldás felé. A tételt különben megszavazom. (Élénk helyeslés és eljenzés a jobboldalon.)

**Major Ferenc:** A dekadens irányzat terjedése szomorú világot vet a mai társadalomra és a kormányzatra. Pirulás nélkül adnak elő a színpadon olyan jeleneteket, melyek az orfeum színvonalára súlyosítják le a színházakat. A Nemzeti Színház intézőségének csak oly darabot szabad felvenni műsorába, melyek a jóízű és a kor erkölcsi igényeinek megfelelőek. A sajtó van hivatva hatalmas kritikájával a színházakat kegyesíteni, hogy a dekadens irányról letérve, ismét a hazai írók darabjainak adjanak helyet. Felhívja a belügyminiszter figyelmét a vidéki színészetre.

**Autóth János: Madách Imre az Ember tragédiájában olyan szellemi örökséget hagyott Magyaror-**

A darab elhibázott volta, úgy hiszem, evidens. A szerző javára és dicséretére talán csak azt hozhatom föl, hogy a drámát formásan írta meg, tömörebben, jobb ekonomiaival, nagyobb szinzerűséggel, mint eddigi darabjait. Ebben a tekintetben a fejlődést szívesen koncedálom. A külsőségek ügyes összerovásának köszönheti *Bosnyák*, hogy a közönség nyugodtan, sokszor érdeklődve nézte végig a mai premiért és bizonyos jelenetek után nem tüntetett az osztentatív távozásával. Ez ugyan érdemnek kevés, de jöhet idő, amikor *Bosnyák* Zoltán nemcsak a külsőségek összeállításában mutatja meg fejlődő erejét, hanem a jellemek rajzában, a motíválás korrektségében, a való élet eredetibb és meggyőzőbb visszatüközésében is.

A bemutató előadás szereplői élénken, teljes odaadással játszottak, de nem korrigálhatták meg a darab hibáit. *Török* Irma bájos és ártatlan volt Mary szerepében, csupa fehérség és tisztaság. Tulzása csak az utolsó felvonásban esett, ahol a kitörni készülő sirást nagyon is hosszas pihegéssel vezette be. *Mihályi* nemes hevéneg egészen átadta magát a második felvonás nagy jelenetében, de itt a hangot mérsékelni kellett volna, meg kellett volna szakítani tempa, szakgatott süttögással. Karel dühöngése úgy is olyan odíozus és olyan hosszú, hogy csak a hang nagy változottsága teheti elviselhetővé. *Gyenes*, mint obligát színon-örög, megtette kötelességét és *Dezso* kedvesen ábrándozta el kis lírai játékát *Both* Miklós szerepében. Az ensembleből kiemeljük *Paulay* né, aki egy finoman intrikáló színésznőt játszott éles, jellemző pontokkal. — A szerző az első felvonás után háromszor tapsolták ki. A második felvonás után erős püsségések közt folytak a kihívások.

szágra, amely örök kincse marad a nemzetnek. És a leánya valóságos nyomorogó. Madách fia annak idején lemondott a darab tantiémjeiről, igaz, de nem mondhatott le nővére nevében is, aki most folyamodványt küldött be hozzá. A kérvényező Madách-leány felesége egy losonci járási írónak a négyszáz forint évi fizetéséből élnek. Leteszi a folyamodványt a miniszterelnök kezébe, azzal, hogy ne könyörödőmánt juttasson a költő leányának, hanem adja meg neki azt, ami joggal megilleti. Bizik a miniszterelnök hazafiasságában s tudja, hogy a kérvény jó helyen van. (Általános helyeslés. A szónok átnyújtja a folyamodványt a miniszterelnöknek.)

(Herczeg Ferenc beszéde.)

**Herczeg Ferenc:** Fejtegetéseimben abból a mindannyiunk által koncedált tételből indultam ki, hogy az államilag segélyezett színházak igen rossz karban vannak. (Ugy van! Ugy van!) Már most szeretném megtoldani ezt a tételt azzal, hogy a szubvenzionált színházak, de főleg a Nemzeti Színház romlása, súlydese maga után vonta az egész vidéki, sőt mondhatnám, az egész magyar színészet süllyedését. (Ugy van! Ugy van!) Mióta a Nemzeti Színház maga is hanyatlásnak indult, elvesztette a presztízsét és kiejtette kezéből a vezetés gyepöljét és a gyepölt felragadták az azóta támadt pesti színházak, melyek szívesen respektálják a magasabb művészi igényeket is, de csak addig, amíg azok nem jutnak összeütkezésbe a pénztári sikerrel, szóval, mint ezt Major Ferenc t. képviselőtársam helyesen mondta, ma a magyar színművészetben pénztári sikerekre dolgozó színházak dominálnak. Ennek a rendszernak pedig sok erkölcsstelen és káros következménye van, többek között az is, hogy megindult Párisból Budapestre és Budapestre a vidékre behozatala annak a műfainak, amelyet maguk a franciák is cochounerie-nak neveznek.

Aki tudja, hogy a színház milyen hatalmas nevelési eszköz, az nem kételkedik abban, hogy az az irány, amelyet Franciaországból importáltak, a jövő magyar generáción gondolkodásában nyomot fog hagyni. (Igaz! Ugy van!) Felvetem most már a kérdést, feltétlenül szükséges-e, hogy a mi vezető osztályunk az ő családi erkölcsiében is léha, erkölcsstelen generációt neveljen? En az tartom, hogy egy kis nemzetnek, minő a magyar nemzet, amelynek élete tulajdonképpen egy állandó ostromállapot, a jövőben és talán a jövőben inkább, ma a jelenben, egy ép gerincű, egészséges generációra van szüksége. (Igaz! Ugy van!)

Megvallom, t. képviselőház, az utóbbi időben nagyon foglalkoztatott engem egy kérdés, az a kérdés, hogy szabad-e az ily szegény országunknak, minő a magyar állam, a szántó fölön izzadó pórnép adó-füllereiből budapesti színházak szutenálására költeni? Nagy barátja, rajongó híve vagyok mindennek, ami a kultúra keretébe vág, de erre a kérdésre feltétlenül igennel máig nem mertem válaszolni. (Helyeslés a baloldalon.)

**Holló Lajos: Az Operára nem is kell félmiliónat adni!**

**Herczeg Ferenc:** Az én válaszom a kérdésre úgy hangzik, (Halljuk! Halljuk!) hogy ha a színház az, a minék az magát gerálja, t. i. tisztán az előkelő társadalmi osztályok szórakoztatására rendelt mulatóhely: akkor az állam pénzből egy fillért sem szabad ráfordítani; (Általános helyeslés) hanem ki kell szolgáltatni a magánvállalkozásnak. (Ugy van! a szélső baloldalon.) Nézzük a kir. Operát. Ennek csak egy célja lehet: az, hogy a magyar zenének és a magyar énekművészetnek apóljá legyen. (Igaz! Ugy van!) Eleget tesz-e az Opera ennek a földadatnak? Ha őszintén akarok válaszolni a kérdésre, bar nem tulajdonítok ítéletnek csalhatatlanságot, erre csak így válaszolhatok: (Halljuk! Halljuk!) Az Opera nemcsak, hogy eleget nem tesz ennek a földadatnak, hanem egyenesen utjában áll e cél elérésének. (Igaz! Ugy van!) Míg az Opera megmarad a mai szervezetében, addig az én meggyőződésem szerint a nemzeti ének- és zeneművészet az marad, ami ma, tudniillik olcsó jelszó igazgatók és intendánsok programjában, (Igaz! Ugy van!) egyébként pedig a pesti német nevelési zenész-körök állandó előadójának tárgya. (Igaz! Ugy van! a baloldalon.) Miért mondom, hogy az Opera, úgy amint van, utjában áll annak, hogy magyar ének- és zeneművészet létesüljön? Közbevetőleg mondom, — nem akarom összezavarni a fogalmakat, — hogy nem a zeneköltészet-ről beszélek, mert arról, hogy a magyar Wagner Richard még nem született meg, nem tehet az Opera; hanem szólnak a zenéről és énekről, mint előadó művészetéről.

Az Opera fenntart egy ensemblet, mely az én meggyőződésem szerint általában igen tisztességes, igen jó. A mellett azonban a pénze, az ambíciója javát egy külföldi vendégművészet szerepeltetésére bázizott stagione fenntartására fordítja. E stagione pedig olasz rutinságával, bravúrával leénekl, lekonzurálja, leordítja, árnyékba szorítja és csirájában megfojtja a fejlődő magyar művészetet. (Igaz! Ugy van!)

A nemzeti művészet egyik útja volna az önterelés. Ez igen radikális programmal járna és meg vagyok győződve, hogy ha kifejtteném ennek részleteit, gunyokcajal fogadnák. (Halljuk! Halljuk!) Ez abban állna, hogy bizonyos záros határidővel kezdve mondja ki, akinek ehhez joga van, hogy az Operánál sem énekelni, sem beszélni másképp, mint magyarul, nem szabad. (Helyeslés.) Mi lesz ennek a következménye? Az, hogy az Opera hívója le fog süllyedni, de ennek az Operának meg lesz az a nagy előnye, hogy hű tükre lesz a magyar nemzet mai ének- és zenefejlettségének. A művészetben nincs ugrás és ha kezdeni akarjuk, az abc-nél kell kezdeni; de tekintve a magyar nemzet csodálatos művészi kvalitásait, hogy ha egyszer kaput törnek az Operába a magyar

ből és gyermekek tapasztalatlanságánál fogva protektorának elfogadott? Nem kell-e hinni a leánynak, amikor azt mondja, hogy a nászajándéku küldött drága ékszer nem jelent egyebet, mint Radák szemtelen tolakodását? De Karel mégis dühöng, mint a vadállat és azt a cudar sértést vágja Mary szeméi közé, hogy ezzel az ékszerrel Radák kifizette a szeretőjét!

Ennél esztelemebb, motívátlanabb dühöngést még nem láttam színpadon. Helmer a maga szempontjából joggal háborodik föl Nórára, mert Nóra tényleg hamis váltót irt alá, — de Karel dühöngése ostoba, mert bizonyíték nélkül, pusztá granuból út pokoli lármát és sérti meg embertelen módon a legkedvesebb, legártatlanabb teremést. Ebből látszik, mit ér az utánzás, ha helyzeteket vesz át egy kitűnő darabból és nem tudja kitölteni erős, meggyőző motíválással.

Ennél a jelenetnél a közönség szimpatiaija leszállott a fagypontra alá és erős drámai hatás helyett nagy visszatetszés terjedt el a nézőtérben. Olyan élénk volt a rezensz, hogy a felvonás végén hangos püsségés vegyült a szerzőnek szóló tapsokba. A közönség kiabrándult a darabból, mint Mary Karel Györgyből.

Van még egy kifogásom a szerző pszichológiája ellen. Radákot kerítőnek, uszorásnak tünteti föl és ez az ember mégis bátran kiáll Karel kardjának és lovasias mértékben esik el. Ez nem természetes, nem felel meg a Radákok lélektanának. A Radákok féltik a bőriüket; félnék a veszedelemtől, a nyilt kiállástól. A Radákok alattomban, sunyi módon operálnak és gyáva életösztonnel kitérnek a halálos katasztrófák elől. Aki mágnásoknak leányokat kerit, aki uszorakatot szed és a leginfamisabb módon terjeszt hazug rágalmat, az nem lehet lovasias ember; az nem áll ki bátran a párbaj színterére, hanem megijapul és evaporál, ha komoly veszedelmét szimatol.

tehetségeknél. 8-10 év múlva igen tisztességes operai ensemble-unk lesz. Ez nem fog mérközhetni sem a párisi, sem a bécsi operával, de jó magyar opera lesz és ha én abban a helyzetben leszek, hogy egy külföldi barátomat kalauzoljam az Operában és ő azt mondani, hogy gyenge a tenorista, akkor azt fogom mondani, amit a párizsi cseh opera igazgatója mondott nekem hasonló interpelláció alkalmával: gyenge, de nem termett jobb, de majd fog teremni idővel. (Tetszés jobboldal.)

Átérek a Nemzeti Színházra (Halljuk! Halljuk!) és itt is felvetem a kérdést, hogy mi a célja, a létjogosultsága a Nemzeti Színháznak? Én három csoportba soroztam a Nemzeti Színház kétségeit. Az első az, hogy a színház legyen *maasabb nevelőiskola* a színjárat művészetének, a másik az, hogy a magyar nyelvét, a harmadik pedig, hogy a magyar dráma-irodalmat ist poija. A Nemzeti Színház a műsorát leleményes tapintatlansággal állítja össze, szinte kikeresi a világirodalomban azon darabokat, amelyeknek bukása biztos, amelyek lepromittáltak a művészetek is. Én egy vaddal leptom itt fel és a véletlen abba a helyzetbe hozott, hogy ezt igazolhassam. Itt van a műsora, melyet kételenteink szokott kinyomtatni. Szerdán, február 28-án délután ifjúsági előadásra ki van tűzve Sudermann *Outon* című darabja. Egy művész lép fel benne, ki a családi háza visszatérve, képviseli a művészi természetek privilégiumait. Ezek képviselőjeként lép fel s ezen privilégiumok közé sorozza a szabad szemelést is. (Mozgás.)

Én érdeklődtem, hogy Németországban, Poroszországban milyen ifjúsági előadásokat adnak. Egy német színész-től megtudtam, hogy csak két darabot szoktak előadni: Schiller *Tell Vilmosát* és Körner *Zrinyiét*. (Mozgás.) Mert a porosz ifjúságot a magyar hazaszeretet héroszának példájával nevelik, a magyar ifjúságot pedig a szabad szerelem német heroinájával. (Élénk tetszés és éljenzés.) Azt hiszem, további kommentár felesleges, beigazoltam a vadat.

Átérek a Nemzeti Színház másik kötelességére, amely a magyar nyelv ápolásával állana fenn. Az, akinek joga van hozzá, az emeltesse ki a Nemzeti Színház irattárából szög-példányt annak a tíz külföldi darabnak, mely utóliára ment a Nemzeti Színházban. Ha ez a tíz könyvet egy nyelvtudósokból álló iury elé terjesztik és ha az iury középiskolai tanulók stílygyakorlataival szemben köteles igényeket fogja emelni, akkor a tíz közül öt szekundát fog kapni, elégtelen osztályzatot. Ha nem így van, én kész vagyok, hogy itt nyilvánosan bocsánatot kérjek a Nemzeti Színháztól.

Vérsi József: A Magyar Tudományos Akadémia fordítási éppen olyan gyalogzatok! (Élénk derűtségek.)

Herczeg Ferenc: Egy fővárosban, mely oly kevésbé becsüli saját nemzeti nyelvét, kétszeres szükség volna oly fórumra, oly tekintélyre, hol a tiszta, hamisítatlan tőgyökéres magyar tartalmas nyelvet kultiválják. (Élénk helyeslés.) Én igazán nem látom be, hogy minek fizetjük, minek szubvencionáljuk mi a Nemzeti Színházat, hogyha még ezt a kötelességet sem teljesíti, ha *kávéházi jargonban* játszatja el a vizjátékokat, ha formalisan labdal tinorja a magyar nyelv jogait. (Tetszés a baloldalon.) Hiszen a színművészet nagyon sokat tehet ezen a téren. Tudjuk, hogy József császár idejében még azt mondhatták, hogy a magyar nyelv a hivatalos használatra alkalmatlan, de hogy ez a nyelv ma a hivatalos, a szóközi, az írói és újságitrói használatra és száz szakzerű szövevényes kitétel kifejezésre egyaránt alkalmas eszköz: ezt nem kis részben annak a ciszoló folyamatnak lehet köszönni, amelyen a nyelv a színpadon keresztül ment. (Ugy van! a jobboldalon.)

A Nemzeti Színháznak a drámairodalommal szemben is vannak kötelességei. Ott van *Bank bán*. Én azt hiszem, hogy ez az egyetlen magyar tragédia, amelyre rámondhatjuk, hogy klasszikus a magyar darabok közt. Az ember azt hinné, hogy ha egy ilyen szegény nemzetnek, minő a magyar, a gondviselés jóvoltából egy ilyen drága gyöngy jut, amely szinte páratlan az európai irodalom kincstárában, amikor az előadásra jut, akkor ünnepnap van, ha nem is a nézőtér, de legalább a színpadon. (Ugy van! jobboldal.) E helyett én, aki igen sok Bank bán előadást láttam a Nemzeti Színházban, mindig azt a benyomást nyertem, mintha a színház egy *kellemetlen kötelességének* tenne eleget. (Igaz! Ugy van! a jobb- és baloldalon.)

Azt mondják a színháznál, hogy erre vagy arra a szerepre nincs jó előadó, azért nem lehet színre hozni. Ha az az intendáns nyakába tudja venni Olaszországot egy ballerina vagy egy tenorista kedvéért, miért ne vehető *egyszer nyakába a magyar vidéket*, hogy megkeresse azt, akire neki szüksége van? (Általános tetszés és helyeslés.) Így van továbbá két igen szeretetreméltó magyar szerző: *Kisfaludy Károly* és *Szigligeti* Edével is. Magam láttam az utolsó Szigligeti-előadáson, a *Liliomfán*, hogy három szereplő a 30-as és 40-es évek jelmezében lépett fel, a negyedik férfszereplő az 1899-ik Deutsch F. Károly-féle angol divatban jelent meg. (Élénk derűtségek.) Ez a milieus meghamisítása olyan dolog, mintha Molière-t pörge kalapban és sarkantyus csizmában adnák a Comédie Françaiseben. En tehát nem csodálom, ha nem nézik meg az emberek. (Általános tetszés és derűtségek.) A Nemzeti Színház és az Opera igen rossz karban vannak és csodálom, hogy ezen valaki csodálkozik, mert hiszen ezek a színházak tényleg *szakzerű vezetés nélkül* vannak. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon); amióta a *Podmaniczky-Pawlay* era véget ért, azóta ezek a színházak *nagyuri dilettánsok kísérmen-tumainak* vannak kiszolgáltata. (Élénk tetszés.) (Igaz! Ugy van!) Midőn nagyuri dilettánsokról beszéltek, nagyon természetes, hogy én a dilettánsról nem kifogásolom a nagyurat, mert hiszen egy országban, ahol egy fényes multi nemzeti arisztokrácia van, bizonyos

representatív állásokat elvben fenntartának az arisztokráciának. (Helyeslés a jobboldalon.)

Ilyen az intendánsi állás is és ha rajtam állna, mindig arisztokratát neveznék ki erre az állásra. De ha nem is kifogásolom a dilettánsnak nagyitri voltát, kifogásom a *nagyurak dilettáns voltát*. (Élénk helyeslés és derűtségek.) Mert mi a különbség a laikus és a dilettáns intendáns között? A laikus, ha egvárbéként jó izlésű és jó nevelésű ember, ismeri a maga tehetségének határait. (Ugy van!) Első dolga tehát, hogy egy jó szakértő igazgatót szerződtet magának és arra bizza a technikai részt. (Helyeslés.) Ő maga megelégszik a *tellegyütel*, megelégszik azzal, hogy felfelé és lefelé megvédje a színház érdekeit, bizonyos általános elveket szuggeral a színháznak és ha *összetűzések* merülnek fel a színészek közt, ami forróvérű emberek közt n-renderen lévő dolog, elsimítólag lép fel az ő nagy tekintélyével. (Élénk tetszés és helyeslés.)

Ezzel szemben áll a dilettáns. A dilettáns természetesen zahoq tarozik, hogy mindent jobban tud, mint mas (Élénk tetszés és derűtségek.) és mindent maga akar csinálni. Mikor a színházhoz jön, *megrendszabályozza a lámpagyugyogatót és elcseszi a kulisszától*. (Élénk derűtségek.) mert nem úgy gyujtogat és tol, amint volna es gyujtogatna ő. (Élénk tetszés és derűtségek.) Mindent maga akar végezni a dilettáns, tehát nem ér rá sem mire. Mivel a színészek e miatt elégedetlenek, pedig az a művész meg is mondja, ha elégedetlen, konspirációt sejt, erős rendszabályokhoz nyul és szarnokká lesz. Az igazán jó direktor pedig inkompatibilis az ilyen dilettánsal. (Ugy van!) Mert a jó munkása *über önértetés*, az ilyen dilettánsal pedig csak egy *raganyos deréku és struc-gyomru ember tud megérvni*. (Élénk tetszés.)

(Széll Kálmán miniszterelnök cukorkával kínálja meg a szónokot. Nagy derűtségek, éljenzés és taps.)

Azt hiszem, a t. képviselőház el fogja nekem hinni, ha azt mondom, hogy nekem személyeskedő hajlamaim nincsenek, még csak agresszív ember sem vagyok.

Széll Kálmán miniszterelnök: *Azért adtam cukrot!* (Élénk derűtségek.)

Herczeg Ferenc: Magasabb alkotmányos kötelességnek vélek eleget tenni, ha azt mondom, hogy ennek a dilettáló nagy urnak a levezetelmesebb prototipusa éppen gróf Keglevich István. (Zajos helyeslés a szélső baloldalon.) Senki sem tiszteli ennek az igazán nagyműveltségű, éles elméjű és csodálatos szívósságu műkedvelőnek a személyes kvalitásait mint én. De az *invidiánsi állásra valóságos antitalentum*. (Élénk derűtségek és tetszés.) még pedig olyan antitalentum, amilyen csak ritkán és nagy időközökben születik. (Tetszés.)

Holtó Lajos: *Most tessék cukorkát adni!* (Zaj. Derűtségek a szélsőbalon.)

Herczeg Ferenc: Miként a háborúhoz az egész világon pénz, pénz és pénz kell, úgy az intendánsi állás betöltéséhez t-pintat, tapintat és tapintat kell. (Élénk tetszés.) Színészekkel nem lehet úgy banni, mint tisztviselőkkel. Nem mondom én, hogy jobban kell velük banni, Isten ments; de másképp kell banni. (Ugy van! jobboldal.) Emberek, akik agyvélüket modellálják és este idegrendszerük igénybe vételével mulattatják a közönséget: nem normális emberek. (Igaz! Ugy van!) Ha megkövetlem attól a színésztől, hogy esti 7-től 10 óráig a színházban abnormalis lelkiállapotban legyen, nem követelhetem meg tőle, hogy reggeli 9 óratól esti 7 órig akarat nélkül, udvarias, sima bürokrata, vagy dijkok legyen. (Általános tetszés.)

Ez, t. Ház, ki van zárva. Ezt tudta mindenki; tudta már Néző császár is, akinek pedig jóval nagyobb felelymi hatalma volt, mint gróf Keglevich urnak. (Élénk tetszés és éljenzés.) A műkedvelő kapcsolásnak és a bürokrata ridogségnek igen jellemző esete volt az az eset, amely nemrég bejárta a lapokat. (Halljuk! Halljuk!) Nem akarok ennek részleteibe bocsátkozni, csak azt konstátalom, hogy egy kitűnő művész *otthagya a Nemzeti Színházat*. Igaza volt az intendánsnak ez esetben, de még őször legyen így igaza és tönkrement a Nemzeti Színház; csupa igazsággal fogja elpusztítani ezt a színházat. (Igaz! Ugy van!) Azt mondják, hogy ezek a fizetési leszállítások, amelyek most történnek, egyik programpontja az intendánsnak; könnyíteni akar a Nemzeti Színház megterhelte budgetjén. (Halljuk! Halljuk!)

Hát, t. Ház, magában az, hogy gróf Keglevich Istvánt, akit én különben nagyrabecsülök, megtakarítások eszközözésével bízták meg: ez egy jóléret vijáték-téma. (Zajos derűtségek, éljenzés, taps.) Amde tessék csak megfigyelni, hogy miképpen csinálja ő ezeket a megtakarításokat! Mondok erre is egy jellemző esetet. (Halljuk! Halljuk!) A színház egy igen népszerű fiatal férfitagának u szerződést ad az intendáns, de *évi 100, mondá egyszáz forinttal leszállítja a fizetését!* (Tetszés.) A színháznak nincs haszna ebből a száz forintból, de az illető színész meg van alázva. (Ugy van! a baloldalon.) Azt mondják, hogy az intendáns nem akarta őt lelnézni, csak elvet akart statualni. Először ilyen elvet nem szabad statualni, de másrészt egy ellenpróbal tudom igazolni, hogy ez igen is lealazó. Tessék elképzelni, hogy az intendáns feleletes hatósága őt rövid és száraz rendeletben értesítette, hogy mivel ugyanazon pénzarából kapja a fizetését, mint a művészek, leszállítja fizetését 100 forintra. Ott maradna-e az intendáns a színháznál? (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: *Ott! Ott!*) Bizonyosan tudom, hogy nem. Kénytelen vagyok gróf Keglevich Istvánt e tekintetben megvédeni. Meg vagyok győződve, hogy nem maradna ott és azt hiszem, jobban ismerem őt, mint a mélyen tisztelt tuloldal. Pedig a dolog úgy van, hogy a színészek, akikkel az intendáns így bánik, művészek; gróf Keglevich István pedig — *egy uri ember*. (Derűtségek.) A Nemzeti Színháznak reformra van szüksége és állítom, hogy ez a reform a képzeltető *leggyvase-*

rubd dolog a világon. Csak hogy a színháznál olyanformán vannak, hogy gróf Keglevich István mindenütt keresi a hibát, melyet reformálási és ráam azt a benyomást teszi, mint az az evzsveri ember, ki mindenütt kereste a báránybőr süveget, pedig a fején volt. (Hosszantartó élénk tetszés és éljenzés a szélső baloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) A Nemzeti Színháznál csak egy reform képzhető; a színház baja az, hogy *nincsen szakértő vezetése*. Tessék körülnézni a magyar színpadokon egy a fővárosi, mint a vidéki színházaknál, tessék kikeresni azt az igazgatót, azt a szakszót, hivatásos igazgatót, ki szorgalmával, ambiciózával és eddigi sikereivel erre rászolgált. Ha azt állítják a színház élére, az intendáns pedig megelégszik azzal, amivel a legnagyobb habért arait elődei megelégedtek, hogy t. i. intendáns maradjon: akkor bizonyos vagyok benne, hogy a színház talpra fog állani és visszanyeri a közönség szeretetét. (Élénk helyeslés.)

Végül még egy megjegyzést tennék. (Halljuk! Halljuk!) Beszélnek, írnak a *Nemzeti színház új palotájáról*. Azt mondják, hogy az eddigi szűk, kényvelmellen vagy mocskos. Azon kezdem, hogy egész Magyarország nem sok kórház, árvaház, örültek-háza van, mely ne volna szűk, kényvelmellen és mocskos. De hogy a Nemzeti Színháznál most, mikor n-zótére kong az ürességtől, mikor a színházat egyik vereség a másik után éri, esetleg milliókat érő palotáról ábrándoznak, az *szereynyelenség*. (Zajos helyeslés a szélső baloldalon.)

T. Ház! Mivel a budget elfogadása vagy megtagadása nem az intendáns személye iránt ergett bizalom vagy bizalmatlanság jele, hanem a kormány iránt érzett bizalom jele, én pedig teljes bizalommal viseltetem a Széll-kormány iránt, a tételt elfogadom. (Hosszantartó zajos helyeslés és éljenzés. Szónokot számosan üdvözlik.)

Elnök: Az ülést öt percre felfüggeszti.

(Szünet után.)

Rátágy László: Fél, hogy a parlament és a belügyminiszter figyelmét a Nemzeti Színház és az intendáns kérdése annyira lekötö, hogy a vidéki színészet semmi méltányosságban nem fog részesülni. Figyelmezteti a belügyminisztert azon igéretére, melyet március 20-án tett. Az a jelentés miért kézik? A költségvetésbe felvett 76 ezer koronát kevesli. Hiszen többit is tehetne a kormány, pl. bezárthatná a magán-színházakat, vagy kirendeibeit közegeit, sőt a képviselőket is, hogy mikor kötelessé az Operába menni. A Nemzeti Színház sorolja harmadik főfeladatát a hazaszereteti ápolását. A magyar nemzeti állam eszméjét a színpad megerősítheti a szívekben. A vidéki színészet iránt kötelességei vannak a képviselőháznak, mert az koldusként tengve teljesíti a nehéz szerepét, mely rá hárított. Nem jó, hogy valamennyi kulturális intézmény rászorult a kormány szubvencionájára, de ha már így van, akkor ne legyünk szűkekölűek. A nyugdíjintézet számára tetemesebb segélyt sürget. Idegen vendégeknek halatlan összegeket fizet a kormány egy este, de kenyéret nem ad az ötvenes-hatvanas évek súlyos viszonyában küzködőt színészeknek, a honvédek mellő társainak, egy életre elegendőt. A segély fel-emelését kéri. Egyebekben a tételt elfogadja. (Éljenzés.)

(A miniszterelnök válasza.)

Széll Kálmán miniszterelnök: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Megvallom, hogy bizonyos idegenszerű és nálam meg nem szokott érzéssel nyulok e kérdéshez és szólók hozzá: nem azért, mintha mindazon kérdésekről, amelyek itt felvetettek és amelyek színművészet iránt is őszinte meleg érdeklődéssel és érzéssel nem bírnék, nem is azért, mintha amennyire egyéb elfoglaltságom engedte, e kérdéssel itt-ott nem foglalkoztam volna, hanem azért, mert ennek a vitának — és nemcsak a mainak, hanem valamennyinek, ha visszatekintek ennek a képviselőháznak az összes költségvetési vitáira, mióta csak alkotmányos jogait gyakorolja — egy karaktere volt és ez az, hogy nem foglalkozik az a vita annyira magával a magyar színművészetnek nagy problémáival és nagy kérdéseivel és nem a művészet ügyével. (Ellenmondás a szélsőbalon.), hanem kiválóan oly dolgokkal, amelyeknek, bármiként protestált is az illető szónok, mikor felszólalását kezdte, bizonyos személyes vonatkozása, személyes háttér volt. (Igaz! Ugy van! a jobb- és baloldalon. Ellenmondás a szélsőbaloldalon.)

Pölnöly Géza: *Tessék programot adni!*

Széll Kálmán miniszterelnök: Nem szemrehányásul mondom, de konstátalom; konstátalom, hogy valahány színygyi vitát e Házban végighallgattam, — pedig sokat hallgattam, ha nem is vettem részt bennük, — nem annyira a magyar Nemzeti Színházról, annak ügyeiről, az Operáról, annak ügyeiről, a magyar színművészetéről, az előadó és szavaló művészetéről és a magyar zene- és énekművészetéről, mint inkább az intendánsról volt szó. (Igaz! Ugy van! a jobb- és baloldalon.) Én pedig mindenre kész vagyok vállalkozni az személyes vonatkozású ügyekkel, a bírálat azon nemével, mely kibegyesedik személyes bírálatra, foglalkozni — egészen határozottan kijelentem — nem szeretek. (Élénk helyeslés a jobb- és baloldalon. Zajos ellenmondás a szélsőbaloldalon.) A személyes kérdéssel nem sokat foglalkozom (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Zajos felkiáltások a jobb- és baloldalon: Halljuk! Halljuk! Elnök esenget.), igyekelni fogok megmaradni ennek a kérdésnek a tárgyalás mezején. Először is ahhoz kell hozzászólnom, amit az imént felszólalt t. képviselőháznak, Rátágy László mondott. Azt mondja, hogy a belügyminisztertől majdnem lenezés, hogy az indoklásban csak 3-4 sor tesz jelentést arról, hogy mennyiben forlalt állást azon kérdésben, melyre vonatkozólag állásfoglalást ígért, hogy ugyanis átossi ennek a reszortnak kezelését a belügyi tár-

cából a kultuszárcahoz. Azt mondja a t. képviselő ur: hol van az az állásfoglalás?

Bocsánatot kérek, én azt, amit ígértem, teljesítettem. Azt ígértem tavaly, midőn még csak rövid pár hétig foglalkoztam ezzel a kérdéssel és veztettem a belügyi tárcát, tehát nem nyilatkozhattam a kérdéssel, hogy majd ezen költségvetésnél foglalok állást. Hiszen állást is foglaltam. Ime az én költségvetésemben van a színművészet költségé. Hát ez nem állásfoglalás? (Zaj a szélsőbaloldalon.) Ezzel azt jelentettem ki, hogy ez időszerint 1900-ra — és miután a budget mindig csak egy évre szól, tehát nem perpetuus időre — nem tartom indokoltnak, célszerűnek és helyesnek ennek a költségnek átátételét a másik rossziorba. Ez nem azt jelenti, hogy általában erről a kérdéssel nem lehetne beszélni, vitatkozni, vagy másféleképp határozni, csak azt jelenti, hogy nézetem szerint ez idő szerint tanácsos és helyes e szerint eljárni.

Nem is akarok most a kérdés részletes fejtegetésébe becsúszni, de egyet mondom, azaz talán kettőt. Először azt, hogy nem ismerem Európában Franciaországon kívül más országot, — talán van még, de mindenesetre a tulnyomó szám mellett van — ahol a színművészet a kultusz-tárcában lenne. Poroszországban nincs, Ausztriában nincs, Olaszországban nincs, Oroszországban nincs. Franciaországban nincs a belügyben, de a kultuszban sincs, hanem van egy külön minisztérium a színművészetekre. (Zaj a szélsőbaloldalon.) Mikor én a költségvetésben az eddigi eljárást és beosztást nem módosítottam, hanem egyszerűen egy budget-tételt helyezek be a költségvetésembe, én akkor nyilatkoztam, hogy fenntartandó ez idő szerint az eddigi beosztás.

A másik, amit meg akarok jegyezni, az, hogy engedelmel kérve Rátkay képviselő úrtól és mindazoktól, akik abban a nézetben vannak, hogy a kultusz-tárcánál másképp lenne a dolog és ez az orvos-szere minden bajnak és sérelemnek: én ennek a logikáját és indokait belátni nem tudom. Ha vannak bajok, és talán vannak, s azok gyógyítandók, akkor teljesen mindegy, akármilyen miniszternek legelőbb vezetése alatt van az ügy, csak jól vezetessék. Lehet, hogy egyik vagy másik miniszter nem alkalmas rá, talán — nem a maióri beszélek — éppen a belügyi lenne alkalmasabb, mint a kultuszminiszter, ha megváltoztatnák úgy, ahogy Rátkay képviselő ur akarja. Ez arra, hogy miképp vezetessék az ügy, befolyással abszolúte nem bír. Felügyeletnek, legelőbb vezetésnek kell lenni, annak jónak kell lenni, tessék azt bírálni, ha nem vezetitek jól; de semmi reformot, javítást, vagy gyógyítást nem jelent, ha átteszük egyik tárcából a másikba. En az ügyeknek homogén, rendszeres csoportosítását egyes miniszteri rossziorokban fontos dolognak tartom, hogy összefüggjön lényegében azon minisztérium ügyvitelével. A színművészet nem tartom olyannak, amely abszolúte összefüggne akár a belüggyel, akár a kultuszszal, az egymagában álló fontos és nagy ügy, amelyet kezelni kell jól, akár a belügyi, akár a kultusz-tárcában. Azt mondja még Rátkay képviselő ur, hogy tisztelenség a kormány részéről a képviselőhöz iránt, hogy ebben az indoklásban három sorral végez a költségvetésével ennek a most vita alatt levő színművészetnek, vagyis a Nemzeti Színháznak és az Operának és hogy nem tesz hosszú jelentést. Bocsánatot kérek, az indoklás nem jelentés. A minisztérium nem a színművészetéről és mindarról, ami itt mondanod, vagy mondható, tesz indoklásban előterjesztést, nem akar ez jelentéstélen lenni Magyarország színművészetéről, csak egyszerűen megindokolom a többletet és ezt teszem épp úgy, mint más tárca költségvetési többletének megindokolásánál. Ebben abszolúte semmit sem lehet keresni.

Ez előzetes megjegyzések után egy pár észrevételt engedtem meg nekem a t. Ház, az imént elhangzott igen érdekes és igen szellemes beszédre. (Halljuk! Halljuk!) Amint már előbb mondtam, a mi színművészeti vitáinknak az a karaktere, mely meg volt eddig — minden elismerés mellett, melyet ezen beszédnek érdemleges része iránt érek magamban — meg volt ebben is. Az nagyon éles, megengedem nagyon szellemes, bár elismerem, hogy sok megjegyzélni valót és érdemleges helyeslet is mondott, mely talán nem egészen túlzásnélküli volt. (Főkiáltások a szélső baloldalon: *Nagyon igaz volt!*)

**Polónyi Géza: Több igaz, mint amit mondott!** (Zaj.)  
Széll Kálmán miniszterelnök: Lehet, hogy Polónyi ur és azok az urak még túlzóbban szeretnének kritizálni. (Derűltetés a jobboldalon.) Tényleg joguk van hozzá, de én nem az ő nézetüket tolmácsolom, hanem azt az impressziót, melyet az bennem keltett. Ismétlem, az nagyon szellemes, sok irányban igen érdekes, figyelemreméltó, de az én nézetem szerint túlzásokba ment, túlerős, túlértékelt kritika volt. Az az intendánsi állás, az bizony egy nehéz dolog. Kineveznek egy intendáns, az atvez adótt szituációt, átvesz tradíciókat, átvesz egy megakaszított szervezetet, egy csomó évekre terjedő teljes szerződést, átvesz igen sok követelést, mely ellenében támasztatik, amit támaszt a sajtó és közönség, a mi elkényeztetett közönségünk, mert nekünk sajátos állásunk van a színművészetben is. Nálunk mindent követelnek: idegent, minálunk régi, minálunk modern, minálunk eredeti, minálunk hazai, minálunk régi hazai, minálunk új eredeti és hazai, minálunk mindenféle zsanérral kell egy Nemzetben, mint az Operában kultiválni. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Átveszi azt, hogy az Operában törekedni kell a magyar zenét és a magyar éneket fejleszteni, meghonosítani, de a mellett azt is átveszi, hogy a közönség igényel művészi nivót. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon) és nem azt, hogy még neveljek éveken át, mert az a közönség, mely bemegy, akkor akar hallani művészi nivón álló előadást. Az egyik követeli az olasz iskolát, a másik a régi németet, a klasszikus, a régi Wagnert, a harmadik az új Wagnert,

a negyedik a magyart, mindannyi követel jól. Ezt mind átveszi; azután átveszi azt az erős kritikát, melyet gyakorol felette és ellene a közönség, bérlő, nem bérlő, hírlapíró, sajtó, gyakorol saját budgetje minden irányban erős kézzel. — Mindennek elég tenni nehéz dolog, (Igaz! Ugy van! a jobboldalon) oly nehéz dolog, hogy én sokszor mondtam tréfából: *két állás az, mely Magyarországban nem kívánatos, és nagyon csodálom azt az embert, ki erre a két állásra törekszik. Az egyik az enyém, a másik az intendánsé.* (Derűltetés.) Mert amint az egyik állásban nemcsak a objektumává válik, az ki elfoglalja, minden politikai támadásnak, minden oldalról, már született objektuma az intendáns nemcsak a jogos kritikának, hanem minden néven nevezendő meghurcolásnak, minden néven nevezendő éles, túlértékelt, kevésbé éles, igazságos, nem igazságos megszólításnak és kritikának. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Hígyje meg nekem t. képviselőúrnak Hercegg Ferenc, (Halljuk! Halljuk!) akit én nagyra becsülök, nemcsak mint ennek a Háznak tagját, hanem mint a mi irodalmunknak egy kiváló képviselőjét. (Tetszés és felkiáltások: Ugy van!) — persze, hogy úgy van, — hígyje meg nekem, hogy a milyen széleskörűen gyakorolja ő a kritikát gróf Keglevich felett, ha őt én ma odaültem, akadhat valaki, aki a jövő esztendőben, nem olyan széleskörűen ugyan, de meg fogja kritizálni Hercegg Ferencet is. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

Ez előttem kétségtelen és azért megvallo, hogy az ő beszédének második részében ezt a szubjektívizmust vegyítette belém, pedig én a felhívítóval akkor szolgáltam neki, mikor még az objektív téren mozgott és éppen azért, hogy maradjon azon az objektív téren, de nem használt. (Derűltetés.) Én maradtam azon az objektív téren (Halljuk! Halljuk!) és a személyeskedéssel igen hamar végezek.

Azt mondja a t. barátom: nagy ur! dilettáns, vagy dilettáns nagy ur. Akárhogy, a variáció mindig teteszik, akár egyik vagy másik tételben a nagy uron van a sulypont és a dilettáns melléke.

**Pichler Győző: Éppen megfordítva!**  
Széll Kálmán miniszterelnök: Azt is elfogadom, legyen a sulypont a dilettáns. Akár az egyik, akár a másik, én kopulálom a kettőt: a dilettáns nagy urról beszélt. Hogy gróf Keglevich István talán itt-ott hibát követelt el, azt gondolom senki, talán ő sem fogja tagadni; mert hiszen minden embernek vannak előnyei és hátrányai és hibák mindenképpen hibázhatott ő is. Hanem, hogy ő odaadással és a legnagyobb jóakarral, igyekezettel vezetett annak a két intézetnek ügyét, arról én tanúságot tehetek. (Heyleslés a jobboldalon.)

És azt is állíthatom, — s ezt Hercegg Ferenc t. képviselő ur nem fogja tagadni, — hogy szakértelemmel bír. (Ellenmondások a szélsőbaloldalon.) Lehet, hogy Polónyi képviselő ur talán jobban értené, de én állítom, hogy én nemcsak előbbi intendáns minőségében, amikor az ő művészeti, izlése, hozzáértése nem kifogásoltatott, igen — az ő eljárása más tekintetben kifogásoltatott, de nem szakértelme — de más helyen is bemutatva vezetőképeségét akkor, mikor a Vígyszínházat szervezte és vezette, mert akkor az egész közönségre azt a véleményt alkotta meg, amit gondolom, ma is igazságos, elfogulatlan bírálatnak meg kell engedni, hogy ő nem dilettáns, hanem hogy ő a szakértelmének csak-ugyan magas nivóján áll. (Heyleslés jobbról. Ellentmondások a szélső baloldalon.) Ezt nem lehet tagadni; lehet, hogy ő hibázott egyben-másban, megengedem, hogy rosszul üttött ki egyik-másik intézkedése, de példa az az eset, amelyet a tisztelt képviselő ur felhoz, amelyet én is mélyen sajnállok — hígyje meg nekem — talán inkább félreértésből származott, mint intenciózserűségből: mert az én nagyon előzőkeny hozzájárulásommal és engedelmével egy skarta elintézni azt az ügyet, hogy annak a nagy művésznőnek és annak a nagy műntézetnek, a melyről szó van, minden tekintetben mezeleljen állásának tekintélyével és reputációjával. De ezek személyes dolgok amelyekbe, amint-megígyértem, nem megyek bele.

Nem beszélek én tovább az intendánsról. Áterek egy észrevételéhez a t. képviselő úrnak, észrevételére, amely már aztán meritorius. Azt mondja a t. képviselőúrnak, hogy az nem áll, mintha azért csótként volna a Nemzeti Színházban a látogatás, mert több színház van, mint azelőtt volt és több, mint talán kellene is. Azt mondja, hogy Bécsben, Párisban is sok színház van, és mégis látogatták a Burgszínházat és a Comédie-Française-t. Hát kérem, legyen igazságos. Berlinben, Párisban és Bécsben a lakosságnak és a színházi látogató közönségnek számarányához képest nincs annyi színház, mint nálunk. Bécsben másfél milliót meghaladó lakossága mellett a Burgon és az Operán kívül talán öt számbavehető színháza van. Így van ez Párisban is, stb. Nekünk pedig a Nemzeti Színházban és az Operán kívül, három nagy színházunk van. Teát nem igazságos a képviselő ur kritikája. Azt mondja a t. barátom, hogy az Operánál semmi irány sincs és az Operánál nem volna szabad mást kultiválni, mint a magyar zenét és a magyar éneket.

**Pichler Győző: Nem mondta!**  
Széll Kálmán miniszterelnök: Igenis, mondta, mert felpanaszolta, hogy külföldi művészeket hoznak ide és azokat szerepeltetik. Est distinguendum. Ez legyen a cél, amely feladati kell. De bocsánatot kérek, nekünk más feladatunk is van. Nekünk az a feladatunk is van, hogy e mellett Budapesten, amelynek nagy missziója van a világ ezen helyén, oly operával is bírjunk, amelyet esetleg külföldi ember is megnézhet, amely a művészeti nivónak oly magaslatán álljon, hogy ne degradáltassék egyszerűen ének-vagy zenésiskolává. (Heyleslés jobboldalon.) Már most a feladat abban áll: a kettőt egyeztetni. Ez a helyes dolog, de egyúttal nagyon nehéz is és én megengedem, hogy abba belebotoltak sokan és még bele

fognak botlani sokan. Erre az összeegyeztetésre kell törekedni, de egyoldalul azt mondom, hogy a külföldiek elől el kell az utat zárni, őket nem szabad ide hozni, hogy csak magyar éneket és magyar zenét szabad itt kultiválni, bocsánatot kérek, ez oly felfogás, amelyet indokoltnak nem tartok. Kínai falakkal zene és ének dolgában el nem zárhatjuk magunkat, sőt azt se lehet elvált kimondani, hogy idegen művészt nem szabad felépíteni, ha magyar művész nincs: lehetetlen elkerülni. De ott van azután a bevétel kérdése is. Arra is tekintettel kell lenni, hogy az a deficit, amelyet itt pótol az ország és pótol az udvartartás, ne legyen túlságos nagy. Pedig ha a tisztelt barátomnak tanácsa és útmutatása szerint menne a dolog, félek tőle, hogy az Operának bevételei még mostohábbak lennének, mint a milyének ma. (Ugy van! jobboldalon.)

Azt mondja az én tisztelt barátom, hogy rossz a magyar nyelv a Nemzeti Színházban. Sok kívánni való van hátra és a fordítók nem szerencsések. Hát én ezt elismerem, és fájdalom és nagy hiba, hogy ez így van. Fájdalom, más téren sem szerencsések és nem állanak oly nivón, aminőt a magyar nyelvnek mai állása megkívánna. Hiszen csak nézünk körül, mindenütt olyan tisztán irnak vagy beszélnek magyarul, mint ahogy kellene? Bizony nem! Hát ha hibák vannak, igenis arra kell törekedni, még pedig azoknak, akik ahhoz hozzáférnek, hogy ezek a hibák elimináltassanak. Én azt tartom, hogy igenis a színműv sehoh sem bír oly fontossággal, mint nálunk.

Ezt én nem nemcsak hogy elismerem, de vitatom és állítom. Hiszen a színműv a magyar nyelvnek, a magyar nemzeti eszméknek, a magyar kultúra renaissance-ának ébredésével váthatlan kapcsolatosan van. A magyar színműv nemcsak a művészetet szolgálja, az szolgál a magyar kultúrának, a magyar nyelvnek és a magyar géniuszoknak is. Én azt akarom és azt óhajtom, hogy ennek a szolgáltatásban álljon és ennek a szolgáltatásban maradjon; és senki sem sajnálja nálamnál jobban azt az irányt, amely legutóbb, fájdalom egész Európáig — hiszen Európából importáltuk be — a színművészetben lábra kapott, amelyet igen szépen leirt Szóts Pál és Hercegg Ferenc t. barátom, azt a nemes izléssel ellentétben álló, izléstelen, tisztán a pillanatnyi hatásra vadászó, a jó izléssel össze nem férő erkölcsrontó irányt, amelyet nem tudok eléggé ostorozni. Ez az irány, amely ma fájdalom, a közönség egy részében is megvan és ez is egyik oka annak, hogy a látogatottság rosszabbodott, hogy az a sok orfeum, az a sok tingl-tangl, amely itt van, vált konkurensévé a Nemzeti Színháznak. (Hát minek sdak engedélyt?)

Talán nincsen igazam, vagy nem értenek egyet velem? (Folytonos zaj a szélsőbalon.) Hát akkor miért állnak velem perben? Igenis, a Magyar Színházban, a Népszínházban és a Vígyszínházban kívül ezek nagy konkurenciát csinálnak és azokivül most divattá vált, hogy a közönség nem jár a színművészet. Egész társadalmi körök visszavonultak, olyanok, kik azelőtt jártak színművészetbe. De én azt tartom, hogy a magyar hírlapirodalom, mint e tekintetben hivatoitabb faktorok a hivatása, hogy buzdítsa a közönséget egy jobb izlés frekvenciájára, mert azt akarom én is, hogy a magyar Nemzeti Színház nemcsak művészeti szempontból feleljen meg, hanem teljesítse azt a missziót, amely hozzá van kötve. Ez pedig nemcsak folytós misszió, hanem kulturális nemzeti misszió. (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! jobboldalon.) Elnök csenget.) Ésa Nemzeti Színház érezte ezt mindig, érzi ezt minden tagja ma is és éreznie kell általánosan. Egyébként beismerem, hogy ott egy bizonyos *dekadencia* állott be. Tudja az én tisztelt barátom azt, hogy az intézeteknél a közvetlen vezetés mily fontos dolog. (Zaj. Halljuk! Halljuk!) Az eredmény általában minden intézményváltattól függ, hogy miképpen vezetetik. No hát, t. Ház, a Nemzeti Színház sajnosan nátkülözi *Paulayt* és még nem sikerült őt ott pótolni. Ugy a Nemzeti Színházról, mint az Operánál nagy kérdés ez és annak, aki hivatal van intézkedni, arra kell nagy gondot fordítani, hogy ez a kérdés rendezzessék. Erre helyezem én a fő-sulyt és ebben a kérdésben akarok, ha csak lehet, rendet csinálni. (Heyleslés és tetszés.) Ebben van a sulypont, nem az intendánsban, hanem az *igazgatóban* a Nemzeti Színházról (Heyleslés), és a jó igazgatóban és karmesterben az Operánál. Ma is sok kiváló művésze és művésznője van a Nemzeti Színháznak és remélem, tudom is, a Nemzeti Színház tagjai tudatában vannak annak a nagy hivatásnak és azon nagy kötelességnek, amelyet teljesíteniök kell. Ha a közönség partolja ezt a két intézetet és a hírlapirodalom is nemcsak ostorozza, hanem buzdítja és jóindulattal fézi működését és ha a sajtó arra fordítja gondját, hogy nevelje, tanítsa, oktassa a közönséget jobb irányra és izlésre, hogy belevigye a régi józólésre, a klasszikus izlésre, és a műléis színvonalán álló daraboknak látogatásába és ha a sajtó és a közönség ezen irányú darabok minél gyakoribb látogatására és a művészeket ezen darabok minél jobb előadására serkenti: akkor sokat segít az a sajtó a Nemzeti Színház felvirágzásán. A Nemzeti Színház missziót teljesít, amely a magyar kultúrával, a magyar nemzeti állameszmével elválaszthatatlanul össze van forrva. Legyen a Nemzeti Színház régi tradícióhoz hű: otthon a józólésnek, a magyar színművészetnek és legyen telpoma a magyar kultúrának. Ebben a szellemben vezetni, impulzust adni, ebben a szellemben — a mennyire hatásköröm engedi — intézkedni, igenis, akaratom, óhajtam és elhatározott szándékomban. (Heyleslés a jobboldalon.)

(Személyes kérdésben.)

**Hercegg Ferenc** személyes kérdésben szólal fel. A miniszterelnök az ő beszédében túlzásokat fedezett föl. A túlzásnak mértéke nincs s ő csak az igazságot próbálta és akarta megmondani. Gróf Keglevich szakértelmét ő kétségbe nem vonta, csak a gróf

tapintatossága ellen van kifogása. A miniszterelnök...

(A vidéki színészet.)

Pichler Győző azt kérdezi, hogy ennek a tételnek...

Székely Kálmán miniszterelnök: Tálán nem általánosságban...

Pichler Győző: Keglevich intendánst védelmezi a miniszterelnök...

Székely Kálmán miniszterelnök: Így volt ez?

Pichler Győző: Én így vagyok informálva. Magánúton hajlandó vagyok bővebb felvilágosításra is.

Székely Kálmán miniszterelnök: Én ilyesmire nem reflektálhatok!

Pichler Győző: Ha ilyesmire nem reflektál a miniszterelnök...

Székely Kálmán miniszterelnök: T. képviselőhöz! Csak igen röviden azt akarom erre megjegyezni...

Pichler Győző: Dehogy bánt! Nem vagyok én olyan hü ember!

Székely Kálmán miniszterelnök: Bocsanatot kérek, észrevétel tárgyává tettézt tenni: né tettezt volna észrevétel tárgyává tenni...

A vidéki színésztől nem beszéltem, nem mintha az iránt nem bírnék érzékkel és nem mint hogyha kicsinyleném...

Ami a Rátkay László t. képviselő ur által mondottakat illeti, azokra azért nem feleltem, mert ha 5000 forinttal egy segíteni lehetne ezen a dologon...

Herceg Ferenc sajnálja, hogy Pichler annak a szerzőnek kérdését felhozta. Ugy történt valóságban a dolog, hogy amikor az ő darabja előadására készültek...

Előző: Szavazásra teszi fel a kérdést. A Haz a tételt elfogadja. Az ülés délután ket orakor végződik.

BELFÖLD.

Az új bankkormányzó. Bilinszki lovag, az osztrák-magyar bank új kormányzója, hétfőn teszi le az esküt...

Székely Kálmán és a fumelek. Székely Kálmán miniszterelnök a fiumei kérdésről tett nyilatkozatai még mindig foglalkoztatják a fiumei közvéleményt...

Fiume, február 23.

Az iparkamara ma esti ülésén Walluschnig Antal, az autonomista párt legtekintélyesebb tagja nagy tetszéssel fogadott beszédben azt a reményét fejezte ki, hogy a békés hangulat és nyugalom...

Székely Kálmán üdvözlése. Szabadkáról telegrafáltak, hogy a város törvényhatósági bizottsága a mai közgyűlésén egyhanglunak bizalmat szavazott Székely Kálmán miniszterelnöknek és elhatározta, hogy miniszterelnökségének első évfordulója alkalmából üdvözlő feliratot intéz hozzá.

KÜLFÖLD.

A zajongó parlament.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Bécs, február 23.

A mai ülésnek nem olyan volt a lefolyása, amelyet a tegnapi ülés után várni lehetett volna. Nagyon viharossá alakult és sőt hanggal végződött, amely a jövőre nézve nem ígér jót. Mindjárt az ülés kezdetén torzalkodás volt a reichsrath és a tartománygyűlés együttes üléséhez...

— Zsidó! Magát megfizették a zsidók. Hallgasson! Dasynszki, Verkauf és néhány haladópárti csitítja a szitkozódókat. Fuchs elnök a terembe lép és szintén csillapítani igyekszik a veszekedőket. Türk négyes is megkezdte beszédét, de a nagy lármából nem hallani szavait. Wolf odakiáltja Türknek: — Most Bielohlawek beszél. Még nem merítette ki keresztény-szocialista műveltségének egész tartalmát.

Schönerer kiáltja: — Ha Bielohlawek ugat, mi nem tudunk beszélni.

Végre sikerül Türknek magát megértetni és megtámadja a királyi személyét.

Türk azt mondja: — A hadügyminiszter elrendelte, hogy a brünni katonai szeptárból az angoloknak 3000 nyeret hocsátottak rendelkezésre. (Halljuk! Halljuk! a baloldalon.) Uralkodónk a lovagias meléknevet viseli. De vajjon lovagiasnak nevezhető az, hogy egy erős rabló államot támogató? Ez lovagiatlanság!

A Zde-kérdés az a mene tekel ufarsin, amely Ausztria falaira van írva.

Wolf azt kiáltja: Zde! Zukaj! Jelen!

Türk: A csehek ismét megkezdtek az obstrukciót. Szerencsét kívánok nekik hozzá és teljes erőmből támogatni fogom őket.

Azután felkelt az elnökök a Ház tetszésnyilatkozatai közt visszautasította az uralkodó személye ellen intézett támadásokat. A következő szónok Dolleschall volt, aki szintén ismételt megáttadja az uralkodót.

Dolleschall után Welsersheimb honvédelmi miniszter áll fel, hogy az uralkodó személyét és a hadsereget megvédi.

Először történt az eset, hogy Welsersheimb, aki egyenruhában volt, a csehek a legvehemensebb közbeszólásokkal zavarták. A miniszternek többször meg kellett állni beszédében, de nem tágitott és a csehekkel szemben megállta helyét.

Beszédének ama passzusánál, mikor azt mondta, hogy a hadsereg nemcsak a külső, hanem a belső ellenség ellen is védelmezi az országot, a szocialisták is szekundáltak a cseheknek és azt kiáltották a miniszter felé, hogy nevezze meg a belső ellenséget, tudni akarják, hogy ki az.

A miniszter helylyel-közzel nagyon izgatott volt és látni lehetett rajta belső felindulását. Mindamellett nyugodtan kiálta a csehek támadásait és végig mondta beszédét.

Az ülés végén még egyszer nagy zsvaj támadt, melyet Giovanelli földművelési miniszter okozott ügyetlen és tapintatlan felszólalásával. Giovanelli nem szabadon beszélt és hogy beszédét leolvashassa, monokliját szemébe csipette, ami már láthatólag rossz benyomást tett a szocialistákra. Giovanelli ezután arisztokrata orrhangján felolvasta a kormánynyilatkozatot, mely valódi bürokrata okirat volt, egy barátságos szó se tartalmazott a munkások irányában és a békéltető bizottságnak ígéreteit oly frázisokba burkolva adta elő, hogy azok az ígéret visszavonásának tekinthetők.

Giovanellit gyakran felbeszakították a szocialisták, de mikor azt mondta, hogy a nyolc órai munka kérdését a kormánynak előbb tanulmányozni kell, oly orkászzerű vihar tört ki a szocialisták részéről, amilyen még Badeni minisztersége alatt is a ritkaságok közé tartozott.

A szocialisták ököbe szorított kezekkel rohantak a miniszterek padja felé és csak a higgadtabb képviselők közbelépésének köszönhető, hogy Giovanellit és a többi minisztereket tetteleg nem inzultálták a szocialisták.

— Menjen tanulmányozni! Menjen az iskolába! kiáltották a szocialisták Giovanelli felé.

— Dőljön bár össze minden azt nem túrjúk!

— Miniszter ur, ön nem maga csinálta a beszédet, hanem úgy csináltatta.

— Szégyen, gyalázat a minisztertől!

Ezek és ehhez hasonló kiáltások hangzottak fel a szocialisták részéről.

Az izgalom, mely az egész Házon erőt vett, oly nagy volt, hogy a miniszterek tanácsosnak tartották a teremőrök fedezete alatt a teremből kivonulni.

A pfuj-kiáltásokba, melyek ekkor felhangzottak, a karzat is belevagyult. A mai nap tehát meglehetősen szerencsétlen volt a miniszteriumra nézve. Amint ma az ügyek állanak, feltehető, hogy a parlament nem fog soká együtt maradni.

A ülés.

Bécs, február 23.

A képviselőház mai ülése két órával később kezdődött, mint eredetileg ki volt tűzve. A német haladópárt az ülés előtt elhatározta, hogy tiltakozni fog az ellen, hogy a képviselőház és az alsó-ausztriai tartománygyűlés egyszerre tart ülést, minthogy tizenyoce reichsrath-képviselő egyuttal a tartománygyűlésnek is tagja. Fuchs elnök e tiltakozás hírére azonnal elment a tartománygyűlésbe s ott sokáig tanácskozott a tartományi marsallal, Gudenus báróval. Azután visszasielt a képviselőházba, amelynek ülését megnyitotta.

(Schönerer csöngettyűje.)

Schönerer, aki csöngettyüt hozott magával és már előbb meg akarta nyitni az ülést, most hevesen megtámadta az elnököt a megnyitás elhalasztása miatt s azt mondta, hogy az ülés megnyitása tizenegy

óra volt kitzúve. Honnan veszi magának az elnök azt a jogot, hogy a képviselőket ennyi ideig megvárta? Ezt a hallatlan semmibevételt nem fogjuk tűrni!

**Iro:** Micsoda dolog az, hogy előbb a tartománygyűlésbe mennek tudakozódní? Miért nem kér az elnök engedelmet?

**Bielohlavek** (Schönererhez): Szemtelenység!

**Schönerer** (a keresztény-szocialistákhoz): Maguk szemtelenek! Milyen emberen beszélnek maguk, akik dupla diétát vágnak zsebre?

Az elnök cseppet és cseppet kér.

**Schönerer** (az elnökhöz): Viselkedjék úgy, a hogyan tisztesség emberhez illik! Tartsa magát a házszabályokhoz! Ön mintaképe a részrehajlásnak és a szemtelenségnek!

**Wrabetz:** A mai ülés megnyitása tizenegy órára volt kitzúve s már most dél is elmúlt. Mivel okolja meg az elnök, hogy bennünket egy óránál tovább tétlenül engedett itt ülni? Egyébiránt konstátálnom kell, hogy ennek nem az elnök, hanem a kormány az oka, amely mind a két testületet egy időre hívja össze.

**Schönerer:** Mióta függ a képviselőház elnöke a kormánytól?

Az elnök: Kérem, Schönerer ur, hallgasson!

**Wrabetz:** A kormánynek gondoskodni kellene arról, hogy a két testület különböző időben tartsa ülését.

**Bielohlavek:** A zsidók akarják s neki ezért beszélni kell!

**Wrabetz** idézi a házszabályokat, amelyeknek értelmében a képviselőknak jelen kell lenniük az üléseken. A képviselők nem mentetik ki távollétüket azzal, hogy ugyanakkor a tartománygyűlés is ülést tartott. A reichsrath-képviselők részt tartoznak venni a képviselőház elé terjesztett javaslatok tárgyalásában, de a tartománygyűlési képviselők is kötelesek jelen lenni a tartománygyűlés ülésén, ahol Bécs város új választó rendjét tárgyalják, annyival inkább, mert a kormány által követt változásokról Bécs város községtanácsát meg nem kérdezték. (Ellemondás a keresztény-szocialistáknál.) Kérem, ne tessék közbeszólni. (Közbeszólás: Csak csöndesen, mert ha ma az utolsó zsidó meghal, akkor ön egészen fölösleges!) Azt akartam indítványozni, hogy a képviselőház ülését halasztják el, de éppen most értesülök arról, hogy a képviselőház elnöke kieszközölte, hogy a tartománygyűlés ülését két órára felfüggeszessék. Így tehát megengedték nekünk, hogy két óra hosszágú együtt lehessünk. Ezt azt eljárást nem fogjuk eltűrni. (Nevetés a keresztény-szocialistáknál.)

**Wolf:** A keresztény-szocialista urak szemtelenek!

**Dasinszki** (a keresztény-szocialistákhoz): Önök választójog-rablók!

**Bielohlavek** (a szocialistákhoz): Hát önök mit tettek eddig a nép elnyomása ellen?

#### (A csehok obstrukciója.)

Azután a csehok megkezdték csöndes obstrukciójukat. Az elnök áttért a napirendre, az unjonejutalék följánlásáról szóló törvényjavaslat tárgyalására.

**Stranzski** a németek ellen való első kifakadások mellett a javaslat tárgyalásának elhalasztását indítványozza s név szerint való szavazást kér.

**Elnök** előbb vonakodik a szavazást elrendelni, de a csehok erős tiltakozására mégis elrendeli a név szerint való szavazást.

A névszerinti szavazás eredménye az, hogy 85 szóval 89 ellenében elvetetik a sürgősségi indítványt s áttérnek a napirendre.

#### (A boerokról és a magyarokról.)

Az unjonejutalék felett megindult vita első szónoka **Türk** (Schönerer-párti), aki kijelenti, hogy pártja ennek a kormánynek semmi esetre sem szavazza meg az unjonejutalékot. Azután áttér különböző eseményekre, amelyek Cseh- és Morvaországban történtek a Schönerer-párt zaklatására. Végül pedig a boerokról emlékezik meg és azt mondja, hogy az uralkodó mellékneve a lovgias, ő azonban azt hiszi, hogy az nagyon is nem lovgias, hogy a magyar kormány, amely felett szintén az uralkodó áll, a semlegességet megsérti, amennyiben egy kisebbségben levő, a szent ügyért küzdő nép ellen a hatalmas támadót támogatja azzal, hogy lovakat, sőt löszert is szállít a számukra.

**Welsersheimb** honvédelmi miniszter **Türk** eme szavaira izgatottan felugrik helyéről, de **Koerber** lecsillapítja.

#### (Elnöki dorgatórium.)

**Elnök:** Kénytelen vagyok visszatérni Türk képviselőnek egy nyilatkozatára, amelyet a zavarban nem hallottam. A lovgias jeizót a népek szeretetből és ragaszkodásból adták feiséges uralkodónknak nemesszívűségért. Ezt a nevet a többi államok népei is megadták ő feiségeinek, mondhatnám az egész vi-

lág népei és legkevésbé bittem volna, hogy egy osztrák képviselő (Élénk helyeslés.) az osztrák parlamentben kétségbe fogja ezt vonni. Ezy hang nem zughatja tul azt, amit milliók szava teljes meggyőződéssel mondott. (Élénk helyeslés.) Kénytelen vagyok Türk képviselő urat beszédének ezért a passzusáért rendre utasítani.

(A zde!)

**Doleschall** elismeri, hogy a militarizmusra a mai viszonyok között, sajnos szükség van. Olyan kormány, amely igazságot hajlandó gyakorolni valamennyi néptörzs irányában, ő és pártja megszavazza a védelem eszközeit. Minthogy azonban a miniszteri székeken olyan férfiak ülnek, akik egykor súlyos igazságtalanságot követtek el a cseh nép ellen, az ő pártja mindent el fog követni ennek a kormánynek a megbuktatására. Azután a zde-kérdésről beszél és panaszkodik amiatt, hogy a cseh nyelvet a hadseregben elnyomják. A cseh népet arra kényszerítik, hogy minden erejével küzdjön jogaiért. A hadügyminiszternek a delegációban tett nyilatkozatairól szólva, azt mondja, hogy Csehországban szigorúban bántanak a tartalékosokkal, mint Magyarországon. (Helyeslés az ifjusehek soraiban.)

(A honvédelmi miniszter.)

**Gróf Welsersheimb** honvédelmi miniszter: Kötelességemnek tartom, hogy a legutóbbi szónok néhány nyilatkozata ellenében felszólaljak, mert bele-vonta a vitába az uralkodót, még pedig olyan módon, amelyre nemcsak a hadsereg, de az összes népek felháborodása lesz a válasz. Az előttem szóló néhány közhivatalnokra is tett személyesen sértő megjegyzéseket. Mindig úgy vélekedtem, hogy ebben a t. Házban a közös érdekekért a szellem és nem a szenvedély feyvereivel kell küzdenünk. (Helyeslés.) Én mindig erre törekedtem ebben a Házban. (Közbeszólások.) A miniszter megjegyzi, hogy valamennyi közbeszólásra felelni fog, majd azt mondja, hogy minden személyes támadás megsértése a Háznak és az elhangzott jogosulatlan és méltatlan megjegyzéseket visszaveti azokra, akik e megjegyzéseket tették. (Közbeszólások.) A miniszter ezután védelmébe veszi a hadsereget és azt mondja, hogy a hadsereg az együvértartozást szolgáló intézmény, amennyiben a legjobb erők egyetesi közös munkára, a közös ellenségeink ellen való védelemre, még pedig nemcsak külső ellenségeink, hanem talán a még veszélyesebb belső ellenség ellen is.

**Silény:** A poroszbarátok ellen. (Nagy láma és hangos közbeszólások az ifjusegek, a szocialdemokraták és a Schönerer-pártiak soraiban.)

**Zeller:** Nevezze meg azt a belső ellenséget!

**Berner:** Mi vagyunk ezek a belső ellenségek?

**Gróf Welsersheimb:** A belső ellenségek? Tudják-e kik azok? Azok, akik izgatással és kihágásokkal meg akarják akadályozni a törvényhozótestületet abban, hogy nyugodtan és megfontolással dolgozzék. Azt kívánjuk önöktől, hogy presszó és erőszak nélkül dolgozzanak itt és oldjuk meg a reájuk váró feladatokat. A hadsereg és képviselőtele teljesen távol áll a politikai, nemzeti és társadalmi harcoktól és a közös érdekeinkért és hazánkért Európa csataterain vívott dicsőséges harcain kivívta az egész világ tiszteletét. A miniszter ezután az egyes szónokokkal polemizálva azt mondja, hogy a militarizmus fejlődése kétségtelenül nagy áldozatokkal követel. Ha lehetne a háboru ellen valami biztosítékot találni vagy a háborut egészen megszüntetni, bizonyára senkinek sem volna kifogása a militarizmus megszüntetése ellen. De amíg különböző önálló, független államok lesznek, addig a viszonyok alkotása ebben a tekintetben nem remélhető. Valamennyi szomszéd államban a hadügyi követelések aránytalanul nagyobbak, mint nálunk. Egy közbeszólásra elismeri a miniszter, hogy a boerok derék katonák. A boer háboru mindenesetre érdekes telenség, de hogy ilyet lássunk, nem kell Dél-Afrikába mennünk. Megcsékedtek ezt a mi tróliaink is 90 évvel ezelőtt. És a harc vége bámulatra méltó hősiességek dacára is megmutatta, hogy a szervezett hatalomra mégis csak szükség van. Határozottan tiltakozik a katonai brutálisokra vonatkozó állítások ellen s azt mondja, hogy az előforduló panaszokat hozzák tudomására.

A miniszter szután megokolja a tisztí fizetések emelését és megjegyzi, hogy a tényleges katonai szolgálat idejének lezállítása csak akkor volna lehetséges, ha az unjonejutalék nagyobb volna. A zde-kérdésről szólva, szükségesnek tartja a miniszter a hadsereg feyelmét. A katonákat engedelmességre és rendülésre esabították és ezt meg kellett torolni. Ami a büntetés egyenlőtlenségét illeti, teljesen igaz, hogy a büntetés különböző. Cseh- és Morvaországban is külön-félék voltak a büntetések, nemcsak Magyarországhoz viszonyítva, hanem magukban véve is. Megmagyarázatom — ugymond — önöknek ezt a különbséget. Olvassák el a magyar miniszterelnök beszédét. Ott a dolog egész világosan meg van magyarázva. Ha jól emlékszem, azt mondta akkor: a magyar korona országában mindössze csak 17 eset fordult elő és az is csupa olyan eset volt, amelyekben konstátáltak, hogy az illetők olyan meséket hallottak, hogy most úgy lehet jelentkezni, ahogy teszik, vagy pedig szórakozottságból jelentkeztek magyarul. Ebben a dologban tehát egyenlőtlenségről szó sem lehet.

A miniszter azzal végzi beszédét, hogy gondoskodjunk a hadseregről, amely ami legfőbb javunk.

(A köszön-válság.)

A miniszter beszéde után a Ház áttért a köszön-bányások sztrájkjára vonatkozó sürgős indítványok tárgyalására.

**Giovanelli** földmívelésügyi miniszter utal arra, hogy a karvini bányakerület békéltető bizottságában a kormány azt a nyilatkozatot tette, hogy a bányászati munkaidő kérdésének rendezése végzett az év

március havában a kormány és a bányák képviselőiből és a munkásoktól bizalmi férfiakból bizottságot fog Bécsbe összehívni, hogy megállapítsa, miként kell összehozni az anyagot a bányászati munkaidő megrövidítéséről szóló törvény alkotásához. Ennek tervezetét a kormány a legrövidebb idő alatt kidolgozta és valószínűleg már az őszi ülésszakban benyújtja.

**Verkauf:** Ez nem az igazi nyilatkozat! Más nyilatkozatot tettek közé!

**Giovanelli:** Nem szabad feledni, hogy az osztrák iparnak, a bányászatot is beleértve, olyan államokkal kell versenyeznie, amelyeknek munkásvédő törvényhozása nem ró a vállalkozókra olyan nagy terheket, mint Ausztriában. Bármilyen tetszőtős is tehát az a gondolat, hogy a bányamunkások munkaidőjét még jobban megrövidítsük, meg kell gondolnunk, hogy a vállalatok boldogulása legfőbb feltétele a munkások boldogulásának is.

A kormány be fogja váltani ígérezeit. Ámde a szükségesnek talált előmunkálatok befejezése előtt nem hozhat érdemleges határozatot ebben a kérdésben, noha a néfalán kívánt felvilágosításokat szivesen megadja a bizottságban.

(Zaj. Rendreutasítások.)

A földmívelésügyi minisztert a szocialdemokraták folyton félbeszakították beszéde közben, aminek végeztével a láma még nagyobb lett. Különösen **Dasinszki**, **Resel**, **Berner** és **Verkauf** szocialdemokrata képviselők szóltak közbe folytonosan. **Dasinszki** háromszor, **Resel** kétszer utasította rendre az elnök.

**Elnök** felszólítja **Slama** képviselőt, hogy mondja el beszédét. **Dasinszki**, **Verkauf** és **Resel** nem engedik szóhoz jutni **Slamát**, amiért is az elnök többször rendreutasítja őket.

**Slama** az ülés berekesztését indítványozza, de fenntartja azt a jogot, hogy a legközelebbi ülésen szólhasson.

(Exodus.)

Erre újra kitér a zsváj. Minden oldalról közbeszólások hallatszanak.

Az elnök feláll, néhány szót mond, amit a teremben senki sem ért meg, azután *kimegy a teremből*. Távozása előtt kijelenti, hogy az ülést berekeszti és a legközelebbi ülést írásban közli a képviselőkkel. A miniszterek is távoznak a teremből. Azután megjelennek a szolgák a karzatokon és értésére adják a közönségnek, hogy az ülésnek vége, mire a közönség szintén távozik.

A képviselők nagy része még azután is a teremben marad és élénken beszél a történetekről.

A legközelebbi ülés hétfőn délután három órakor lesz.

## Mindhalálíg!

Budapest, február 23.

Nyolcezer ember élén, hősi halálra készen áll Cronje tábornok, a boerok vezére a Koodosrand-gázlónál harmincezer agoltól körülvéve, ötven ágyúnak szakadatlan gyilkos tüze alatt. Elesnek-e nyolcezeren mind egy szálig, vagy fölismerve a harc hiábavalóságát és segédesapatok érkezésének lehetetlenségét, megadják-e, vagy máris megadták magukat? Ez az aggodalmas kérdés szorítja el mindeneknek a szívét az egész civilizált világon, amely szimpátiával teljes érdeklődéssel kíséri a délafrikai hollandus póroknak hazájuk földéért való hőroszi küzdelmét. Ha Cronjenek aránylag csekély számú serege megemmisül, az ut nyitv van az angolok előtt Bloemfonteine felé és a háboru sorsa jóformán eldőlt, ámbár az angolok ujjongása még nagyon is korai. Még száz és száz akadályal kell megküzdeniük akkor is, ha birtokukba veszik Oranje fővárosát; a transvaaliai guerrilla-harcra hosszas időt folytat minden erejét föl-emésztethi a betörő ellenségnek, s Oranje és Transvaal teljes meghódítása és leigázása egy-hamar és egykönnyen nem válik ténynyé még több nagy győzelem után sem.

Cronje csodálatos ügyességgel vonult el magerfonteineit táborából és gyors menetben sietett tova a Modder vize mentén. Az angolok nyomába eredtek, részint utána tartva, részint oldalába s elibe kerülve. Cronje mégis kieroszakolta heves harcok után a Modderen való átkelést Klipdriftnél s a tulsó, bal parton folytatta Bloemfontein felé való visszavonulását s a Koodosrandhoz sietett, hogy a még át nem kelt csapatrészek átkelését is lehetővé tegye. Ott azonban az angolok már egészen utólérték és körülállták, úgy hogy a további visszavonulás lehetetlenné vált. A nyolcezer boer, háttal a Modder magas partjának vitézül állta napokon át a sarat a harmincezer angol ellen, akiknek sok



veszteséget okozott; de bármily vitézül harcoltak is — és ezt az ellenfél is elismeri — az angol gyűrűn áttörniök nem lehetett. Cronje, miután a halottai eltemetésére kért 24 órai fegyverszünetet — amely alatt segédszerepek érkezése is remélhető volt — Lord Kitchener megtagadta, kijelentette, hogy nem megy át az ellenséges táborba magát megadni, hanem harcolni fog *mindhaláláig*.

Es azóta újra hőbörölnék az ágyuk és hullnak a derék vitézek egyik oldalán is, másikon is, s a kérdés csak az, hogy meddig tarthat ez a szörnyű küzdelem. Lord Kitchener szírdár ugyanígy állt szemben a *máhi* seregével; a dervisek sem adták meg magukat és vezéreik ott hulltak egy csapatban, mindannyian, az angol golyók alatt. Hiszen láthatuk az angol lapokban a képet, amint tizenkét fehér ruhás alak ott feküdt a földön, szépen sorjában, mint valami paradés kivégzés után. A tizenkét vezér-dervis volt az...

Mai távirataink a következők:

(Cronje küzdelme.)

London, február 23.

A Daily Newsnak jelenti levelezője Roberts főhadiszállásából: Hétfőn éjjel 7 boer megkísérelte vonalunkon az áttörést, de egynek kivételével, akinek sikerült áttörni, a többi elfogták, vezérüket pedig lelőtték. Négy közülük leveleket vitt. Ezek azt mondták, hogy Cronje Maggersfontein-től ide 35 mérföldnyire vonult, a nélkül, hogy megállt volna. Carabiai ezredünk bátor rohamot intézett Cronje ellen, de *roppant veszteséggel visszazűzött*. Knop és Macdonald tábornokok megsebesültek.

London, február 23.

A Times-nak Paardebergből szerdáról azt jelentik, hogy az argolok egy magában álló kopjéről elkergettek ötszáz boert. A kopje Cronje táborától egy mérföldnyire délnyugatra van.

London, február 23.

A Daily Newsnak jelentik Modder-Riverből 21-iki kelettel: Cronje táborra a Koodoys-Drift északi oldalán van. Eleintén megszállva tartotta a déli parton levő dombokat is, de azoknak nagyobb részéről szombaton elűzték csapatait. Vasárnap megérkezett French tábornok lovassággal s hétfőn teljes volt az ellenség bekerítése. Hétfőn délután Cronje fegyverszünetet kért. Az ágyúzás kedden reggel még egyre tartott.

London, február 23.

A Reuter-ügynökségnek jelentik Pardeberg-Driftből 20-iki kelettel: Cronje nagyszerű éjjeli elvonulása Maggersfonteinből, noha eleinte sikeres volt, úgy látszik alighanem mégis szerencsétlenül fog végződni. A boerok főhadiseje a Modder folyó medrének egy rejtékelyén, amelyet az angol tüzéség dominál, el van zárva. A vasárnapi események arról tettek tanúságot, hogy az ellenség, noha elfáradt és kimerült, mégis vitézül tartja magát. Az angol gyalogság elővédje megszállta a driftet s sikerült az ellenséget bekerítenie, amely az egész vonalon hőiesen harcolt. A gyalogság támadást intézett a tábor ellen, de a támadás nem sikerült. A boeroknak néhány szekeret tüzet fogott. A tűzlyes lehetővé tette az angol tüzéségnek és gyalogságnak, hogy késő éjszakáig iszonyu tüzelést folytasson a boerok táborára ellen.

London, február 26.

A katonai szakkritikusok azt hiszik, hogy Cronje kénytelen lesz magát megadni. A Morning Post azt írja, hogy Roberts, aki maga is egykor tűzértést volt, koncentrálni fogja ágyútüzét s hatnyolc üteggel előbb az egyik pontot, azután a másikat fogja bombázni, amíg végre rá fogja kényszeríteni Cronjét, hogy vagy megadja magát, vagy pedig kilátás nélkül való kitérését kockáztasson.

London, február 23.

A Reuter-ügynökség jelenti Paardebergből 20-diki kelettel: Roberts tábornagy tegnap a Cronje táborát támadó csapatokhoz érkezett. Mindjárt megérkezése után Cronje tábornok huszonegy órai fegyverszünetet kért. Kérését azonban az angolok visszautasították és fokozott erővel folytatták a lövöldözést. Az ellenség az éjszakát és a mai nap első óráit azzal töltötte el, hogy hadállásait megerősíteni igyekezett. A reggeli órákban a támadó csapatok keveset tettek, mert azt remélték, hogy Cronje belátja helyzetét reménytelen voltait. Délután azonban újra megkezdtek a bombázást, mert *semmi sem valott arra, hogy az ellenség megadja magát*. Mikor néhány hajóágyú és az ütegek megkezdtek működésüket, a tüzelés iszonyu volt.

London, február 23.

A Daily Newsnak jelentik 21-iki kelettel: Cronje tábornok, akinek haderejét nyolcezer emberre becsülik, előbb visszautasította az angoloknak azt a követelését, hogy föltétlenül adja meg magát, később azonban követeket küldött az angol táborba azzal a jelentéssel, hogy meg akarja magát adni. Erre azt válaszolták neki, hogy jöjjön az angol táborba. Cronje ezt a követelést visszautasította azzal a megjegyzéssel, hogy *félreértették*, mert ő *harcolni akar mindhaláláig*. Erre az angolok újra megkezdtek a tüzelést.

London, február 23.

A Reuter-ügynökségnek a Cronjéval vívott csatáról kiadott részletes tudósításából kitűnik, hogy a boerok vasárnap este már teljesen be voltak kerítve. A highlander-danár, mikor vasárnap a sik területen előre nyomult, iszonyu puskatűznek volt kitéve. A katonáknak egész nap hasonfekve kellett harcolniuk és iszonyu szomjúságot kiállaniuk. A lövöldözés csak az éj beálltával szünetelt meg, mikor már mind a két fél teljesen kimerült a heves küzdelemtől. Szökevények azt beszéltek, hogy a boerok unszolták Cronjét, hogy adja meg magát.

Hétfőre virradó éjjel a boerok sáncokat építettek. Hétfőn reggel az ellenség még ugyanabban a pozícióban állott. Az ágyúzás azután már csak szabálytalanul folyt és egy ideig szünetelt is. Időközben lovasított gyalogság és tüzéség nyomult előre az ellenség heves lövöldözése közben és bevette a kopjén lévő ellenséges hadállást.

Korán reggel Cronje fegyverszünetet kért, amelyet azonban Lord Kitchener megtagadott, ha csak feltétlenül meg nem adja magát.

Később egy másik követ jött a táborba azzal a jelentéssel, hogy Cronje hajlandó magát megadni.

Kitchener erre az ellenség táborába ment, de mielőtt még odaért, azt az értesítést kapta, hogy *félreértés* van a dologban és hogy Cronje *küzdeni akar mindhaláláig*.

Kitchener erre visszatért az angol táborba és elrendelte az ellenséges hadállás ágyúzását. Kedden az egész tüzéség, közte hajóágyú és tarackütegek, iszonyu koncentrált ágyúzást kezdett az ellenséges futóárkokra néhány ezer yardnyi távolságra.

London, február 23.

A Reuter-ügynökség a Cronjéval vívott hareről szóló tudósítását a következőképp fejezi be: Bizonyos tragikum van abban a dacos ellenállásban, amelyet Cronje a siker reménye nélkül kifejt. Ez az ellenállás csodálkozást kelt, de a vitéz embereknek haszontalanul való feláldozását mindenütt elítélik.

Brüsszel, február 23.

Preteriai táviratok szerint Cronje tegnap éjfélig vitézül tartotta magát. Botha és Mayer Lukács tábornokok a legnagyobb gyorsasággal igyekeznek Cronjehez jutni, hogy erősítéseket hozzanak neki. Cronje csapatai teljesen ki vannak merülve és *roppant veszteségeket szenvedtek*.

Köln, február 23.

A Kölnische Zeitung londoni levelezője jelenti, hogy Roberts tábornoknak győzelmét jelentő táviratait a parlamentben meglehetősen leszállított hangszövegezéssel olvasták fel. Oly személyek, akik a táviratok eredeti szövegét olvasták, azt állítják, hogy Roberts azt táviratozza, hogy Cronje tábornokot mint egy csavarban tartja fogva és hogy az ellenséges erősítéseket szétverte, míg az angol segédszerepek már felvonulnak.

(Ladysmith körül.)

London, február 23.

A Daily Newsnak jelenti Ladysmithből: A boerok a Bulwana-hegyen álló nehéz boer ágyúikkal 48 órai hallgatás után *ismét megkezdtek a város ostromlását*.

London, február 23.

A Reuter-ügynökségnek jelenti a boerok Ladysmithi főtáborából 21-iki kelettel: Hétfőn és kedden egész nap heves harc folyt, amely ma reggel megújult és még folyvást tart. A boer tisztek erősen biznak benne, hogy az angolokat kikergetik állásaikból.

Éjjel néhány angol csapat próbált átkelni a Tugelán, de nagy veszteséggel visszaverették. A boerok vesztesége csekély.

Ladysmithből azon a ponton ágyúzzák a boerok hadállásait, ahol a Klipp folyó a hegyek közé ér. A Hosszu Tom hatásosan felelt.

London, február 23.

Buller tábornok vesztesége 20-án és 21-én: 4 tiszt és 20 közember meghalt, 5 tiszt és 91 ember megsebesült.

London, február 23.

A Reuter-ügynökség jelenti Colenso-ból e hó 22-éről: Az angol csapatok a Tugela északi partján bevették Fort Wyllet. A csapatok az átkelés alatt, amely egy ponton-hídon történt, semmi nevezetesebb ellenállásra sem találtak. A Times második kiadásában egy Chieveleyből érkezett távirata jelenti, hogy a Tugelán való átkelés alatt a lovasított gyalogságnak csupán egy kis csapatát vettették vissza a boerok.

Durban, február 23.

Pietermaritzburgból megbízható forrásból jelenti, hogy a boerok az inkandhlai kerületet elhagyták.

(Vegyes hírek.)

Brüsszel, február 23.

A Petit Bleu értesülése szerint Krüger felesége veszedelmesen megbetegedett.

London, február 23.

A Times katonai munkatársa mai cikkében ezt mondja: Az a siker, amelyet elértünk s amelyre soká türelmesen vártunk, ne feledtesse velünk azt a sok akadályt, amelyet még le kell győznünk. Minden a mellett szól, hogy a háborút minél gyorsabban be kell fejezni, a mihez azonban kétségtelenül *újabb erőfeszítés* és több csapat szükséges.

London, február 23.

A hadügyi hivatal közhírré teszi, hogy Paardebergdriftből 13-án angol részről 146 altiszt és közember esett el. A megsebesültek száma még nem tudható.

Fokváros, február 23.

Fokföld északi részében az angol csapatok mindinkább visszaszorítják a boerokat. Mooifontein községet, amely a Colesberg felé vezető úton van, egy Arundelből kiküldött angol csapat megszállta. Mint-hogy Brabant tábornok Dordrecht felől előnyomul, a boerok Herschel kerületben visszavonulnak Oranje felé.

(Anglia Elzász-Lotaringiája.)

London, február 23.

A Times Lord Salisbury miniszterelnöknek a felsőház tegnapi ülésén Tainham kérdésére a boer köztársaságokhoz való viszony végleges rendezéséről tett nyilatkozatával foglalkozik és ezt mondja: Olyan kivételes rendszabályokat fogunk alkalmazni a boer köztársaságokkal szemben, aminek a németek alkalmaztak Elzász-Lotaringiával szemben. Nem tartunk olyan keveset magunkról vagy civilizációnkról, hogy kételkednénk benne, hogy amit a poroszok tettek Vesztfáliában és a Rajna balpartján a múlt század elején a francia okkupáció után és amit még nagyobb mértékben tettek a németek Elzász-Lotaringiában, mi is ne hajthatnók végre annak idején Oranje szabadállamban és Transvaalban és hogy a dolgok ilyen fejlődésétől félnünk kellene. *Mi is megtesztük ezt ugyanazzal az elszántsággal, de talán nagyobb türelemmel*. Nem elég, hogy elfoglaljuk a boerok országát, hanem valamennyit lojális brit polgárrá kell tennünk.

— EUDAPESTI NAPLÓ. Február 15-én új

előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztassanak a megújításról idejékorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

Mint-hogy január 1-jén a kötelező koronaszámítás lépett életbe, és a posta csak olyan utalványokat fogad el, amelyeken a pénzösszeg koronákban van megjelölve, kérjük tisztelt előfizetőinket, hogy az utalványokon az előfizetési díjat ezentul ne forint és krajcárban, hanem koronákban és fillérekben méltóztassanak feltüntetni.

## HIREK.

## Bonbon.

— Adalék az intendánsok természetrajzához. —

A cirkuszban négy óriás erejű ember kidagadt erekkel emel a magasba egy szörnyeteg rudat. Megroppan a válluk, amíg megbirkóznak vele. Diadalmas taps viharzik feléjük a csodáért, amiről nem tehetnek és a háttérből előkerül August és a balkeze kis ujjával segít az óriások terhén. Őt is megtapsolják.

A színházban szerzők, színészek és rendezők sikerre visznek egy darabot. Inlet, tudás, rajongás, zseni árad ki belőlük. A közönség az elragadtatás perceiben mámorosan tapsol. Az intendáns nézi a félkör legjobb pályahályából. És őt is megtapsolják.

És az intendáns, akit így megtapsolnak, az ideál.

Régi, jó időkből ránk maradt egy legenda az intendánsról, aki édes volt, bájos volt és magasabta ormótlan kabátot csak azért viselt, hogy mentül mélyebb legyen a zsebe és a fenekén cifra papírban mentül több férjen el a krémes cukorból, a karamelből, a színes-mézes csodákból, amiket bonbon néven szeretnek ifjak és vének.

A színpalak mögött állott szorongva az ősz, hőszin szakállu, fehér tisztaságában illatos Podmaniczky Frigyes báró és finom kezében, zsebébe mélyesztett finom kezében simogatta a bonbonos talizmánokat. Sohajtott is nagyokat:

— Csak isten adjon minden jót!

Hát megadta.

A színpadról fáradtan, alétlan, tapsoknak részegítő lármaájában a kulisszák mögé kerülnek szépséges asszonyok. És a kedves öreg báró fehér tálcán, a maga gonddal írók puha kezén kínálja oda nekik a bonbon, ami az ép hangnak nem árt és a rekedtnek nem használ. De a gazdától mindenképpen kedves.

És amit a hozzáértő, rátermett direktor szigora, érdessége, kérelhetetlen rendtartása, munkája, intése, dorgálása, haragja bevont felhőkkel, az udvarias, rokokó-intendáns mind, mind bearanyozta, megengesztelte és felderítette.

És az öreg Podmaniczky Frigyes előadás után vidáman távozott a színházból és boldogan rázogatta kabátja zsebében a — programját.

Boldog isten, milyen más most a világ. Az intendánsunk szép most is és elegáns. De ah! dolgozik lokomotív-erővel, automobil-erővel és ki tudja, mi minden erővel. És a zsebében rendeletek, napirancsok, ukázok teremnek. A színész, a dramaturg, a rendező, az ügyvéd, a gazda, a szertáros, a kullisszatologató, a fodrász, a világosító, mind reszket ettől a munkától. Még a színházi orvos is végigtapogatja magát minden reggel, hogy nem ő-e a beteg.

És könnyeket hullajtanak szépséges asszonyok az édes idő után, amikor a színpalak mögött bonbonnal kínálta őket egy harmatosan tüde öreg ur.

És hogy a dolgos intendáns munkájának minden rombolása felfakadt és panaszos hangokban tör utat magának újságok hátsójain és a törvényhozás termében, — Széll Kálmán miniszterelnök elrövedezik a multakon, a fiókjába téved a keze, és az ujjai közé kerül mi vajjon, vajjon mi? — Ah! egy bonbon.

Milyen poétikus és intim kritika ez!

Milyen maliciózus és finom tréfa!

Kellemetlen, csunya bonbon! Hiszen tüstént fel kell állani! Az intendáns a kormány közege! Fedezni kell! Jó szerepese,

hogy telik a népszerűségből e rossz és szomorú ügy számára is.

De a bonbon csak nem maradhat meg a miniszterelnök kezében! Pajkos kis ördög, hogy miért is került elő? Mennyi kísértő erő van egy ilyen édes portékában! Mit kelene vele tenni?

Hát csak el vele hirtelen.

Igy jutott ma Herceg Ferenc egy keservesen igaz beszéd közepette egy édes kis butorhoz, amelynek neve: bonbon.

(B-n.)

Budapest, február 23.

— A király Gődöllőn. A király ma délután 1 óra 30 perckor kíséretével külön udvari vonaton Gődöllőre utazott vadászatra. Ő felsége még ma este visszatért a fővárosba.

— Magyarország Párisban. Ma indult el Budapestről a párisi kiállításra szánt tárgyakból a 200-ik kocsiakománya. A tárgyak elszállítása a legnagyobb rendben történik és a napi átlag 5-10 vaggon. Hogy a magyar osztály kiállítása nemcsak terjedelmre, de anyagra nézve is becses és kiváló lesz, arról tanubizonyosságot tesz az Iparművészeti Múzeumban levő próbakiállítás is, amely iránt az érdeklődés naponként fokozódik. Eddig már 3,179,709 korona értékben érkeztek meg Párisba a magyar osztály tárgyai. A párisi kirendeltség jelentése szerint 21.555 darab érkezett meg, amely tárgyaknak a súlya 136.180 mm. A megelszállítandó tárgyak mennyisége körülbelül ugyanennyi értéket tesz ki és a kocsiakományok száma is meg fogja haladni a 200 vaggont. Lukács Béla kormánybiztos újból megsürgette a késedelmes kiállításokat és ezen az uton is felkéri őket, hogy tárgyaikat most már haladék nélkül szállítsák be.

— A házirend Hercegovinában. A 32. számú Mária Terézia gyalogezred, mely a fővárosi házirend, most teljes számban Budapestben van. A hadügyminiszter azonban az ezred első zászlóalját áthelyezte a hercegovinai Biékre, amely a montenegrói határszélen fontos határállomás. A zászlóalj a nyáron foglalja el új állomáshelyét.

— A hadtestparancsnok házassága. Herceg Lobkowitz Rudolf budapesti hadtestparancsnok e hónap 26-án délelőtt 11 órakor a budavári helyőrségi templomban tartja esküvőjét néhai báró Edelsheim-Gyulay Lipót tábornagy előbbi hadtestparancsnok özvegyével, Kronau Friderika asszonnyal. Az egyházi szertartást Ványa Ferenc tábortábornok, budapesti katonai plébános, Várdy Géza és Biza Lajos tábortábornok közreműködésével, valamint nagyobb számú papság fényes asszisztenciájával fogja végezni. A polgári házasságkötés valószínűleg a főváros egyik főbb tisztviselője előtt fog megtörténni. Eleinte egész csendben akarták megtartani a nászünnepeket, most azonban teljes pompával fog megtörténni és erre nézve egy hercegi palotában, mint a katonai plébánián megtették a szükséges intézkedéseket.

— Katonák az alkohol ellen. Természetesen nem nálunk történt az eset. Franciaországban történt. Donop tábornok, aki a tizedik hadtestnek ura és parancsolója, súlyos büntetés terhe alatt megtiltotta, hogy a kázinban alkoholtartalmu italokat áruljanak. Példáját most sorra fogják követni a többi hadtestparancsnokok is. A francia sajtó nagy lelkesedéssel fogadja az intézkedést, amely nagy súlyjal esik a latba az alkoholizmus ellen folytatott küzdelemben.

— Adomány. Dr. Falk Miksa országgyűlési képviselő, mint a Magyarországi Hirlapírók Nyugdíjintézetének elnöke ma a következő levelet kapta:

Méltóságos elnök ur! Indittatva érzem magam arra, hogy Isteben boldogult férjem, bánóci Végess Gyula kegyeltes emlékére a Magyarországi Hirlapírók Nyugdíjintézetének alapához kétszáz korona adománnyal járuljak. Teljesen átérzem, hogy ezzel a mindennemű és szép eszméért hevülő szívvel lelkesedett jobb létre szenderült férjemnek intencióját képviselem, mert ő nemcsak szívében mindig együtt érzett a hazafias törekvő magyar sajtóval. A midőn ez adománynak illetékes helyre juttatását tisztelettel kérem, egyuttal szívélyes üdvözlémet fejezem ki méltóságos elnök ur iránt. Kiváló tisztelettel, Budapest, 1900. február 22. Özvegy Végess Gyulané született Ujhelyi Gizella.

— A király aroképe. Győrváros törvényhatósági bizottsága ma diszgyűlésen fellegte le királyunk aroképe az új városnév disztermében, ahol az alkalmából mint meghívott vendégek megjelentek az összes hatóságok és tanintézetek, valamint a katonaság képviselői. A város három előkező diszpolgára Vaszary Kolos hercegprímás, Jókai Mór és gróf Batthyány Lajos szintén kaptak meghívót, de mindharman elfoglaltságukkal kimentették magukat. A közgyűlést gróf Lassberg Rudolf főispán lelkes hangu beszéddel nyitotta meg, mire Kiss Ferenc főjegyző mondotta el az ünnepi beszédet, miközben a

képet leleplezték. Amint a közönség a király-képet megpillantotta, felemelkedett helyéről és hosszantartó lelkes Éljen a király! felkiáltásban tört ki. A kép, amely Stettka Gyula művészetét dicséri, ő felségét életnagyságban a Szent István palastban ábrázolja.

— A trónörökös házassága. Mi is megirtuk, hogy hire jár: Ferenc Ferdinánd trónörökös morgantikus házasságra lépett Chotek Zsófia grófnóval. A Wiener Tagblatt mai estilapia részletes tudósítást közölt a szanzációs ügyről, de az ügyesség még ideje korán megtudta és lefoglaltatta csaknem az összes lap-példányokat. Egy-némelyek mégis szert tudtak tenni egy-egy elkobzott újságszámra. A cikk címe: Ferenc Ferdinánd trónörökös házassága, és bevezetésében idézi mindazokat a berlini és magyar újságokat, amelyek az utóbbi időben a trónörökös házasságáról híreket közöltek. Majd így folytatja:

Körülbelül három hónappal ezelőtt Ferenc Ferdinánd trónörökös gróf Harnoncourt birtokára rándult Délmagyarországra. Ott akart megesküdni Chotek grófnóval. Az esketési szertartásra Desseffy csanádi püspököt kértek fel. A püspök azonban ugy látszik Bécsből érkezett figyelmeztetésre az esketési szertartást nem akarta elvégezni. Akkor, e miatt elmaradt az esküvő. Időközben mindent elkövettek, hogy a trónörökös szándékáról lebeszéljék. Mostoha anyja, Mária Terézia főhercegnő is közbelépett.

Sőt a király maga is mindent elkövetett, hogy a trónörökös ne házassodjék. Ferenc Ferdinánd azonban hajthatatlan maradt.

Két héttel ezelőtt, február 6-án történt meg az esküvő a legnagyobb csendben. Egy nappal előbb Chotek grófnő a Mura melletti Bruckba utazott. Másnap pedig a trónörökös a délelőtti 11 óras személyvonattal érkezett meg a csendes kis stájer faluba.

Ott történt meg a szerelmes pár egybekelése. Bécsből a grófnő két rokona szerepelt tanu gyanánt. Az esketési szertartás alatt senki más nem volt a templomban, mint a völlegény, a menyasszony, a két tanu és az eskető lelkész. A trónörökös még aznap délután visszautazott Bécsbe és részt vett az aznap esti udvari bálon. Senki sem tudott a dolgról. Még a trónörökös legbizalmasabb környezete sem sejtett semmit Csak napokkal később pattant ki a titok a trónörökös környezetéből és a grófnő rokonainak a köréből. A trónörökös felesége még mindig Bruckban időzik, ahol a trónörökös gyakran meglátogatja.

Sokkal okosabb volna, ha illetékes helyről felvilágosítanak a közvéleményt, hogy mi igaz ezekben a makacsul fenntartott híresztelésekben, — mint elkobozni újságokat, amelyek elvégre csak azt írják meg, amiről mindenki beszél. Elvégre volna némi közünk a trónörököshöz.

— Dr. Leyds felolvasása. Dr. Leyds, Transvaal államnak európai diplomáciai megbízottja március 14-ikén felolvasást tart Berlinben: a délafrikai boer köztársaságok politikai és gazdasági viszonyairól.

— A király látogatásai után. A király tegnapi látogatásairól tömérdek apróságok beszélnek. Az Iparművészeti Múzeum kiállítását és a Szent István-termet ma óriási közönség látogatta és nem győzte eléggé csodálni a magyar iparművészet remekét. A Thé Endre gyártelepén fölállított Szent István-teremben óriási föltűnést keltének Gelb M. és Fiai császári és királyi udvari kártyások és diszitők műtermében készített műhímzések, amelyek ő felsége tegnap sokáig nézett és nagyon megdicsért. A műhímzések legkiválóbb remeke a két ablakfüggöny. Ezeket Hauszmann Alajos tanár tervei és Györgyi Géza műépítész utasításai szerint Gönczy M. Manó udvari diszitő felügyelete alatt készítették. A függönyök két alsó függönyből állanak, bleu royal színű fail se-lyemből, román stílus paszomány-szegélyvel diszitve, valamint felső keretből (caoutioure) bamberquinnel antik selymbáronyonon hazai fonott szinarannyal gazdagon himezve. Valamennyi ülőbutor, karszék és ülőké, de különösen a karszékék támlája különféle antik románstílusú pontból áll; az egészet igen jól berekeszti a falak mezőinek bevonása kékes fém-és selymbrokáttól a szent korona és apostoli kereszt rajzaival. A műhímzések, tervben, kivitelben és pompában vetekszenek a bajor királyi kastélyok műhímzései.

— Gróf Sternberg kalandja. Bécsből táviratozák, hogy gróf Sternberg Adalbert, aki néhány hónap előtt Transvaalba utazott, hogy mint a Volkstem nevű boer lap haditudósítója a harctérre menjen, azt táviratozta bécsi fivérének, hogy Cronje seregéhez csatlakozott és Jakobsdal megett az angolok ellogták. Az angolok megengedték neki, hogy az országot elhagyhatja és Londonba utazhassék.

— Halálósás. A bars megyei Baracsán e hé 21-én kísérték örök nyugalomra Kelecsényi Ilonkát Kelecsényi Ráfael nagybirtokos leányát, aki 20 éves korában sorvasztó betegség ragadott ki a családja köréből.

— **Krügerné.** *Krügerné* beteg — ezt táviratozzák Pretóriából Európába s a hír megérdemli a táviratot. A boerok hős asszonyainak fajtájából való ő is, akik ha kell, kardot, puskát ragadnak, hogy szembeszálljanak az ellenséggel, ha kell, a hadi táborban örökdenek pihenő uruk felett, főznek nekik, mosnak rájuk, ápólják őket. De a legfőbb erényük mégis az, hogy igazi feleségek, a szó nemesen biblikus értelmében, asszonyok, akiket mély, benső együttérzés, a szeretet telepítája fűz az urukhoz, udvarias európai formások nélkül, az egyszerű szívek ösztönitől sarkalva. Mi idefönn talán mosolyogva olvastuk az újságokban, hogy a transvaali köztársaság elnökének felesége sajátkezűleg darálja a kávé, sajátkezűleg keféli ünnepeisen fényesre vasárnap hajnalban a férje cillinderét. Mennyit mókáztak ezen a francia lapok! És értjük, hogy az ilyen asszonyt a párisiak nem tudják elképzelni, elgondolni. Ott, és többé-kevésbé Párison kívül csecsebece az asszony, szép játékos, mint Nóra mondja, Európában még mindig csak alkalmi axioma levő az a mondat, hogy a munka nemesít, a kényesebb körökben szentségtörésnek veszik, ha az asszony is résztvesz a napi munkában. És Nórán kívül senkinek sem jut eszébe, hogy ezzel tulajdonképpen csak kirakat-bábuvá teszik az asszonyt. Az erős, honalapító fajok tulajdonsága a régi biblikus asszony-élet kultusza. Erős honalapítók azok odalenn, akik éppen most vívják élet-halálharcukat Roberts generalissimus hadtesteivel. Hol volnának ma a boerok olyan nagyszerű segítők nélkül, mint amilyenek az ő feleségeik? És hogy tudnák házi tüzhelyeiket olyan emberfeletti szeretettel szeretni, ha azt a házi tüzhezlet nem szentelte volna fel munkálkodásával a boer asszony? Csodákat írtak róla, amiken ugyancsak élmélkődtek Páris hölgyei. Hogyan építik a bástyákat a fenyegetett Bloomfontein körül! Hogyan mennek ki a határba szerszámmal, igazon bárommal aratni és szántani, míg hadban van mind a férfi. Hogyan mennek ki a gyakorlótérre, puskásan, revolverrel, hogy gyakorolják magukat a céllövésben arra a napra, amikor majd nekik is hadsorra kell állaniuk. Hogyan bucsuznak el egy néma csókkal, gyorsan, fél perc alatt a háboruba siető férjeiktől, fiuktól, jegyesüktől. És így tovább. Ki érti meg ezt egészen a felette művelt Európában?

Krügerné, az elnök felesége halálosan beteg. Egy csöpp tragédia ahhoz képest, amely Dél-Afrikában most lejár szodik. De néha egy apró versben is van akkora mag, mint egy nagy drámaiban. Ha még oly sok száz katona esik is el a kopjék alatt: Krügerné nagy betegségét mégis érdemes volt megtáviratozni. Azoknak az igazi asszonyoknak fajtájából való, akiket leginkább a bibliaiól ósmer a huszadik század Európája. És egy közülük van annyira értékes, mint egy regiment angol zsoldos, aki pénzért megyen a háboruba.

— **Sztrájkoló preparandisták.** A kolozvári tanítóképző növendékei ragaszkodnak a főtételükhöz, hogy csak abban az esetben hagyják abba a sztrájkot, ha *Orbók* igazgató eltávozik az intézetből. A tanárok megpróbálták lecsendesíteni az ifjuságot, fardásuk azonban kárba veszett, mert az ifjuság továbbra is megmaradt feltett szándékánál. *Kozma* Ferenc tanfelügyelő felhívta az ifjuságot, hogy kövesse őt a tanterembe. A tanfelügyelő beszédét intézett az ifjusághoz, rámutatva többek közt arra, hogy a további tüntetéssel csak maguknak ártanak. Hiába volt a beszéd, az ifjuság kijelentette, hogy mindaddig távol tartja magát az intézettől, míg *Orbók* ott lesz. A tanfelügyelő erre kijelentette, hogy a vizsgálatot azonnal megkezdi. Tegnap reggel kezdetét vette a vizsgálat *Kozma* Ferenc tanfelügyelő vezetése alatt. A növendékek kihallgatása előtt átérték az előiratokat, a vád és védelmi irásokat. Azután sorra kerül a növendékek osztályonkénti és egyénekenkénti kihallgatása. A tanfelügyelő a vizsgálat tartamára a növendékeknek megengedte, hogy ott háljanak, ahol a sztrájk alatt elhelyezkedtek. Együttal arra is felhívta őket, hogy magaviseletükkel további észrevételekre okot ne szolgáltatassanak. A fiatalság előterjesztését a miniszter a tanfelügyelő kezéhez leküldötte, egyuttal teljes hatalmat adott *Kozma* Ferenc tanfelügyelőnek arra, hogy saját hatáskörében rendezze az állapotokat. A tanfelügyelő holnap délre szabta meg a halálidőt a jelentkezésre és az intézetbe való bevonulásra.

— **Házasság.** *Szabó* László földbirtokos Nemesvidről a hó 20-ikán tartotta esküvőjét *Ferlaky* Gizellával.

— **Ismeretlen öngyilkos.** A Nyár-utcában lévő Hungária-fürdőben ma délután két óra tájban öngyilkosság történt. Egy 40 éves kinezési, jól illőzött férfi az egyik kabinban halántékon löte magát és azonnal meghalt. Az öngyilkos bal kezével fogta a revolvort, mert a jobb keze feje amputálva van. Zsebében egy *Misch* Sándor gépész nevére szóló igazolványt találtak. A rendőrség nyomozza az öngyilkos kilétét.

— **Elégtétel a polgármesternek.** *Szabadka* város mai közgyűlése, mint nekünk táviratozzák, 150 szóval 20 ellenében bizalmat szavazott *Mammusich* Lázár polgármesternek. Így akart elégtételt szolgáltatni a törvényhatóság a polgármesternek a szegedi esküdtészekkel szemben, amely a minap fölmentette a polgármester beosztását támadó cikk szerzőjét.

— **Inség.** A szomorú levelek között is leg-szomorubb az, amelyet ma kaptunk. Magyar vidék pusztulásáról van szó és keserves felajdulás hangzik benne. Ugy írjuk ide, ahogy kaptuk, el sem vesszünk belőle, hozzá sem teszünk. Elég hangosan kiált benne minden szó:

A Reiter-féle gyufagyár, miután negyven évig Párjdon működött, tavaly őszön beszüntette működését és működési terét Kolozvára helyezte át. Párjdonnak és vidékének ezzel megszűnt egymillió forint évi forgalma s a vidék a kétségbeesést nyomor hazája lett. Ezelőtt virágozó községünk és vidékünk most olyan, mint az elhagyott csatatér, amelyet az ellenség kifosztogatott és sietve hagyott el, hogy ő maga is éhen ne pusztuljon.

Ez a tőzgyökeres székely nép, amely gyári munkával keresheti csak kenyerét, mert földjének hegyes talaja kiellen, kopár, terméketlen s most mint a hontalan bolyong ide és tova, hogy családjának kenyeret keressen! De hol? Nincs métség számára, éhen kell vesznie! Saját hazájában kell elpusztulnia! Könyörgünk, hogy kormányunk egy pillantást vessen ránk, hogy láthassa helyzetünk kétségbeeső voltát. Tudjuk, hogy nem fog elhagyni minket, könyörölni fog rajtunk és megadja nekünk, amit elvesztettünk, új iparágat fog honosítani községünk és vidékünk számára, hogy ismét boldoggá tehessen ezt a szegény székely népet, amely a legnagyobb küzdelmek árán is szeretett, hazánkknak mindig védbástyája volt. Ugy légyen!

— **A gyermekszobákban** nélkülözhetlen házi-zernek és tápszernek van már elismerve a *Somatose*. A krakói gyermekkorházban számtalan gyermekem véghez vitt kísérletek mutatták, hogy a *Somatose* kiváló tápszernek kell tekinteni, mely különösen szoptatót tesz fehérvesezzéssel egybekezdött betegségeknek. Sohasem mutatkozott adagolása után hasmenés, ellenkezőleg a gyermekek bőrbetegségeinél szabályozza a székelést s e mellett gerjeszt az étvágyat és már rövid idő múlva sulyszaporodást mutat. Teljes iztelensége és szagtalanosságát fogva a gyermekek minden alakban szívesen veszik.

(x) **T. olvasóink** figyelmébe ajánljuk az évad végén megmaradt, kitűnő minőségű posztóneket, melyeket bántalantosan jutányos áron szállít a már új idényre készülő, világhírű *Stikarovszky* cég Budapesten, Erzsébet-tér 16.

## Öngyilkos ezredes-hadbíró.

— A *Budapesti Napló* tudósítójától. —

Budapest, február 23.

A budai katonai kórházból holnap kísérik utolsó nyugvóhelyére *Miklós* Dánielt, a tegnap öngyilkossá lett ezredes-hadbíró, a kiváló képzettségű katona-jószág, aki — mint ő maga is jelezte egy kis papírszeleten, — *szolgálati okokból lett öngyilkossá*. Ravatala fölött ott virraszt a bajtársak kegyelete, amely nem szűnik meg kutatni az okot, a mi a javakorabeli, talentumos hadbíró, a halálba kergette.

Meg is találták már az öngyilkosság okát: nem kellett hozzá sok keresés. Amit tegnap még csak sejtettek, ma már bizonyossá vált; *Miklós* Dánielt *felettes hatóságának az üldözése kergette az öngyilkosságba*. Egy hadbíróági ítéletből kifolyólag támadt a konfliktusa felebbvalójával s az önértzet, képzett katona nem tudta elviselni ennek az összeütközésnek a következményeit; inkább eldobta magát az életet.

A múlt héten történt, hogy a budapesti magyar királyi honvéd-főtörvényszék, amelynek *Bolla* altábornagy az elnöke, *Miklós* Dániel ezredes-hadbíró pedig az előadója volt, felülvizsgálta egy honvéd-hadbíróági ítéletet. Egy honvédhadnagyi ügyére vonatkozott az ítélet, amely rangvesztésre szolgált. *Miklós* Dániel, a főtörvényszék előadója, alapos érvekkel bizonyította, hogy az illető hadnagya nem érdemli meg a nagyon szigorú ítéletet s minden tudását latba vetette, hogy a hadnagya megtarthassa a rangját. Érveit oly meggyőzőek voltak, hogy a honvéd főtörvényszék elfogadta azokat s a hadnagyt — bár büntetéssel sújtotta — rangjától nem fosztotta meg.

*Miklós* Dániellel szemben állt *Bolla* altábornagy a főtörvényszék elnöke, ez a rendkívül szigorú katona, aki a hadnagya lefokoztatását forszírozta. Csak természetes dolog, hogy mikor az ügy a hadnagya javára dőlt el, mert a főtörvényszék *Miklós* érveit fogadta el, *Bolla* altábornagy nagyon ingerült lett. Szóváltás támadt az ítélethől kifolyólag *Miklós* ezredes-

sel, aki nem hagyta a maga jussát az altábornagy-gyal szemben sem.

A dolognak az lett a vége, hogy *Bolla* és *Miklós* között nagyon hideg lett a viszony. A szóváltáson kívül még leveleket is váltottak az ügyben s ez a levélváltás teljesen elidegenítette egymástól a két embert. *Miklós* ezredes egy alkalommal ingerülten jelentette ki kollégái előtt, hogy soha többé nem akar találkozni *Bolla* altábornagygyal.

Azóla nem is találkozott vele. Tegnap azután *Bolla* altábornagy magához hívatta *Miklós* ezredest. Alig lépett ki a szolgálta *Miklós* Dániel szobájából, eldörögt a fejgyver s a szerencsétlen ember holtan terült el a padlón.

*Bolla* altábornagyra nem gyakorolt az eset mélyebb hatást s egészen hidegen fogadta a hírt, hogy *Miklós* ezredes-hadbíró öngyilkos lett.

Annál mélyebben sújtotta a szomorú eset a szerencsétlen ember feleségét, aki *Kuhn* honvédelmi miniszteri számtanácsosnak a leánya. *Miklós* Dániel nagyon boldog házasságot kötött a feleségre is valószínűs rajongással csüggött rajta. A szomorú hír a szegény asszonyt annyira lesújtotta, hogy ágyban fekvő beteg lett.

*Miklós* Dánielt úgy kollégái, mint ismerősei nagyon szerették. Egyenes, nyílt jellemű ember volt, a mellett nagyon talentumos jogász, aki gyors előmenetelét nagy képzettségének köszönhette.

Holnap délután temetik az öngyilkossá lett ezredes-hadbíró a XVI-os helyőrségi kórházból, nagy katonai pompával s temetésén jelen lesz a honvédelmi minisztérium tisztikara is.

## Jauner — öngyilkos.

— A *Budapesti Napló* tudósítójától. —

Bécs, február 23.

Amikor ma délben bejárta az osztrák fővárost a hír, hogy *Jauner* Ferenc lovag, a Carl-színház igazgatója agyonlőtte magát, senkinek akarta elhinni. De a hír valónak bizonyult és nemsokára mindeműt tudták a színházigazgató öngyilkosságának részleteit is.

*Jauner* volt Bécsnek legnépszerűbb színházigazgatója, hatvanhétéves kora mellett életvidám világi, akiről senkire tételezte volna föl, hogy ilyen tragikus módon mondjon önként búcsút az örömeink. A szomorú eset részletei a következők:

A mai éjszakát *Jauner*, aki már hosszabb idő óta szenvedett ideges bántalmakban, eléggé nyugodtan töltötte el. Ma délelőtt tíz órakor meglátogatta háziörvöse, dr. *Hofmann* József, aki semmi különösebb változást nem vett észre a színházigazgatón.

— *Lásza* — mondta neki *Jauner* — milyen jó fiu vagyok én, bevettem a pilulákat. Majd hozzátette: Március nyolcadikán fogok elutazni társulatommal Oroszországba.

Mikor aztán az orvos kérte, hogy tekintettel egészségi állapotára, halaszssa el elutazását, hiszen primadonnája: *Stojan* kisasszony sem utazik együtt a társulattal, *Jauner* látszólag a legnagyobb készséggel fogadta el a tanácsot. Feltíztenegyor eltavozott dr. *Hofmann*, hogy pácienseit meglátogassa.

Feltíztenegyor éppen egy hölgybetegénél volt, amikor a szolgálta jelentette, hogy a telefonon éppen most kérdezősködtek az orvos után, akit kérének, hogy jöjjön el rögtön a Carl-színházba. Egyéb értesítést nem kapott.

A Carl-színházban már ott találta dr. *Weiss* kerületi orvost, aki a színházhoz közel lakik. Nem segíthettek, — *Jauner* már halott volt. . .

Dr. *Hofmann* látogatása után közvetlenül *Spielmann*, a tenorista ment be az igazgatóhoz, aki igen jókedvű volt és az orosz vendégszereplésről beszélt. A távozó művészről ékként bucsuzott:

— *Vizsgálatásra!*

Az utolsó, aki *Jaunerrel* beszélt, a színház irodai igazgatója, *Gerstl* volt, aki a folyó ügyekről referált. *Gerstl* ezeket mondja el:

— Az igazgató pompás kedvben volt, a mikor elhagytam. Amikor az épülethől el akarok menni, — éppen a lépcsőházban voltam, — valami rettetés tompa zajt hallottam. Megréműlve álltam meg egy pillanatra, majd vissza akarok sietni, ekkor elibém rohan sápadtan és képből kikelve az igazgató inasa, aki eszelősen dadogja: Az igazgató agyonlőtte magát! Vele rohantam vissza a szobába: karosszéken elnyulva találtam *Jauner*t, — jobb halántékán egy vastag véresepp folyt te. Jól célzott, rögtön meghalt.

Erre elhivatták dr. *Weiss* kerületi orvost, aki a halott kezéből kivette a revolvort. Szomorú ereklyéje volt a *Jauner*-családnak ez a gyilkos jószág; ezzel

a revolverrel lötte magát agyon néhány év előtt *Jauner* Lukács, a Nieder-Oesterreichische Eskomptabanknak igazgatója, a színházdirektor fivére. A lövés zaját senkise hallotta, még az előszobába dolgozó őcsese se. *Jauner* elé, amikor karosszékebe ült, egy márvány asztalkát szoktak tolni, amelyet a halálos tusában vonagló lábával fölrugott. Csúpán az elboruló asztal dübörgésére rohant be az inas, de már késő volt.

A színházban csakhamar szárnyra kelt a szomorú hír. A színpadon éppen *Tribyt* próbálták és hangzott a misztikus ének:

— Au clair de la lune...

A próbatereben *Dirkens* asszony táncpróbát tartott *Grundlach* balletmesterrel, amikor berohant *Steinberger* színész és rákiáltott a művésznőre:

— Ne táncolj! Halottunk van...

*Dirkens* asszony azt hitte, hogy kollégája meg akarja tréfálni és tovább táncolt. Mikor megértette a dolgot, zokogásba tört ki, majd elájult. Ezalatt a színház előtt nagy néptömeg verődött össze, továbbá színészek, kóristák, színházi munkások stb. A fájdalom kívül ott áll az arcukon a gond saját sorsuk iránt.

Főnt pedig a kiterített halott előtt jajveszkeltek a családtagok, *Jauner* felesége és leánya, férjezett *Sardagna* báróné.

Az öngyilkosság okáról többféle verzió kering. Vannak, akik pénzügyi kalamitásokban keresik a tragikus elhatározás okát, mások azt mondják, hogy *Jauner*, akiről már három év előtt konstataáltak, hogy paralízis progresszívában szenved, elmezavarban követte el a végzetes tettet.

A Cerl-színház ma zárva marad. A tagok kétségbe vannak esve és nem tudják, mi lesz velük és akad-e majd valaki, aki a színházat tovább vezesse és az anyagi felelősséget elvállalja.

## SZÍNHÁZ, ZENE.

**Opera.** A sikló tájékán valakinek az az ötlete támadt, hogy péntek este megnézi a király az Operában a *Shet*, *Mader* Raoul balettjét. És a láncidón már mint pozitív hírt adták tovább ezt egymásnak urak és hölgyek. Mire a hír az Operába jutott, már rajta volt a hitelesség pecsétje. Várták is ma este izgatottan a királyt az Operában, de hiába. A várból semmit sem jelentettek, se azt, hogy jön a király, se azt, hogy nem jön. A bizonytalanság persze fokozta az izgatottságot, a portás — ünnepi díszben — filigrán mozdulatokat produkált, a rendőrök pedig némajelekkel értekeztek, miközben a királyra várakozó tömeget egyre jobebb tölték az aszfaltra. A színházban pedig lejtettek a lenge ruházatu hölgyek. És alattvalói hódolatról, vagy hogy kíváncsiságról tanuskodott első pillantásuk, valahányszor a lámpák elé jöttek. Egyébként a mai előadásra minden jegy elkel. Amiben több része volt a királylátogatásról szóló gazdátlan hírek, mint a mérsékelt helyáraknak. (H—u.)

**Uránia.** *Pekár* Gyula kitűnő munkatársunk utelirását ma adták elő másodsor az *Uránia* tudományos színházban. Spanyolország mérhetetlen művészi kincseinek és sajátos nemzeti vonásainak pompásan megirt ismertetése ma is nagyon tetszett a nagyszámu közönségnek. *Pekár* Gyula oly magas művészi ízléssel választotta ki a spanyol művészet kincsesházából ezt a néhány száz képet, hogy aki végighallgatja ismertetését, főbb vonásaiból fogalmat alkothat a pirenéi félsziget pazar művészi alkotásairól. Az ember ezen az előadáson mintegy átfutja Spanyolországot egy ideálisan gondolkozó, renegeteg tudású és nélyen disztinváló elméjű polihisztor-poéta vezetése alatt. A maga nemében valóssággal kis remekmű ez az utelirás, ahogy *Pekár* megírta, s a képeket összeválogatta. A vetített színes fotográfiák a műkincsekről és tájékról adnak teljes illuziót, a mozgó fényképek pedig eleven valósságban mutatják be a táncokat s a negyedóraig tartó, izgalmas békviadalt. A *Pekár* utelirásánál töltött néhány óra érdekes ismeretekkel kamatozik.

**Meszlényi Adrienne vendégszereplése.** A Nemzeti Színház kitűnő művésznője, *Meszlényi* Adrienne, mint tudósítónk írja, tegnapelőtt *Sopronban* vendégszerepelt. A szegény ifju történetében lépett föl, a soproni közönség ovációkkal halmozta el a művésznőt, az ottani lapok pedig a legnagyobb dicsőret hangján emlékeztek meg róla.

**A katolikus kör hangversenye.** Az angol kisasszonyok budapesti felsőbb leánynevelő-intézete mellett fennálló elemi és polgári iskolai tanítónőképző-intézet szegény tanulóinak a javára ma este fél 8 órakor a katolikus kör disztremében fényes hangverseny volt, melyet díszes közönség hallgatói végiz. A hangversenyt *Liszt* Ferenc *Cantique d'amouris*

vezette be, melyet *Almássy* Miklós adott elő zongorán. Utána *Gaál* Jenőné énekelte Csaikovszky P. Romance-át és *Masseuet* J. *Ouvre tes yeux bleus* című dalát. Majd dr. *Várady* Antal szavalta „*Stella Maris*” című költeményét, amit za'os tapssal jutalmazott a közönség. Ezután *Wieniawszky* „*Polonaise*”-ét játszotta hegedűn ifj. *Kressz* Géza. A programm legkiemelkedőbb pontja *Abrányiné Wein* Margit éneke volt, aki *Leoncavallo* „*Bohéme*” operájának keringőjét adta elő a jóle megszokott fényes művészettel. A közönség zajosan ünnepelte a művésznőt, aki kénytelen volt meg-toldani programját. A szép hangversenyt *Almássy* Miklós zongorajátéka zárta be, aki Székely Imre *Souvenir de ma patrie* című művét adta elő.

**Bar Kochba.** (A csillag fia.) A *Népszínház* igazgatóságától ma kommunikét kaptunk, amely meg-erősíti a zsidó daljátéknak a színház által történt megszerzésére vonatkozó mai közlésünket. A kommuniké így szól:

A mai lapok egy része különböző föltevéseket ír a *Népszínház* legközözelebbi udonságáról, a *Bar Kochba*-ról, illetőleg a darab megszerzésének módjáról. Ezzel szemben a *Népszínház* igazgatósága szükségesnek tartja kijelenteni, hogy a keleti daljátékok már hónapokkal azelőtt felajánlóták a *Népszínház*nak erre jogosulatlan ügynökök; de a *Népszínház* a darab jogát egyenesen annak Párisban lakó szerzőjétől, *Goldfaden* Ábrahámától szerezte meg. A szerződést a *Népszínház* párisi képviselője kötötte s minthogy *Goldfaden* francia állampolgár, akinek szerzői jogát állam-szerződés védi, a színháznak módjában is lesz ennek a szerződésnek érvényt szerezni.

A *Bar Kochba* ügyében ma különben két nyilatkozatot kaptunk, az egyiket *Zempléni* P. Gyulától, aki kijelenti, hogy *Feld* Zsigmond ő általa nem fordítatja a darabot s nem is adtak neki át semmiféle kész munkát, amely fordítható volna. Minthogy a *Bar Kochba* meséje százféle feldolgozásban van meg, de a nyilatkozó szerint, egyetlenegy sem színpadképes, mindenki úgy irhajtja meg, ahogy neki tetszik s ezt cselekszik ő is. *Donáth* Ede kész zenéjéhez megírja a szöveget, „ha ugyan az újabb történetek után megírom” — fejeződik be a *Zempléni* nyilatkozata. A másik nyilatkozat *Feld* Zsigmondtól, a Városligeti Szinkör igazgatójától való és az előbbivel megegyezően azt mondja, hogy a Városligeti Szinkörben nem a *Goldfaden* *Bar Kochbáját*, hanem egy teljesen eredeti darabot adnak elő, amelynek *Bar Kochba* lesz a főhőse. Szövegét *P. Zempléni* Gyula, zenéjét *Donáth* Ede írta. A *Bar Kochba* különben, a *Népszínház*ban március első felében fog színre kerülni és magyar címe *A csillag fia* lesz.

**Operai előadás a Telefon Hírmondóban.** A *Telefon* Hírmondó minden nap meghozza a maga kedveskedéseit, melyek az előfizetők szórakoztatására szánják. Hangversenyek és operai előadások felváltva követik egymást, s mindegyiküknek megvan a maga attrakciója, mely azt kiválóan érdekessé teszi. Ma este *Mozart* lesz a *Telefon* Hírmondó előfizetőinek vendége, amennyiben ki sem modulva a kényelmes otthonból a Magyar Királyi Operaházban színerőltető *Varasfüvelő*t lehet hallani a Hírmondó kagylóin keresztül. Az operai előadás után a legújabb híreket olvastatja fel a beszóló újság szerkesztője s azután egészen 11 óráig *katonai- és cigányzene* lesz felváltva hallható a kagylókon keresztül.

## Szép Heléna.

— A *Népszínház* reprize. —

Budapest, február 23.

Ujra feléledt ma este a *Népszínház*ban a nagy *Offenbach*, az operettzene utólréhetetlen atyamesterének, szövegkönyvében legmaróbb szatírjárú, zenéjében legszellemesebb s a szerelem érzéki lobogásától szinte mórortól operettje, a *Szép Heléna*. A *La belle Heléna*, a melynek csak a neve említésére is kéjes gyönyör futja át tagjainkat s mintha a nem is olyan régen mult idők foszladozó ködéből élő-eleven alakok emelkednének ki, amelyek csöndesen szunnyadoztak eddig, de szunnyadozva is a szívükhöz voltak növe.

Nem ismerünk az operett-irodalomban még egy olyan operettet, amelylyel a közönség, a magyar közönség is, annyira össze tudott volna forrni, mint a *Szép Heléna*. A boldog *reminiszcenciák* operettjének mernők nevezni, mert melyik az közülünk, aki egy igaz, nagy Helénát látva, ez az alak eltűrülhetetlen bele ne vesődött volna az emlékezetébe. És ez magyarraza meg, hogy mindnyájunknak ebből a gyöngöd visszaemlékezéséből egy-egy egységes *Heléna-tradíció* szűrődött le, amely a szerelemsszomszjas, szép görög királynét csak egyképpen tudja elképzelni: antik, klasszikus formájában.

*Küry* Klára, az ő nagykaliberű művészi egyéniségéhez egészen illő merészséggel szakított ezzel a tradícióval. Ő...

De mielőtt róla beszélneünk, — aki az est természetesen főhősnője, — talán foglalkoznánk egy kissé *Szép Helénával*, mint azzal az operettel, amelyet a

*Népszínház* ma este új életre keltett. Az *Offenbach*-operett párisi reprize a *Variété*ben buzdította *Népszínház* a *Szép Heléna* felelevenítésére. Ott tanulmányoztatta az operettet rendezésben, diszletekben és jelmezekben.

Nincs szándékunkban áradozó dicsőretekben zengen a *Népszínház* diosőségét. Röviden és szárazon megmondjuk, hogy azt, amit a *Szép Helénában* ma produkált, évtizedek óta nem láttunk ezen a színpadon. A *Népszínház* újabb regimejének az ambiciójáról s arról a gondosságáról, amelylyel darabjait rendezi és kiállítja, — amhez nem elegendő a tehetőség bőkezősége — sokszor szölkünk már dicsőrettel, de ma este a *Porzolt*-regime felülmulta önmagát s a *Népszínház* színpada mintha soha meg nem álmodott magasságot ért volna el az operettben. Mai estéjére egyszerűen büszke lehet a *Népszínház*, mert amit tudás, választékos ízlés, ötletesség és lelemény operettben csak produkálni tud olyat, ami szemnek és szívnek egyaránt kedves, azt mind ott láttuk a *Szép Heléna* ma esti előadásán.

*Offenbach* apóról magáról talán nem is szölkünk. Isten nyugosztalja porladozó hamvait ott, a párisi *Père Lachaise* hallgatag ciprusai alatt. Ezek a hallgatag lombok éjjelente talán kaogó melódiákban csendülnek össze, mert alattuk pihen az az ember, aki a világ legrakoncátlanabb kedvű zenéjét írta.

A hogy a „*belle Heléne*” alakja maga az operett-figurák klasszicitását örökölte meg, ugy a *Szép Helénának* csaknem minden egyes zeneszámában a bolondos jókedv klasszicitásig emelkedett fel *Offenbach*. De az egytől-egyig emlékünkből élő melódiákon kívül, a mai repriz ötletéből néhány új számát hallottuk ennek az örök-operett partitúrának. Minek hangsúlyozzuk külön, hiszen magától értetődő valami, hogy ezek az eddig rejtett szépségei a partitúrának is *Offenbach* zsenijének a félreismertetetlen, édes gyermekei. Legérdekesebb ezek közt az új számok közt kétségtelenül a harmadik felvonásba beleillesztett némajáték, amelyben *Offenbach*-al mint ballet-komponistával ismerkedünk meg. Talán az egyetlen *Delibes* az, aki balletmuzsika édességében a porladozó *Offenbach* fölébe kerekedett.

Egyébiránt minek kritizálni? *Offenbach* apó ott ül az *Olympuson* az ő vidám pogány istenei között, akiket egy kicsit dehonasztalt ugyan, de amint összecsendítik az ő kelyhével, nektárteli kelyhüket, mámoros jókedvükben ezt is megbocsátják neki és együtt zenéik az öreggel kórusban: — Evóé!

Téhat *Küry* Klára, mint *Szép Heléna*...

A *Népszínház* szubrettjének valóra vált az a régóta táplált, sok ideig félelemmel és titkon becőzgetett vágya, hogy a legklasszikusabb operett-szerepben jelenhessenek meg a *Népszínház* közönsége előtt, amely őt különböző szerepekben annyiszor és annyiszor megmáltá s körülötméjezte.

A legklasszikusabb szerepben, amely *Pámai* Ilka nagy alakításában el a közönség emlékezetében...

Ő maga tudta legjobban, hogy vállalkozása milyen merész és félt is tőle. Eppen a *Budapesti Napló* hasábjain beszélt róla önmaga, mikor készülni kezdett a szerepre.

Most, hogy utána vagyunk a művésznő nagy vállalkozásának, egész kis disszertációt szeretnénk írni a *Küry* Klára *Szép Heléna*-alakításáról. És lehetne is. Mert magában véve az a kiinduló pont, amelyből *Küry* Klára neki indult, hogy a *Szép Heléna* alakját művészi hatalma alá kényszerítse, megérdemelné a bővebb fejtegetést: a legklasszikusabb operett-szerepet megjátszani olyanképpen, hogy szakít a szerep *klasszikus tradícióival*.

Ezt a paradoxon választotta alakításának alapthéziséül és csakugyan nem mondhatnánk jellemzőbet *Küry* Klára ma esti alakításáról, mint amikor azt mondjuk róla, hogy — paradox-Heléna volt. A *Heléna*-tradíciókból semmi, vagy legalább nagyon kevés. Nem magamagát szabta a szerephez, hanem a szerepet szabta magamagához. Legsajátosabb művészi egyénisége nyilatkozott meg ma este s ha *szép Heléna* ma el, bizonyára, olyan lett volna, mint amilyen *Küry* Klára volt ma este ebben a szerepben. Egy huszadik század-beli Heléna, akiben a királyné felolvad az ideges, szeszélyes modern asszonyban. A modern asszonyban, aki fittyet hány a hideg méltóságnak és macskaszzerű ravaszággal pótolja. A szerelem nem szentség, hanem szeniális flirtje, s ódája, amelyben szerelemért könyörgő *Vénuszhoz*, nem óda, hanem pajkos kuplé, amelyet a legraffináltabban tud pofitrozni.

*Küry* Klára *Szép Helénája* tehát épp olyan új volt, mint amilyen szeniális. S minthogy ennek a paradox-Helénának az alakja legjobban beillett a

harmadik felvonás naupliai fürdőképébe, Kúry Klárát s ebben a felvonásban láttuk tehetsége egész nagyságában.

Tapsok zúgtak feléje, amelyek ratifikáltak Szép Heléna-vállalkozását s amelyekben megtalálhatta a jutalmat nagy ambíciójáért és a kárpótlást azért az ezer meg ezer félelemért, amelyet az utóbbi he-  
jekben átértett. S hogy megvolt vállalkozásunk az újított sikere, ma este ő is bizonyára vidám poharat üritett, hasonlóan az olympusi istenekhez és Offenbach apóhoz:  
— Evoé!

A Népszínház mai ragyogó estje egy ragyogó, fiatal tenorista-tehetséget is hozott: Gábor Józsefet, mint Páris. Merészen indult neki jövőendő karrierjének, de teljesen megvan ebben a fiatal emberben az anyag is arra, hogy kiválóan fejlődjék. Hangban és játékbeli tehetségben egyaránt nem mindennapi kaliberű találat. Páris csupa fiatalos frissesség volt s végtelenül jól esett hallanunk és látnunk, mint a mai fényes színházi estének egyik részese.

Az est egyik legkiválóbb hőse Kovács Mihály volt Menelaus király szerepében. Minden amit csinált, csupa istenáldotta komikai erőből fakadt s ha még lett volna, aki kételkedett benne, ma este meggyőződhetett róla, hogy itt egész művész-emberrel van dolgnak, aki ha akarná, még a haldoklót is meg tudná kacagtatni. Menelausának egészen allentállhatatlan hatása volt. Mellette Németh Calchasot illati a legnagyobb dicséret: az ő nyugodt, szeretetreméltó komikuma, Kovács burleszk komikuma mellett úgy hatott, mint a jóleső meleg nap sugar. Nagyon jó volt Tollagi, mint Agamemnon és Kiss Mihály mint Achilles. Az 1-ső és 2-ik Ajaxot Újvári és Szerdahelyi adta hatással. A Népszínház új akvizíciója, Bojár-Baligovich Terka Orestes szerepében a legszemből női formákon kívül igazi „oroszlankőrümök“-et mutatott. A harmadik felvonás-beli balletben, mint Páris, olyan koreografiai készülséggel lepelt meg bennünket, mintha csak az Opera palatijából pattant volna át az operett-színpadra. Azt hisszük, hogy ennek a fiatal asszonykának az utja erősen feléle fog vezetni... Bacchus apróbb szerepében figyelmet költött Baan Mariska.

A zenekart Konti dirigálta ismert temperamentumával és zsenialitásával.

Szép Heléna feléledt egy hosszú, új, diószerűség esteire....

(M—s.)

## MŰVÉSZET.

### Az Erzsébet királyné szobor.

— Művészi verseny. —

Budapest, február 23.

Erzsébet királyasszony dicsőséges emlékét nagyszerű emlékművel őrizi meg a jövőendő számára a magyarság. Eddig félmilliónál nagyobb összeg gyűlt egybe erre az emlékműre, ma pedig a végrehajtó bizottság pályázatot irt ki, amelyek következő:

Dicsőült Erzsébet királynénak Budapest székes-fővárosban emelendő emlék térvére, az alulírott végrehajtó bizottság ezennel pályázatot hirdet, a következő program és feltételek mellett:

1. Az emléké helyüül a budai várban levő Szent György-tér van kijelölve.

2. Az emlékműnek úgy koncepciójára, mint költésére nézve a pályázóknak teljesen szabad kéz engedtetik. A döntő szempont az, hogy a műalkotás a dicsőült királyné emlékéhez méltó legyen. Önként érthető, hogy a pályázóknak szót kell vetniök a tér alakjával, területével, esetenként nagy forgalmával és környezetével, szóval a helyi viszonyokkal.

3. A pályázók tartoznak a tervezett emlékszo-bor mintáját a természetesen nagyság  $\frac{1}{10}$  részében és ha az építészeti keretbe eső megoldást is terveznek, az építészeti részről alaprajzot, metszetet s homlokzati rajzot 1:100-hoz való arányban bemutatni. Ha ebben az esetben a pályázó az építészeti részről is modellt kíván bemutatni, a mire különben nem köteles, ez 1:50 méretben készítenél. Azonkívül tartoznak a pályázók a szabályozási tervvel alapuló térrajzot is csatolni, amelyen az emlékmű általuk kívánt elhelyezése föl van tüntetve, nemkülönben külön leírásban az emléké anyagát és a kivitel módját is megjelölni.

4. Az emlékmű valószínű költségeiről hozzávetőleges számítás mutatandó be.

5. A pályázatban csak magyar állampolgár vehet részt.

6. Három pályádij van kitűzve; az első 10.000 korona, a második 6000 korona, a harmadik 4000 korona. A pályádijak a viszonylag legjobbnak talált pályaművek szerzőinek feltétel nélkül kiadandók.

7. A pályázat titkos; a pályamű jellegével látható el és ugyanazon jellegét viselő oly zárt levélke kiseretében adandó be, amely a szerző nevét és lak-csát tartalmazza.

8. A pályázati határidő 1901. március 1-én jár le.

9. A pályaművek bírálatára és a pályádijak megítélésére 12 tagu jury fog összehívattatni, még pedig a következőképpen: Egy-egy tagtól küld: a magyar orsz. képzőművészeti tanács, az orsz. képzőművészeti társulat, a magyar mérnök- és építésze-gy-let, a magyar iparművészeti társulat, a képzőművé-szek egyesülete, a végrehajtó bizottság. Azonkívül a végrehajtó bizottság három külföldi művészt is meghív, lehetőleg más-más országból.

E jury-tagokon kívül a pályázók még két bel-földi jury-tagot választanak olyképpen, hogy pályá-műveikhez a jelgés levélkén kívül egy második zárt levélkét csatolnak, „jury-tagok“ jelzéssel ellátva, amelyben szavazatukat adják a két jury-tagra. A „jury-tagok“ jelzésű levélké felbontása céljából a végrehajtó bizottság közvetlenül a pályázati határidő lejártá után ülést tart, amelyben a szavazatok eredményét megállapítja és hirtelre közlésezi. Lemon-dás esetén, valamint, ha a többséget nyert jelöltek valamelyike már más címen tagja a jurynek: a leg-több következő szavazatot nyert egyén lép be; sza-vazatok egyenlősége esetén sorshúzás dönt. Az egyes testületek által kiküldött jurytagok nevei a pályázati határidő lejártá előtt közzé fognak tetetni. A jury elnöke a végrehajtó bizottság elnöke. Elő-adóját a jury saját kezeleiből választja. Minden jury-tag csak egy mandátummal bírhat. Ha mind a mel-lel valamely jury-tag többszörös mandátumot nyer-ne, a jury elnöke köteles gondoskodni a felől, hogy az illető testület új kiküldetést eszközöljön. Ugyanez áll arra az esetre, ha valamely kiküldött tag a bíráló tísz teljesítésében akadályozva van és e körülmény a jury elnökének a pályázati határidő lejártá előtt tu-domására jut.

10. A jury a pályaművek és a pályádijak fölött a pályázati határidő lejártától számítandó hat hét alatt végérvényesen határoz. Határozathozatalhoz, amely titkos szavazás útján történik, legalább hét tag s ezek között két külföldi jelenléte szükséges.

11. A díjnyertes pályaművek a magyar állam tulajdonává lesznek; de ez a határozat a szerző szel-lemi tulajdonjogát nem érinti. A pályádij elnyerése még nem biztosítja a kivitelre való megfizetést. E fölött az országos bizottság szabadon határoz.

12. Fenntartja magának a végrehajtó bizottság, hogy 3000 koronaért a nem díjazott pályaművek bármelyikét megvehesse.

13. A jury határozata után a pályaművek Bu-dapestben alkalmas helyen négy hétre közszemlérő fognak kitétetni.

Akik a pályázatban részt kívánnak venni, ezen-nel felhivatnak, hogy pályaműveiket a kitűzött hatá-ridőn belül az alulírott végrehajtó bizottság elnökének címére (Budapest, Üllői-ut 33. Iparművészeti Múzeum) küldjék el. Ugyanott díjtalanul megszerezhető a Szent György-tér végleges megállapított szabályozási tér-rajza, amelyen a maximális terület is ki van jelölve, ahová az emlékmű felállítandó. A végrehajtó bizott-ság elnöke készségesen ad felvilágosításokat szóval vagy levél útján.

Az Erzsébet-emléké végrehajtó bizottsága:

Ráth György,

főrendiházi tag mint elnök.

□ A huszárkiállítás ostroma. Az Üllői-uton, az Iparművészeti Múzeum tájékán valósdagos oszromállapot uralkodik. A múzeum bejáratát nagyszámu lovas és gyalogos rendőr tartja megszállva, körülötte pedig ezer és ezer ember tolong egymás hátán, hogy megtekintesse az Iparművészeti Múzeum ingyenes látványosságát, a párisi kiállításra kerülő huszár-termet és a remek iparművészeti alkotásokat. Délfelé oly nagy volt a tolongás a múzeum előtt, hogy tele-fonyon kellett újabb rendőri segítséget kérni. Rövid idő mulva egy szakasz gyalogos rendőr érkezett a múzeum elé, ahol vaskordont huztak és csak időnként bosszájának be egy-egy csoport embert a muzeumba, ahol szintén ember ember hátán tolong. A muzeumban is nagyszámu rendőr ügyel fel a rendre, ami annyival is inkább üdvös dolog, mert a tolongásoknál soha sincs hiány a zsebtolvajokban és egyéb gyanus alakokban. Kü-nösen nagy őrizetel igényelnek a megszállhatatlan milliiókat érő ötvös remek és egyéb kincsek. Az Iparművészeti Múzeumban két nap alatt közel hatvan-ezer ember fordult meg. Tegnap délután három órától este 8 óráig tizenháromezer ember nézte meg a kiállítást. A huszárkiállításban ezental sem fognak belépő-díjat szedni. Holnap szombaton, délután egy és három óra közt azonban csak a képviselők és főrendek tekin-tetik meg családjikkal a kiállítást. A holnapi nap folyamán valószínűleg Mária Valéria főherceggasszony is megnézi a huszár-kiállítást.

## FŐVÁROS.

(\*) A főváros háztartása. A pénzügyi és gaz-dasági bizottság ma délután tárgyalta a belügy-miniszternek az 1900. évi költségvetést jóváhagyó válaszára küldendő fölíratot.

Hangsúlyozza ebben a fölíratban a főváros ha-tósága, hogy átérzi a helyzet komolyságát s eltökélt szándéka, hogy a főváros háztartását megkímélje a további zavaroktól, mert ez nemcsak a fővárosnak, hanem az egész országnak nemzeti érdeke. Így-

kezni fog a főváros, hogy mindazoknak a várakozá-soknak megfeleljen, amelyeket a miniszter a leírtáb-an hangoztatott. Kéri ezért a fölíratban a főváros hatósága, hogy a miniszter támogatás minden olyan törekvésért, amely a méltányos pénzügyi érdekeinek az érvényesítésére s a községi háztartás pénzügyi egyensúlyának tartós hely realitására irányul. A bizottság teljesen hozzájárult a bemutatott fölírat szövegéhez.

## EGYESÜLETEK.

(Gyorsíró-verseny.) A Stolze-Fenyvessy orsz. női gyorsíró-egyesület vasárnap délután tartotta 3. gyorsíró-versenyét az új városház disztermében. Vargay István elnök megnyitván a versenyt, kibír-dette a mult verseny eredményét, mely szerint a hölgyek versenyében Berger Klára és Eisenstädter Margit kisasszonyok egy-egy aranyat; a 150 szó-tagos diktatumban Lemberc Nándor egy ara-nyat, a 180 szótagos versenyenél Taubner Mar-git és Lemberc Gergely egy-egy aranyat nyertek. Elismerő okleveleket kaptak: Reich René k. a. és Richter Antal, továbbá Szabó Zoltán, Bähr Sándor és Czukor Kálmán, Berger Klára k. a. a legszemb stenogrammért szintén egy aranyat kapott. Fuchmann Matild és Boskó Erzsébet k. a. mint jó és szép stenogramm írói elismerő okleveleket kaptak, Olasz Klára, Eisenstädter Margit és Vermes Ella kisasszo-nyokat pedig megdicsérte a bizottság.

## FARSANG.

(A doktorbál. Az az óriási érdeklődés, mely a főváros előkelő köreiben az orvos-doktorok holnapi bála iránt mutatkozik, minden várakozást fölülmül. A főudvarmesteri hivatalból jött mai diszpozíciók szer-int 6 felsőge pontban 9 órakor este érkezik a bál színterébe a Vigadóba, ennek folytatn a bál intéző-sége a következőket hozza tudomására a bába ké-szülő közönségnek: A rendező bizottság 7 órakor gyűlekezik a Vigadó kistermében, ugyszintén a pálás urak. A bálányákat arra kéri, hogy 8 óráig jelenjenek meg a Vigadó cukrász-helyiség-ben a rendezői jelvények átvétele céljából, ahonnan együttesen vonulnak fel idejkorán az esztradra. Te-kintettel 6 felsőge volt gyengéklődésére a Vigadó mindkét bejárata 9/9 órakor le fog záratni, így tehát a később érkezők kényszerülve lennének vára-kozni; emélfelgva ismétellen kéri a rendező bizott-ság a bálón résztvevő közönséget, hogy már 8 óra-kor jelenjenek meg a Vigadóban.

## TÁVIRATOK.

Berlin, február 23. Ma zajlott le az osztrák-magyar nagykövetség bála. Szögyény-Marich László nagykövet 500 meghívót küldött szét. Ott voltak a következők: Frigyes Henrik és Joákim Albrecht hercegek, Károly hohenzollerni herceg és neje, Chlodwig hessen-philippsthal herceg, Adolf Frigyes mecklen-burgi herceg, a diplomáciai testület tagjai stb.

### Habert elitélése.

Páris, február 23. Az állami törvényszék mai ülése nyilvánosan kezdődött, de a karzatokon kevés közönség volt. Fallières elnök felolvassa a törvény-szék döntését, amely Habert Marceilt enyhítés körülmé-nyek betudásával bűntönek mondja abban, hogy elő-készületeket tett egy összeesküvés végrehajtására. Az államügyész a törvényes büntetés alkalmazását kéri.

Habert: Ismétlem jelszavamat: Éljen a köztár-saság, akármilyen történet is!

Méry Paulin képviselő lekiált a karzatról: Bravó! Verszsen a parlamenti köztársaság! (Zs.)

Méryt e miatt az elnök elé vezetik, ahol kijele-nti, hogy nem akarta a törvényeket megsérteni. Erre aztán kiutasítják a teremből.

A törvényszék aztán visszavonul, hogy a bün-tetésről tanácskozzék.

A szünet után az elnök kihirdeti az ítéletet, amely szerint az állami törvényszék Habert Marceilt 75 szavazattal 61 eleében 6 évi számkivételre ítéli.

Páris, február 23. Habert Marcel ma este Brüsszelbe utazott. Rendzavarás nem fordult elő.

### Cromwell emléke ellen.

London, február 23. (Alsóház.) A polgári köz-igazgatás jövő évi költségvetésére kért 16 milliónyi á conto hitel tárgyalása során Mac Neil azt indítva-nyozta, hogy a szóban forgó hitelt a parlament előtt felállítandó Cromwell-szobor ellen való tiltakozás jeléül 200 fonttal szállítsák le. Az indítványt 221 sza-vazattal 53 ellenében elvetették.

### Közigazgatási táviratok.

New York, február 23. (Értéktörsde.) Váltó Londonra 4.884. Váltó Berlinre 90.—. Ezüst 59.7/8.

New York, február 23. (Terménytörsde.) (Zárta) Gyapot: New Yorkban helyben 9.1/8. (8.1/8). Márciusra 8.7/8. (8.5). Májusra 8.7/8. (8.5). New-Orleansban

helyben 8.9/16. (8.9/16). — *Petróleum* Stand white New Yorkban 9.90. (9.90). Stand white Philadelphiában 9.85. (9.85). Refined in Cases 11.10. (11.10). Credit Balances at Oil City 16.8. (16.8). — *Zsir*: Western steam 6.20. (6.25). Rohe és Brothers 6.45. (6.50). — *Tengeri* irányzata gyenge. Márciusra —. (—). — *Májusra* 40.—. (40.2/3). Júliusra 40.1/4. (40.2/3). — *Buza* irányzata gyenge. Piroz 6.81 helyben 76.1/2. (77.2/3). Február —. (—). — *Márciusra* 74.2/3. (75.2/3). Májusra 72.2/3. (74.—). Júliusra 72.1/2. (73.2/3). Gabona szállítási díja Liverpoolba 3.1/2 (3.1/2). — *Kávés*: fair Rio 7. sz. 8.9/16. (8.10/16). Márciusra 7.—. (7.—). Májusra 7.10. (7.05). — *Istt*: Spring Wheat clears 2.75. (2.75). — *Cukor*: 3.14/16. (3.15/16). — *Ön*: 31.75. (31.90). — *Réz*: 16.62. (16.62). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

**Chicago**, február 23. (Terménytözsde.) (Zárlat.)  
*Buza* irányzata gyenge. Február 65.—. (66.2/3). Májusra 66.1/4. (67.2/3). — *Tengeri* irányzata gyenge. Májusra 34.2/3. (35.—). — *Zsir*: Májusra 5.77 (5.80). Júliusra 7.90 (6.92). — *Szalonna* short clear 5.97. (6.02). — *Servitshus*: Február —. (—). Májusra 10.60 (10.70). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

## Nyiltér.

### Minden külön értesítés helyett.

**Vadász Albertné**, szül. Preis Anna ugy maga, valamint gyermekei Guszi, Laci és Ernő, ugyazint az egész gyászoló család nevében, mélyen szomorodott szívet jelent, felejtethetlen férje, illetve édes atyjuk

# Vadász Albert urnak

gyógyszerész, drogeria tulajdonos Nagyvaradon.

életének 38. és boldog házasságának 10-ik évében e hó 23-án reggel Budapesten történt gyászos elhunytát.

A drága halott földi maradványai február 25-én, vasnap d. e. 10 órakor Budán, a farkasbélgyi izr. temető halottai házából fognak örök nyugalomra helyeztetni.

**Áldás és béke poraira!**

**Kleinsohn-Elysée**  
a Segítő Szociálé

(Az e rovat alatt közöltnek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

## TÖRVÉNYSZÉK.

§§ **Eszküdtészki tárgyalás Sátoralja-Ujhelyen.** A sátoralja-ujhelyi törvényszék előtt, mint tudósítónk táviratozza, ma volt az első esküdtészki tárgyalás, a közönség élénk érdeklődése mellett. A törvényszék elnöke Fornszék Béla, szavazóbírák: *Hellner és Hanák.* A vádat *Stépan* ügyész képviselte. A vádlottak *Horváth Julia* és *Balogh Csereszlya* cigányasszonyok, a Sárospatak határában elkövetett rablás büntetének kísérletével és súlyos testi sértéssel voltak vádolva. *Dr. Fried* Lajos hatalmas védőbeszéde után az esküdték valamennyi kérdésére némmel felelték. A törvényszék a verkielt alapján a vádlottakat felmentette és rögtön szabadlábra helyezte.

§§ **Egy szálló ige.** Az a szálló ige, amelyről itt szó esik s amelynek az Arlov-féle vívoteremben lefolyt párbaj volt a következménye, ilyenféleképpen hangzik: *Jöjjön a lakásomra!* Az önmagában véve ártatlan, sőt egyenesen barátságos ízü szálló igének a születése, összefügg báró *Nopcea Eleknek* intendánsi multjával és bukásával, amely sokak szerint az Opera prima-ballerinájának egyik levele folytán következett be. *Endrey Gyula* egyik képviselőházi beszédébe is beleszötte ezt a szálló igét, amiért *Nopcea Elek* lovagias elégtételt kért a szónoktól.

Ma a budapesti büntetőtörvényszék foglalkozott ezzel az afférjal.

— Mi volt az oka a párbajnak? Kérdezte *Haupt* elnök *Nopcea* börtönt, akit elsőnek hallgatták ki.

— Nem voltam valami kellemes lelkiállapotban, így kezdte a báró, amikor az intendánsi állástól megváltam. Nagy munkát végeztem, kivált a millienniumi kiállítás alatt s mégis mindentől salakkal dobáltam felém. Elkedvetlenedtem s lemondam az állásomról. Elmentem Erdélybe, a birtokomra s csendesen vadászgattam. Egyszer csak olvasom a lapokban, hogy *Endrey Gyula* képviselőházi, akit azelőtt sohasem ismertem, egy beszédében olyan nyilatkozott telt, mely engem mélyen sértett. Provokáltam. Nem akartam politikai affért csinálni a dolgából s két katonatisztet küldtem hozzá. A párbaj szabályszereit folyt le s senkit sem érhet gáncs érte, ha csak engem, aki kihívó voltam.

Az elnök: De volt-e ok a provokálásra?  
— Méltóztatnak tudni, hogy engem a lapok a színházi dolgok miatt támadtak.

— Az operai dolgok miatt?  
— Nem, az, amiről szólok, a Nemzeti Színháznál történt. Egy kisasszony, aki ösztöndíjat szeretett volna kapni, de a tanárai nem ajánlották nekem, levelet írt, amelyben szemembe vetette, hogy nem tehetség hiányában esett el az ösztöndíjtól, hanem egész más dolgok miatt. Ebből támadt aztán ellenem a hajszja s ezután emlékezett meg rólam *Endrey* barátom a parlamentben s én ezt a megemlékezést olyfokú sértésnek találtam, amiért csak lovagias uton vettem magamnak elégtételt.

*Nopcea Elek* után *Endrey Gyula* országgyűlési képviselő kihallgatására került a sor.

*Endrey*: A kérdéses időben *Bánffy* miniszterelnököt támadtam egy országgyűlési beszédben. Nem akartam *Nopcea* képviselőházi bántani, csak példaképpen mondtam, hogy egy volt intendáns működése idejéből maradt fenn az a szálló ige: „jőjjön a lakásomra”. Ezt applikáltam az akkori miniszterelnökre, aki főszolgabírókat, főispánokat rendelt a lakására. Báró *Nopcea* e miatt két katonatiszt által provokáltatott s így a békés kiegyenlítés lehetősége eleve ki volt zárva, megverekeedtünk, s én az egyik ujjamon könnyű sebesülést szenvedtem. Most is kijelentem, hogy báró *Nopcea* képviselőházi sérteni nem akartam. A párbaj szabályszereit folyt le.

A bizonyító eljárás *Endrey* szavaival véget ért. S a törvényszék az ügyész vádbeszéde után kis ideig tanácskozott, aztán ítéletet mondott. Báró *Nopcea* Elekét *nyolc*, *Endrey* Gyulát öt napi államfogházra ítélte.

Az ítélet ellen mindenki fölbebezett.

## Gubics György sorsa.

Budapest, február 23.

Mentsen Isten, hogy szegény *Gubics György* vétkét védelmeznénk. Szomorú vétek mindenképpen, amelyet elkövetett s még a jóakaratu megemléstere sem érdemes. Hanem, amikor hetvenhárom éves embert állítanak a törvényszék elé, akkor a számalom megindítja a gondolkodást s önkénytelenül is keressük azokat az okokat, amelyek a hetven éves *Gubics* ot abba a bünbe sodorták, amelyért ma *nyolc esztendői börtönbüntetését* mérték ki rá.

*Gubics György* védelmére elegendő annyi, hogy számtanácos volt, mert ez a szó annyit is jelent az örök akáfa bámulási kötelezettségén kívül, hogy harminc évi szolgálat után 1100 forint fizetése volt a hetven esztendői családapának. Így került *Gubics* a lejtőre s ősz fejét ma azért kellett szegénykezve lehajtania a bíróság előtt, mert sikkasztott.

Ugy történt, hogy a kincstár tavaly érzékenyen megkárosította két nyugalmazott tisztviselője. Mind a kettő rég elhalt nyugdíjasok járandóságát foglalta le magának s hamisított nyugtával évekig ezen a réven élvezett sok ezer forintra rugó mellékjövédelmet. Az egyik bünösse, *Bozóky Károly* volt számtanácosossal már leszámolt a büntető igazságszolgáltatás. A Kuria hét esztendői börtönre ítélte a meglévelyedett embert. Ma a másik bünös, *Gubics György* volt pénzügyi számtanácos ügye került sorra. A hetvenhárom esztendői aggastyánt a börtönből kiserték az itéletlanács elé, mert a mult év augusztus hónapja óta, amikor a manipulációjáról lerántották a leplet, vizsgálati fogságban ül. *Gubics kilenvenhatezer* forinttal károsította meg a kincstárt, ennyit vett föl tizenhat esztendői át hamis nyugtával s hamis nyugdíjkönyvvel a pénzügyigazgatóságnál, s a pénzt, mint ma mondotta, *nagy családjának az ellátására fordította.* Szegény ember volt mindig, s a csekély fizetéséből jóformán még kenyérre sem tellett a hét gyermekének. Amikor pedig harminc esztendői szolgálat után végre 1100 forint fizetéssel számtanácos lett, akkor már benne volt a hamisításban.

A nyáron aztán tömlőre jutott, de a sikkasztott pénzből nem került meg, csak egy pár száz forint, ez is úgy, hogy a takarékpénztárba elhelyezett néhány száz forintra rátette kezét a kincstár. *Százhétrendbeli* közokirathamisítás miatt helyezték vád alá az öreg embert, miután a vizsgálat során kiderült, hogy elhalt nyugdíjasok illetményéről nyugtákat íratott, aztán elment a plébániára, ahol jól ismerték s készséggel igazolták neki, hogy a halott él, a nyugdíjkönyvecskéket pedig ő állította ki hivatalosan, mert hisz az ő kezén fordult meg a könyvecske, a számtanácos pedig egyszerűen ráütötte a bélyeget s föltámasztván halotatiból a sok nyugdíjast, *Gubics*nak minden fönnakadás nélkül kifizetett az államkincstár évenként 5—6000 forintot.

Az itéletlanácsban, mely az esetet tárgyalta, *Haupt* elnök elnököt, a kir. ügyészséget *dr. Polgar* Viktor képviselte, a vádlottat *dr. Wolf* Vilmos védte. Az általános kérdésekre *Gubics* elmondta, hogy 73 éves, özvegy ember, hat gyermeke van, vagyona nincs.

Elnök: Bünösnek érzi magát?  
Vádlott: Bünös vagyok.  
Elnök: Mi vitte a bünös eszekegedésre?  
Vádlott: 1859-ben, mikor államfogházba léptem, 315 forint fizetést kaptam, három év múlva 50

forinttal javították fizetésemet. 1868-ban már 400 forintom volt. Így haladtam 1870-ig, amikor meghalt a feleségem s három gyermekem maradt. Újra meg-nősültem, családom szaporodott s 1877-ben 700 forint fizetésem volt. Ekkor történt az, hogy egy 15 éves leányom elveszett.

— Meghalt?  
— Nem, elveszett. *A varróiskolába ment egyszer s sohasem tért többé vissza.*

— Ön azzal van vádolva, hogy elhalt egyének nevére nyugdíjat vett föl. Százhárom névre 96.000 forintot. Igaz ez?

— Igaz.  
— Ki írta a hamis nyugtákat?  
— A lelkiismeretem tiltja, hogy ártatlan embereket baba sodorjak. *Egy nő írta a nyugtákat*, aki azonban nem bünös a dologban.

— Hogyan szerezte be a bizonyítványokat arról, hogy az illető nyudias még él?  
— A nyugtával elmentem a lelkeszhez, aki engem ismert. Az egyszerűen ráírta, hogy a nyugdíjas él.

— 1882 elején s a legnagyobb részt 1896-ig csináltam, s nyugdíjaztatásom után még vagy hat-hét esetben.

— Miért hagyta abba?  
— Mert akkor került napfényre *Bozóky* pénzügyminiszteri számtiszt esete s én megjedtem, hogy engem is baj ér.

— Hogy történhetett az, hogy amikor már nyugdíjba ment s amikor más kezén fordultak meg a könyvecskéik, mégis szedett föl nyugdíjat?

— A nyugtákat csak úgy állítottam ki, mint előbb. Három nyugtával elmentem az előjárósághoz, ott feljegyezték, míg rendelet alapján utaiványozták s egyszerűen igazolták, hogy az illető életben van, erre elmentem a pénzügyigazgatósághoz, ahol az épp itt jelenlevő szakértő ur számfeltette s azután nekem kifizették a nyugdíjat.

*Dr. Hlatky* Janos, a kincstár képviselője kéri a törvényszéket, hogy a vádlottat az elsikkasztott összeg s 711 korona vizsgálati költség megfizetésére kötelezze.

Ezután *Czintula* Elek számtanácos tanut hallgatta ki az elnök. *Czintula* azt vallja, hogy feltűnt neki, hogy vádlott még akkor is szedett föl nyugdíjakat, mikor már nyugdíjba ment. Utána jart a dolognak s akkor tűnt ki *Gubics* bünne.

A védő néhány kérdést intéz az ellenőrzés vonatkozásáig, mire az elnök a bizonyítási eljárást befejezi s *dr. Polár* Viktor, királyi alügyész a vád előterjesztésére kéri föl. Az ügyész a 103 esetből hatot előlévélis címén elejtett s vádlottat 97 esetben elkövetett közokirathamisítás büntette miatt kérés meg üntetni. Tördelmes beismerésében, mely a vizsgálatot megkönnyítette, enyhítő körülményt lát, ellenben az elsikkasztott összeg nagysága s az a körülmény, hogy a kincstár egy krajcárt sem kap, súlyosító körülményül szolgál.

*Dr. Wolf* Vilmos védő egy folytatólagos közokirathamisításban kívánja megállapíttatni a vádlott vétkét. Az alsóbbbrangu államtisztviselő sanjuru helyzetét ecseteli s megdöbbenő adatokat sorol fel a köztisztviselő nyomorának illusztrálására. Majd az ellenőrzés hiányosságára hívja fel a bíróság figyelmét.

A védő hatatos és érveiben gazdag beszéde után az elnök megkérlelte vádlottat, hogy van-e valami előrjesztési válja? *Gubics* azt kéri, hogy a le foglalt ezer forintos takarékpénztári könyvet adják ki, mert az a leányáé.

A törvényszék ezután itelethozatalra vonul vissza s félórai tanácskozás után hirdette ki *Haupt* elnök a törvényszék itéletét, mely szerint *Gubics Györgyöt kilenvenhét* esetben a büntetőtörvénykönyv 291. illetőleg 294. §-szerint minősülő *közokirathamisítás büntetésében* és hét esetben a büntetőtörvénykönyv 400. §-ának második bekezdése szerint minősülő *közokirathamisítás büntetésében* mondogta ki bünösnek; ezért *nyolc évi börtönre* s a kincstár káranak megtérítésére ítélte. A vizsgálati fogságból hat hónapot vett kitöltöttnek.

Az itélet ellen az ügyész, a védő ás a vádlott fölbebezett.

## Napirend.

*Naptár.* Szombat, február 24. — Római katolikus: *Mátyás ap.* — Protestáns: *Mátyás.* — Görög-orosz: (február 12.) *Melét pk.* — Zsidó: *Adár 25.* Sabbath *Wajakel.* — A nap két óra 35 percek. — Nyugszik d. u. 5 óra 20 percek. — A hold két éjjel 2 óra 41 percek. — Nyugszik délelőtt 11 óra 28 percek.

*A miniszterek nem fojadnak.*

## Szórakozó helyek.

**Allatkert** nyitva egész nap.  
**Somossy Mulató.** Nagymező-utca. Ma egész új szenzációs műsor.

**Folies Caprice.** VI., Róvay-utca 18. Naponta fényes műsor.

**Budapest kávéház.** Andrassy-ut. Naponta Banda Marci és fia hangversenye.

**Stefánia-szálloda,** Murányi-utca 53. Budapest leg-olcsóbb szállodája.

**Páris szálloda.** Váci-körut. Éttermek. Elegáns kávéház. Látnyosság: *Bachus-pince.*

**Union-Szálloda** díszes nagy étterem, villanyvilágítás, specialitás *kerkpárterem.*

**Petanovits Metropol szállodája.** Naponta hangverseny (lásd hirdetés.) Ujjonnan berendezett fényes étterem.

**Ehm** János éttermeiben (ezelőtt *Szikszay*) Nemzeti Színház-épület. Naponta kitéző cigányzene.

**Putzer-pince** **Deák-ter** naponta a pince 6-terekben Schrammel és Boros Miska és Kiss Ferkó híres szólóták hangversenye.

## KÜLÖNFÉLÉK.

## Csak egy...

Csak egy igennel mondott többet ajkad,  
Csak egy gyűrűvel lettél gazdagabb,  
Csak egy bokróta-díszszel szobácskád,  
Csak egy rövidke hírt közölt a lap.

Csak egy kicsiny kártyát hozott a pósta,  
Csak egy pár jó barátod üdvözölt:  
Veléd csak ennyi, ah! csak ennyi történt,  
S nekem egész világom romba dőlt...

Rózsa Miklós.

## Tudományos apróságok.

Lebegő vasut. — Az Uganda-vasut. — A világ legnagyobb áramfejlesztő telepe. — Villamos hőseprő gép. — A Bequerel-sugár.

A lebegő vasut eszméje nem új. Az 1827-ben épített első magyar vasut: a pest-kőbányai vasut is ilyen lebegő vasut volt, mint amilyen most, hetven évvel később Barmen-Elberfeld és Vohnwinkel városok helyi forgalmának lebonyolítására épült. A vasut hossza tizenhárom kilométer, legnagyobb részét a Wupper folyam fölött, kisebb része a városi utak fölött halad és valószínűleg még ez évben teljesen átadják a forgalomnak. Nyolcszáz méter hosszú elkészült részén már múlt év óta végeznek a legjobb eredménnyel próbameneteket. Egy kettős T alakú sínbe kapaszkodó horony tartja a kocsit és ugyanez a T alakú sínben — melyet a földről felnyúló vastartók tartanak — gördül tovább, tehát mint egy vágány, lebegő vasut is látványosság számba menne; de minthogy ennek kilométerje csak hétszáz ezer márkába kerül szemben a berlini elektromos magas vasut két millió és a londoni városi vasut három-négy millió márkájával szemben: érthető érdeklődéssel várják forgalomba vételét. — Egyetlen hátránya az, hogy az összbonyomás nem szép.

Az Afrikában jelenleg épülő vasutak között legérdekesebb az — angol kormány költségein épülő — Uganda vasut, amely 885 kilométer hosszú, egy méter nyomtávolságú hegyi vasut. Ez a vasut a Mombassa-szigeten levő kilindini kikötőből indul ki, keresztül megy a Macupa tengerszoroson és felemelkedik a Kilimándzsaro hegy kolosszusra 2539 méter tengerfeletti magasságra — tehát a Gotthard-alagút 1154 m. magasságának több mint kétszeresére és ismét leszáll az 1216 m. tengerfeletti magasságban lévő Victória-tóhoz. A pálya építése — a terep nehézségeitől eltekintve — rendkívül fáradsággal és veszéllyel járt, mert a vidék terméketlen, lákalan és vize kevés. A klimatikus viszonyok káros hatása megítélhető abból, hogy a munkások husz százaléka betegedett

meg és két százaléka meghalt. Egyidejűleg tizenhat ezer munkás dolgozott a vonalon, az első két évben munkaképtelenné vált munkások száma ezeken felül volt. Ezeknek a nehézségeknek ellenére havonta átlagban tizenegy kilométer vágányt építettek 57.340 márká kilométer egységárban. A munkálatokat 1896. elején kezdték el és ugyanannak az évnek a végén az első háromszázhatvan kilométert át is adták a forgalomnak.

A világ legnagyobb áram fejlesztő telepét 100.000 lóerő munkabírással New Yorkban a Harlem-folyó partján építették a „Third Avenue Railway System” (harmadik avenue-i vasúttársaság.) A tizenhat kompaund-kondenzációs gép — egyenként ötezer lóerő — forgó áramú dinamo-elektromos gépekre teszi át a munkát, melyek hateroz voltos feszültségű áramot termelnek. Az elektromos energiát több főktelepen ötszáz voltos egyenárammá változtatják át s leginkább vasutüzemi célokra fogják használni. A Harlem-folyó közelsége a kondenzációs üzemre igen kedvező, de az építésre, illetve az alapozásra nem, mert a laza talaj miatt cölöprácsrát és betonlapra kellett építeni, ami a költségeket igen emelte. Érdekes ujtása lesz az, hogy a szénkezelés, tüzelés, valamint a salak és hamu eltávolítása automatikus lesz. A kéményeket harmincegy méter magasságig tömör falazatból, további huszonkilenc méter magasságig acéllemezéből állítják elő és belső átmérőjük 3-9 méter. Kiegészítő részüket nyolc lassan járó ventilátor, amelyeknek hatása olyan, mintha minden kémény 152-5 méter magas volna.

A hó a villamosságot rosszul vezeti és így a föld feletti vezetési villamos vasutaknál, ahol az áramot a sín vezeti vissza, az áramfogyasztásra igen károsan hat, azért a hó eltakarítására igen nagy gondot kell fordítani. A budapesti közúti vasúttársaság csaknem száz kilométer hosszú felső vezetékű vonalán a hőeltakarítás emberi erővel nem győzi, amerikai mintára — az itteni műhelyében — villamos üzemű hőseprőgépet készítettek, mely már az idei téli havazáskor igen jó szolgálatot tett. A hőseprőgép rendszer nyári forgalmu alvázon nyugszik, egy közép fülkével és két szélesebb peronnal bír. A peronok mindegyike alatt spanyolnádból készült, henger alakú keféhelyezték el, amely villamos erővel, függőleges irányban elmozdítható és vízszintes tengely körül forgatható. A két kefé közül mindig csak egy — a menet irányban elől levő — működik és a havat baloldalt — tehát nem a másik vágány felé — hányni ki. A hőseprőgép három darab husz lóerős motorral van felszerelve, ezek közül kettő a gépet továbbítja, egy pedig a keféket forgatja. A hőseprőgép hossza 8-5 méter, legnagyobb szélessége 2-64 méter, súlya tizenhárom tonna, áramfogyasztása kilométerenként mintegy három kilowatt.

A fizikusok figyelmét most egy új tünemény

köti le, — a Bequerel sugár — amely sajátságában nagyban hasonlít a Röntgen sugarakhoz, de míg ez csak komplikált fizikai készülékkel, villamos árammal állítható elő, addig a Bequerel sugár egyes fémekből önmagától árad ki. Legjobbja lehetne a közismert foszforozkálás tüneményéhez hasonlítani, de lényegében — a kisugárzástól eltekintve — semmi hasonlatosság nincs. — Requerel sugarat kibocsátó elemet, — az Urant és vegyületeit — nem kell előbb a napra kitenni és a mellett, hogy a kisugárzás ereje nap-nap után egyforma: a fém alakja, nagysága, súlya nem változik. Hogy az energiavesztéséget miként pótolják, azt ma még meg nem állapították. Ennek a sugárnak köszönhetjük a Polonium és Radiums elemek felfedezését; ama sajátságánál fogva pedig, hogy épp úgy, mint a Röntgen-sugár, a légköri levegőt elektromos vezetővé változtatja és át nem látszó tárgyak fényképezőnek elkészítésére használható, igen fontos eredményeket várhatunk ettől a sugártól, amelyet felfedezője nevére hívunk Bequerel-sugárnak.

P. E.

— Szerkesztő — ügynök — karmester. A német artista lapban egy hirdetés van, amely hirdetés utján keresi a cimben jelzett összetett férfit. Annak, aki szerencsés lesz s a pályázatban a pálmát elviszi, reggel szakfolyóiratot kell szerkesztenie. Hogy melyiket, az nincs kiírva. Aztán, amikor a szerkesztéssel készen van, ügyleteket kell kötnie, amire úgy dében kerül a sor. Este azonban egy női zenekart kell dirigálnia. Azonban ezzel éppenséggel nincs vége a kötelezettségeinek, mert a hirdetés végén még ez a megjegyzés van: mellékkereset kívánatos. Talán száraz dajkaság és a mosogatás?...

— Halál vér nélkül. Az orvosok a most folyó háboruban többször megfigyelték, hogy katonák elestek s rövid idő alatt meghaltak, anélkül, hogy testükön a legkisebb sérülést találtak volna. Az ilyen betegek heves fájdalomról panaszkodnak, amelyet a gyomor tájékán éreznek. Az orvosok úgy magyarázzák ezt a különös jelenséget, hogy a szétrobbant bomba levegőnyomása okozza s talán valami belső szerv elszakadása lehet a halál oka. Sokszor előfordul az is, hogy külsőleg nagyon súlyos sérülésekből kigyógyulnak a katonák. Egy angol katonának a golyó a holoának hatolt a fejébe s az állán jött ki, azután ismét a testet érte és a jobb kulcsontnál megakadt. A golyó véletlenül nem ért csontot s a katona meggyógyult. Egészen különös sebesülés, amikor a golyó átfurja a beleket s mégis szinte könnyen bekövetkezik a gyógyulás. Néha megfigyelték, hogy a golyó áthatott egy csonton, a nélkül, hogy a csontot szétzúzta volna.

## REGÉNY.

## ÚJ FÖLD

Írta: KNUT HAMSUN.

(18)

Irgens most feláll s mélyen meghajlik. Még egyszer ránéz, Agotára, a kolleténél talán hosszasan nézi. Agota is megáll és néz. Nyilván azon csodálkozott, hogy a költő ilyen környezetben van. Mindössze két éve, hogy a könyvét olvasta, azt a lírai drámát, amelylyel megalapította hírnevét. Öregbe embernek képzelte a mestert.

— Gratulálok! — mondta végre Irgens s megszorította Ole kezét.

Mindnyájan az asztalhoz ültek. Egy pohár sör kérték s megeredt a beszéd. Csakhamar vígan voltak s még Irgens is közlekeny és beszédes lett. Agota felé fordult és azt kezdte tőle, hogy volt-e már ez előtt is a fővárosban, hogy volt-e már Tivoliban, a színházban, hogy olvasta-e ezt vagy amaz a könyvet s megnézte-e már a képtárlatot, okvetlenül meg kell nézni! Ha nincs nálamál jobb kísézője, akivel megtekintené, úgy szíves örömezt és nagy készséggel... Vagy tíz percig beszélgettek így egymással. Agota gyorsan felélt, mosolygott, olykor megfélekedett magáról s oldalt hajította a fejét s azokról a dolgokról kérdezősködött, melyeket még nem ismert. Szemeit tágra nyitotta, az elfogultság nyomát sem lehetett látni bennük.

Ole a pincért hívta, el kellett mennie a sürgönyhivatalba. Agota is felkelt.

Milde így szól:

— De ön csak nem megy kisasszony? Te visszajöhetsz aztán Henriksen, ha sürgönyöztél.

— Nem, és is elmegyek — mondta Agota.  
— Nom, ha itt akarsz maradni, szívesen visszajövök érted — mondta Ole, miközben a kalapját kereste.

Agota ránézett s majdnem suttogva mondta:  
— Ugy-e megengeded, hogy veléd menjek?  
— Természetesen. Hogyne.

Ole fizetett.

— Oh — mondta Milde — nem volnál olyan szíves és fizetnél helyettünk is? Egyikünk sem tartozik ma a vagyonos osztályhoz. — Mosolygott és egyre Agotát nézte.

Ole újból fizetett, elbucszott és Agotát karján vezetve távozott.

A három ur utána nézett.

— Hogy az ördög... — mondotta Irgens csodálattal eltelve.

— Megnézték ezt a hölgyet?

— Hogy megnéztük-e? Ki tudja megmagyarázni közületek, hogy miképpen jut az ilyen ember ilyen gyönyörű gyermekhez?

Milde is azt mondta, hogy ez a csodával határos. Ugyan mit gondolt ez a lány?

— Csend! Ne beszéljétek olyan hangosan, megálltak odalent az ajtónál — mondta Irgens.

Ott találkoztak az ügyvéddel. Újra bemutatták Agotát s nem lehetett elkerülni egy kis beszélgetést. A kalap és keztyű már a kezükben volt, minden percben menni akartak. Végre távoztak.

E pillanatban az utolsó asztalok egyikénél felállt egy ember s az ajtó felé sietett. Vagy negyven éves lehetett, a szakállában itt-ott már ősz hajszálak is voltak, sötét szemei. Ruhája kissé viseltes, s a fején alig volt egy-egy hajszál. Kopaszodott.

Egyenesen az ügyvéd felé tartott, köszönt neki, aztán megszólította.

— Nemde uram, nincs kifogása ellene, ha ide ülök ön mellé? Tudniillik figyelek, látok és így azt is észrevettem és megláttam, hogy az imént egy úrral beszélt. Az az ur nagy keres-

kedő s azt következtetem, hogy ön ismeri ezt a nagykereskedőt. Avval az úrral egy hölgy is volt, én meg azt a hölgyet ismerem. Az a hölgy Lynum kisasszony. Most mutaták be önnek. Én házitánító vagyok Lynum kisasszonyéknál s Koldevinnek hívják.

Koldevin uron kétségkívül sok olyasmi volt, ami méltán felkelthette az ügyvéd kíváncsiságát. Miközben tehát székét hátrább húzta s helyet csinált, így szólt az ügyvéd:

— Tessék... — A székre mutatott s szíval kinalta Koldevin tanító urat. A pincér lépett most az asztalhoz, a másik asztaltól elhozta azt a pohár sör, melyet a tanító ott hagyott.

— Nézze, kérem. Én csak nagy ritkán kerülök ide a városba. Nagy időközökben — mondta Koldevin. — Falun élek s az utolsó tíz esztendőben még külföldön sem voltam, ha csak nem nevezem Kopenhágit külföldnek, ahol nemrégiben megnéztem a kiállítását. Most pedig megint itt vagyok s azzal foglalkozom, hogy egész nap járok-kelek s sorra nézem mindazt, amit állítólag érdemes megtekinteni. Természetesen nagy változásokat kell konstataálnom, a város fejlődik. Hol nagyobb, hol kisebb dolgokban jelentkezik ez a fejlődés, de annyi kétségtelen, hogy a város napról-napra gyarapszik. Kiváló érdekessége a városnak, sőt egyenesen lelki gyönyörűséget nyújt a tengerpart és a kikötő, ahol az ember naphosszant elálmélkodhatik azon a csodálatos, nagy forgalom.

Tompa hangon beszélt. Kellemesen, nyugodtan, ámbár olykor, mintha valami láng lobbant volna fel a szemében.

Az ügyvéd hallgatott. Olykor közbeszólt s annyit mondott:

— Hm! — Aztán kisvártatva megint ezt: — Igen.

(Folytatása következik.)

# KÖZGAZDASÁG.

## Ipar és kereskedelem.

**Az Iparoktatási Tanács.** Az Országos Iparoktatási Tanács ma délelőtt *Mailkovic* Sándor elnöklésével tartott teljes ülésén folytatta az ipari szakiskolák részére kiadandó tantervi utasítások tárgyalását. Ezúttal a mintázás, valamint a mértani rajz és ábrázoló mértani rajz tanterve került tárgyalás alá s azokat a tanács behatárolás után el is fogadta oly módosítással, hogy az ábrázoló mértan a javaslatból eltérőleg nem heti négy órában tanítandó, ugy az első, mint a második évfolyamon, hanem az első évben heti hat órában az ábrázoló mértan alapvető része végzendő el, a második évfolyamon pedig heti két órában tanítandó az árnyékolás és az ábrázoló geometriának gyakorlati alkalmazása. Ezzel kapcsolatban a tanács kimondotta, hogy a szakiskolák jelenlegi órabeosztása is módosítandó, oly értelemben, hogy több idő legyen a műhelygyakorlatokra fordítható. Ehhez képest a tanács javasolja a kereskedelmi miniszternek, hogy a II., III. és IV. évfolyamon a műhelyórák száma 24-ről 29-re, illetve 33-ra emeltesse ki. A szabadkézi rajzoktatás érdekében pedig szükségesnek jelezte a tanács, hogy a rajztanárok számára nyári szünidőben továbbképző rajzintézmény tartassék, s hogy legyenek időnként oly kongresszusok, mint amint két év előtt Aradon tartották a rajzoktatásra nézve s hogy az újonnan alkalmazandó rajztanárok rendszer működésként megkezdése előtt valamelyik ipariskolához osztassanak be.

**Duna-Gőzhajózási Társaság.** Hogy a közönség a Regensburg, Passau, Linz, Bécs, Pozsonyból, Budapestről, Zimonyból, Orsováról, Turn-Szeverinből, Sziszekből, Barcsból, Szegedről, Galacsból stb. szabályszerűen és menetrend szerint közlekedő áruszállító hajók indulásának napjai iránt pontosan tájékozassa magát, a menetrend szerint közlekedő áruszállító hajók menetét nyomatott jegyzékbe foglalta a társaság s minden érdeklődőnek ingyen és bérmentve megküldi.

A jegyzék a fontosabb vonalokon közlekedő hajók menetének tartamára vonatkozó adatokkal és a társulati üzem-vonalok átnezeti térképével vannak kiegészítve. Az összes dunai forgalom (Apostag és Szomovit állomásokat kivéve) február hó 26-ikán indul meg.

**Szesszarak.** A kontingens nyersszesz ára Budapestén 36.50 korona pénzben, 37.— korona áruban. Bécsben a nyersszesz árra 39.60 korona pénzben, 40.— korona áruban.

**Borjuvásár.** 1900. évi február hó 23-án. (A budapesti marhavásártéri vásári pénztár részvénytársaságtól.) Felhajtás: Belföldi élő borju 974 drb, leölt borju 23 db, bécsi élő borju — db, — db. horvát, növendék marha 1 darab, bárány élő 39 darab, leölt bárány 454 darab. Árjegyzés azonos tételéről: Árjegyzések. Belföldi élő borju 60—70 f.-ig, I. r. 72—80 l.-ig, kivétel 88 f. kilónként, leölt borju —78 f.-ig, I. r. 80—84 f.-ig, kivét. 86 f. kilónként, levonás nélkül. Bécsi leölt borju — f.-ig. Növendék marha 46— f.-ig kilónként, I. r. — f.-ig. Bárány élő 17.50 k., leölt bárány 6—12 k., kivétel ár — k.-ig páronként. A vásár lanyha volt.

**Budapesti sertés-konzumvásár.** A ferencvárosi petróleum-rakodónál lévő székes-fővárosi sertés-konzumvásár árjegyzése 1900. évi febr. 22-án. Készlet 221 darab. Erkezett 1369 darab. Összesen 1590 darab. — Eladatott 981 darab. Maradt 609 darab. — Napi árak: 120—180 kgr. súlyban 94—98 koronáig, 320—380 kgr. súlyban 94—98 k.-ig. Öreg nehéz páronként 400—500 kilós 88—96 koronáig. Malacok — korona kilónként. A vásár hangulata élénk volt.

## A budapesti gabonatözsde.

Budapest, február 23.

A hangulat ma valamivel kedvezőbb volt. Forgalmába került 23.000 métermázsa buza, nagyobbára hajórakomány, változatlan árákon. Finomabb áru néhány fillérrel magasabb árákon kelt el. Rozsban és zabban az irányzat változatlan maradt, más gabonafélékben nem volt forgalom.

### Eladatott:

**Buza.** Tiszavideki: 100 mm. 80 k. 8 K. 15 f., 200 mm. 80 k. 8 K. 10 f., 100 mm. 79-5 k. 7 K. 92½ f., keverékes. 100 mm. 79 k. 7 K. 92½ f., keverékes, 100 mm. 79 k. 7 K. 70 f., sárga, 100 mm. 78-2 k. 7 K. 90 f., 1000 mm. 78-2 k. 8 K. 05 f., 100 mm. 73 k. 7 K. 90 f., 1000 mm. 77-8 k. 7 K. 95 f., 100 mm. 77 k. 7 K. 80 f., 200 mm. 77 k. 7 K. 50 f., vegyes. 1000 mm. 76-5 k. 7 K. 52½ f., nyirkos, 100 mm. 76 k. 7 K. 60 f., 500 mm. 75-2 k. 7 K. 60 f.

**Pestmegyevidéki:** 100 mm. 78 k. 7 K. 60 f., 800 mm. 78 k. 7 K. 55 f., 100 mm. 78 k. 7 K. 50 f., sárga, 100 mm. 78 k. 7 K. 50 f., sárga, 100 mm. 78-2 k. 7 K. 50 f., sárga, 100 mm. 77-6 k. 7 K. 50 f., keverékes, 100 mm. 77-3 k. 7 K. 55 f., keverékes, 150 mm. 77 k. 7 K. 55 f., sárga, 200 mm. 77 k. 7 K. 50 f., 240 mm. 76-5 k. 7 K. 40 f., 300 mm. 76-5 k. 7 K. 40 f., sárga, 250 mm. 76-2 k. 7 K. 55 f., 100 mm. 76-5 k. 7 K. 50 f., sárga, kevert, 50 mm. 76 k. 7 K. 40 f., 100 mm. 75-5 k. 7 K. 55 f., 150 mm. 74-5 k. 7 K. 42½ f.

**Szentesi:** 4600 mm. 77-7 k. 8 K. — f.

**Becskereki:** 1640 mm. 74-5 k. 7 K. 22½ f., 1750 mm. 73 k. 7 K. 22½ f., 1750 mm. 74 k. 7 K. 25 fillér.

**Makói:** 4000 mm. 77-2 k. 7 K. 95 f., 1000 mm. 76-4 k. 7 K. 85 f.

**Eleméri:** 3160 mm. 74-5 k. 7 K. 32½ f.

**Bihari:** 460 mm. 76 k. 7 K. 45 f.

**Felsőmagyarországi:** 250 mm. 75 k. 7 K. 30 f.

**Raktáráru:** 1200 mm. 79 k. 8 K. 10 f., tiszai.

Mind 3 hónapra.

**Zab:** 600 mm. 5 K. 22½ f. paritásra.

**Rozs:** 200 mm. 6 K. 20 f., paritásra, 500 mm. 6 K. 02½ f., 200 mm. 6 K. 35 f., 100 mm. 6 K. 32½ f., 100 mm. 6 K. 30 f.

**Lóhere:** 40 mm. 76 K.

1 észpenzfizetés mellett.

A készáru hivatalos jegyzése a budapesti áru- és értéktözsde szokásai szerint, kézpénzben 50 kilogrammonként. — A minőség hektoliterenként és kilogrammonként.

Típus	kilós	U. Kilogramm ár		U. Kilogramm ár	
		K-tól	K-ig	K-tól	K-ig
iszavideki	6	75	7.45	7.95	8.10
"	7	75	7.55	7.95	8.10
"	8	75	7.65	7.95	8.25
"	9	75	7.75	7.95	8.25
fohérméyyel	6	75	7.45	7.95	7.95
"	7	75	7.45	7.95	7.95
"	8	75	7.55	7.95	8.05
"	9	75	7.65	7.95	8.15
pestvidéki	6	75	7.30	7.40	7.5
"	7	75	7.30	7.50	7.9
"	8	75	7.40	7.60	7.65
"	9	75	7.50	7.80	7.85
bánásí	6	75	7.35	7.45	7.55
"	7	75	7.45	7.60	7.65
"	8	75	7.55	7.70	7.80
"	9	75	7.65	7.80	7.85
bácskai	6	75	7.55	7.70	7.75
"	7	75	7.65	7.80	7.85
"	8	75	7.75	7.90	7.95
"	9	75	7.85	8.00	8.05

Egyéb gabonafélék	kilós	U. Kilogramm ár		
		K-tól	K-ig	
Rozs	uj	elérőendő	4.25	6.80
"	uj	másodendő	4.10	6.40
Arpa	uj	ukarmány	5.60	6.70
"	uj	égetni való	5.45	6.50
Zab	uj	sörözésre való	—	—
Tengeri	uj	bánásí	4.75	6.10
"	uj	m. szemű	—	—
Repece	uj	káposzta	12.—	12.60
Köles	uj	bánásí	5.80	6.80

**A határidőzlet folyamán a következő kötések történtek:**

Buza (1900.) áprilisra	7.56—7.55—7.54—7.53
Buza (1900.) okt.-re	7.81—7.80—7.79—7.78
Rozs áprilisra . . . . .	6.85—6.84
Rozs októberre . . . . .	6.45
Zab áprilisra (1900) . . . . .	5.06—5.05
Tengeri 1900. májusra . . . . .	5.14—5.13—5.12—5.11
Repece augusztusra . . . . .	12.20—12.30

**Déli egy óraok a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tözsdén:**

Buza (1900.) áprilisra . . . . .	7.54	pénz	7.55	áru
Buza októberre (1900) . . . . .	7.79		7.80	
Rozs áprilisra (1900) . . . . .	6.84		6.85	
Rozs októberre . . . . .	0.—		0.—	
Zab (1900.) áprilisra . . . . .	5.05		5.06	
Tengeri (1900.) máj.-ra . . . . .	5.13		5.14	
Repece augusztusra . . . . .	12.20		12.30	

**Délután fél 5 óraok zárul:**

Buza áprilisra (1900.) . . . . .	7.51—7.52
Buza októberre (1900.) . . . . .	7.76—7.77
Rozs áprilisra (1900) . . . . .	6.53—6.54
Rozs októberre (1900.) . . . . .	0.—0.—
Zab áprilisra . . . . .	5.04—5.05
Tengeri májusra 1900. . . . .	5.11—5.12
Repece augusztusra . . . . .	—

## A budapesti értéktözsde.

A mai előtér-dén az utolsó-halasztás volt napirenden, mely tekintettel a nálunk ez idő szerint tapasztalható folyékonyabb pénzügyviszonyokra, gyors, sima és némileg olcsóbb elintézés nyert. Az összes értékek kedvező irányzat befolyása alatt emelkedtek.

A helyi piac forgalma is kedvező volt. Rimamurányi részvények 5 koronával, közutak 2—3 koronával emelkedtek.

# Két huszár

Irtá: GRÓF TOLSZTOJ LEO.

## XIII.

A tea után az öreg háziasszony a másik szobába vezette a vendégeit és újra leült a helyére.

— Ön tehát gróf nem akar kissé pihenni? — kérdezte. — Hát akkor mivel is mulattathatók vendégeinket — folytatta, a tagadó válasz után — kártyázik ön gróf? Ha ön bátyám részt benne, akkor játszhatnánk valamit...

— Igaz, hiszen tud preferánsot — felelte a kavalierista — akkor hát játszhatunk mindnyájan. Játsszik gróf? Hát ön?

A tiszték kijelentették, hogy mindenbe bele-nyugodnak, amit csak kívánnak a szeretetreméltó házigazdák.

Liza kihozta szobájából régi kártyáit, amelyekkel a jövőt szokta kutatni. Hogy el fog-e mulni hamarosan Fedorovna Anna náthája, hogy a bácsi vissza fog-e térni aznap a városból, ahová elment, vagy hogy eljön-e látogatába a szomszéd földesasszony is hasonló más dolgok.

Ezek a kártyák, ámbar már két hónapja voltak használatban, tisztábbak voltak, mint azok, amelyekkel Fedorovna Anna a maga páciencia-át szokta kirakni.

— Önök azonban talán nem játszanak kicsibe? — kérdezte a bácsi. — Mi Fedorovna Annával fél kopékba játszunk... s a mellett mindenünket elnyeri.

— Oh, amint parancsolja, én mindenbe bele-nyugszom, — felelte a gróf.

— Tehát egy kopek papirpénzbe! Hiszen a mi kedves vendégeink kedvéért tesszük. De ha egy öreg asszonytól elnyerik a pénzt — mondotta Fedorovna Anna, miközben kényelme-

sen elhelyezkedett a székében és eligazította ruhájának a ráncait.

— Talán nyerek tőlük egy rubelt — gondolta Fedorovna Anna, a kiből egy kis kártyaszünettel fejlődött ki az öregséggel egyidejűleg.

— Ha úgy tetszik, akkor megintom arra, hogyan játszanak „table”-lel és „misère”-rel — mondotta a gróf. Az nagyon mulatságos.

Mindenkinek nagyon megtetszett az új pétervári játékmód.

A bácsi pláne azon erősködött, hogy ő már ismertte ezt a játékot, hogy ez tulajdonképpen egészen olyan, mint a „boston”, csakhogy elfelejtette egy kissé.

Fedorovna Anna nem értett meg semmit sem és olyan hosszú ideig nem fogta fel a magyarázatot, hogy végre mosolyogva és helyeslő fejbölgintással kijelentette, hogy már érti a dolgot és minden világos előtte.

A játék során ugyancsak sokat nevettek Fedorovna Annán, aki egyetlen dísznővel és királylával „misère”-t jelentett be és tizenhatal vesztes lett.

Akkor kezdett kijönni a sodrából, mosolygott és biztosított mindenkit, hogy még nem szokott hozzá az új játékhoz.

Egyébként az ő rovására ment a dolog, annál is inkább, mert a gróf, aki hozzá volt szokva a nagyban való játékhoz, óvatosan játszott és semmiképpen sem tudta megérteni, miért lökdösi őt mindig a tiszthelyettes az asztal alatt a lábával és miért követ el olyan vaskos hibákat a játékban.

Liza behozott még cukorkákat, háromféle gyümölcsbort, aztán az anyja háta mögé állott, nézte a játékot és csak hébe-hóba vetett egy pillantást a tisztekre, főképp pedig a gróf finom rózsás, jól ápolt kormére, amelylyel olyan biztosan, tapasztaltan és szépen játszotta ki a kártyákat és húzta be a nyereményeket.

Megint Fedorovna Annát hagyták helyben, aki bizonyos ingerlékenységgel csapkodta a kártyákat és miután bátyjának a felszólítására egy

rosszul felírt számot kijavított, végképpen zavart és rossz kedvű lett.

— Nem baj az anyácskám! Majd nyer még! — mondta mosolyogva Liza, aki ki akarta őt ragadni nevetséges helyzetéből. — Majd megbuktatja egyszer a bácsit. Akkor majd ő lesz dühös.

— Ha legalább segítenél nekem! — mondotta Fedorovna Anna és zavartan nézett a leányára. — Nem tudom, hogyan van...

— Ó, de én sem értem ám ezt a játékot — felelte Liza, miközben magában összeszámálta az ellenfél útjait. — Így akkor sokat fog veszíteni anyácskám. És Timocska ruhájára semmi sem marad — folytatta még tréfálkozva.

— Bizony, így könnyen el lehet veszíteni vagy tíz ezüst rubelt — mondotta a tiszthelyettes, miközben megnézte Lizát és beszélgetni vágyott vele.

— Nem játszanánk talán papirpénzbe? — kérdezte Fedorovna Anna és sorba ránézett mindenkire.

— Nem tudom... nem értem a számítást papirpénzben — mondotta a gróf. — Hogy is van az? Mit jelent az: papirpénzben?

— Bizony, most már senki sem számít papirpénzben — szólott közbe a bácsi, aki óvatosan játszott és nyereségben volt.

Az öreg háziasszony bort hozott, abból maga megivott két pohárral, bele is pirult és minden közönyössé kezdett válni neki.

Egy szárke hajfűrt eszszott ki a fejkötője alól és ő éppenséggel nem gondolt arra, hogy visszaigazítsa.

Bizonyára úgy tetszett neki, hogy milliókat vesztett el és hogy teljesen el van veszve.

A tiszthelyettes egyre gyakrabban lökdöste a gróft a lábával.

A gróf az öreg háziasszonynak felírta elvesztett játszmáit.

A játéknak vége volt.

(Folytatása következik.)



A déli tőzsde, kedvező külföldre, továbbra is kedvező maradt és szilárdan zárult.

A helyi piac, karöltve az internacionális piaccal, szilárd volt, a forgalom mérsékeltnak volt mondható.

A valutapiac változatlan. Az előtőzsde: emelkedő.

Jegyzetek: Magyar hitelrészvény 750.50-751.-, Osztrák hitelrészvény 756.80-757.60, Osztrák-magyar államvasut 659.-660.- korona.

A déli tőzsde: szilárd. Jegyzetek: Magyar hitelrészvény 750.-752.50, Osztrák hitelrészvény 757.40-759.20, Osztrák-magyar államvasut 658.50-660.-, Leszámitoló bank 499.-, Rimamurányi vasmű részvény 638.-641.-, Kőzuti vasut 680.-681.50 korona.

Forgalomba került: Budapesti Bankgyesület 185.-, Salgótarjáni 648.-, Magyar cukoripar részvény 2120.-, Adriai tengerhajózási részvény 510.- korona árfolyammal.

Utőtőzsde. A 4 órai zárlatok maradt: Osztrák hitelrészvény 759.-, Magyar hitelrészvény 752.-, Leszámitoló bank 499.-, Rimamurányi vasmű részvény 638.-, Osztrák-magyar államvasut 659.-, Kőzuti vasut részvény 680.50, Villamos vasut - korona.

A budapesti terménytőzsde.

A terményüzletben a szezonserű hangulatnak megfelelően alakult az árak és végül a terményüzleti árjegyzék bizottság hivatalosan a következő árfolyamokat állapította meg:

Jegyzések: Heremag: lucerna magyar 36.-45.- korona, vörös aprószemű 58.-64.- korona, vörös erdélyi - korona, vörös búsági - korona, közepesemű 68.-71.- korona, nagyszemű 72.-78.- korona, Disznózsír: budapesti 50.50-51.- korona, vidéki - korona. Táblaszalonna: légszárazított vidéki - korona, városi 4 darabos 43.-44.- korona, 3 darabos 44.-45.- korona, füstölt 48.-49.- korona. Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 15.50-16.- korona, 120 darabos - korona, 100 darabos 20.75-21.- korona, 85 darabos 28.-28.25 korona azonnali szállítással. Szerbiai zokás szerinti minőség 13.75-14.- korona, 100 darabos 20.-20.50 korona, 85 darabos 27.-27.50 korona. Szilvaiz: szilvóniai 18.-18.50 korona, szerbiai 16.-16.50 korona azonnali való szállítással.

A bécsi gabonátőzsde.

Bécs, február 23. (A Budapesti Napló telefon-jelentése.)

Buza tavaszra 7.69-7.68-7.71-7.69, május-juniusra 7.79-7.81, buza őszre 7.99-7.80, rozs őszre 6.78-6.80, rozs tavaszra 6.70-6.71, rozs májusra 6.75, zab tavaszra 5.32-5.33, zab májusra 5.70, tengeri májusra 5.42, repace 12.45-12.55.

A bécsi értéktőzsde.

A kormány programja az előtőzsde szilárdan hatott, később azonban ismét hanyatlott.

Déli tőzsde eleinte kedvtelen, később Londoua szilárdult.

Zárlat szilárd.

Bécs, február 23. (Magyar értéktőzsde zárlata.) 4% aranyjárdék 98.65, Tiszai és szegedi kölesön sorsjegye 141.-, Magyar vasuti kölcsön ezüstben 100.25, Magyar keleti vasuti állami kötvény 99.40, Magyar leszámitoló és pénzügybank 126.-, Rimamurányi vasmű részvény 318.75, Magyar koronajárdék 94.04, 4% Magyar földtengeri kötvény 93.-, Magyar hitelbank részvény 187.25, Magyar nyeregményi kölcsön sorsjegye 182.75, Kassa-oderbergi vasuti részvény 91.-, Magyar kereskedelmi bank 276.-, Bécs, február 23. (Osztrák értéktőzsde zárlata.) 4% papírjárdék 99.70, 4% osztrák aranyjárdék 98.65, 1890-iki

sorsjegye 137.25, Osztrák hitelrészvény 395.-, Angol-osztrák bank 124.25, Bécsi bankgyesület 136.-, Osztrák-magyar bank 126.-, Déli vasut 26.90, Dunagőzhajózási részvény 73.75, Dohányrészvény 141.50, Császári és királyi arany 11.43, Német bankváltók 118.25, 4% ezüst járdék 99.70, Osztrák koronajárdék 98.55, 1884-iki sorsjegye 200.50, Osztrák hitelintézet részvény 237.-, Unionbank 156.-, Osztrák Länderbank 118.75, Osztrák-magyar államvasut 127.-, Elbavölgyi vasut 124.50, Alpesi bányarészvény 274.-, 20 frankos arany 19.28, Londoni váltóár 242.47, Bécsi Tramway 137.75, Az irányzat szilárd.

Bécs, február 23. (A Budapesti Napló tudósítójának telefon-jelentése. A délutáni magánforgalomban a zárlatok a következők voltak: Osztrák hitelrészvény 236.20 Magyar hitelrészvény 187.25, Angol-Osztrák bank 124.25 Union bank 136.-, Länderbank 155.75, bankgyesület 118.75, osztrák-magyar államvasut részvény 137.-, északnyugati vasut részv. 26.70, elbavölgyi vasut 124.75, dunagőzhajós részv. 120.25, alpesi bányarészvény 142.-, májusi járdék 99.70 osztrák koronajárdék 94.50, magyar arany, - magyar koronajárdék - -, német birodalmi márka készpénz 125.75, ultimóra - -, török sorsjegye 274.10, rimamurányi vasmű - -, déli vasut - -, dohányrészvény 118.25, Napoleon d'or 19.20.-, Lombard - -.

Külföldi értéktőzsdek.

Berlin, február 23. (Tőzsdei tudósítás.) A tegnapi nyugati tőzsdek irányzata nyomán az itteni tőzsde is szilárd volt. A bankok közül különösen keresték a Disconto-Gesellschaft és a Deutsche Bank részvényeit. A járdékok közül a spanyolok javultak. Török sorsjegyek is szilárdak. Vasutak közül a transvaaliak 3% -kal emelkedtek. A bányarészek piaca szilárd. Harpeni részvények ingadozóak. Utimpénz 5%.

Berlin, február 23. (Zárlat.) 4% osztrák papírjárdék - -, 4% osztrák aranyjárdék - -, Elbavölgyi vasut - -, Magyar koronajárdék 93.60, Osztrák-magyar államvasut 140.10, Kassa-oderbergi vasut 90.50, Bécsi váltóár 84.45, Magyar vasuti beruházási kölcsön 161.-, Alpesi bányarészvény 101.50, Disconto-Commandit 195.50, Államias villamosági Edison 257.50, Geisenkircheni 213.60, Laurakohó 275.-, 4% osztrák járdék - -, 4% magyar aranyjárdék 98.90, Osztrák hitelrészvény 237.-, Déli vasut 30.-, Károly Lajos vasut 100.40, Orosz bankjegy 216.65, 4% új orosz kölcsön 99.50, Török dohányrészvény - -, Olasz járdék 94.60, Magyar hitelbank - -, Dynamit Trust 164.75, Harpeni 231.10, Az irányzat nyugodt.

Berlin, február 23. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) Esti forgalom. Négyeszázelek Magyar aranyjárdék 98.90, Magyar koronajárdék 93.60, Osztrák hitelrészvény 236.75, Osztrák-magyar államvasut 140.-, Déli vasut 30.-, Északnyugati vasut - -, Elbavölgyi vasut 126.65, Orosz bankjegy készpénz - -, Buschtienradi - -, Orosz bankjegy - -, (Ultimo) Lombard - -.

Hamburg, február 23. (Zárlat.) 4% osztrák járdék 99.80, 1880. sorsjegye 139.-, Déli vasut 30.-, 4% osztrák aranyjárdék 100.-, Osztrák hitelrészvény 236.75, Osztrák-magyar államvasut 139.75, Olasz járdék 94.50, 4% magyar aranyjárdék 99.10, Az irányzat szilárd.

Frankfurt, február 23. (Zárlat.) 4% osztrák papírjárdék - -, 4% osztrák aranyjárdék 99.85, Magyar koronajárdék 93.70, Osztrák-magyar bank 126.20, Déli vasut 29.50, Elbavölgyi vasut 125.-, Londoni váltóár 204.87, Bécsi bankgyesület 136.50, Villamos részvény 146.50, 3% osztrák magyar aranykölcsön 80.60, 4% osztrák járdék 99.05, 4% magyar aranyjárdék 98.80, Osztrák hitelrészvény 236.70, Osztrák-magyar államvasut 140.30, Északnyugati vasut 118.50, Bécsi váltóár 84.83, Párisi váltóár 183.33, Unionbank 154.-, Alpesi bányarészvény 275.-, Az irányzat szilárd.

Frankfurt, február 23. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) Árfolyamok január. Esti forgalom. Osztrák hitelrészvény 237.10, Osztrák-magyar államvasut - -, Déli vasut 29.80, Osztrák aranyjárdék 94.55, Olasz járdék - -, Laura-kohó 230.50, Harpeni 195.90, Discont - -, Alpesi - -, Bécsi bankgyesület - -.

Páris, február 23. (Zárlat.) 3% francia járdék 101.15, Olasz járdék 93.75, Osztrák-magyar államvasut - -, Francia törleszt. járdék 99.80, 4% magyar aranyjárdék - -, Török dohányrészvény 292.-, Osztrák Länderbank - -, 3 1/2% francia járdék 138.70, Osztrák földhitelintézet részvény 128, Déli vasut - -, 4% osztrák aranyjárdék 100.50, Ottomanbank 574.-, Párisi bankrészvény 1137, Alpesi bánya részvény - -, Az irányzat nyugodt.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi csarnok jelentése.

Február 23. A sertésüzlet irányzata változatlan. A) Hízott sertések ára: I. A) Magyar elsőrendű: Orag nehéz (páronként 400 kilogramm felüli súlyban) 92--96 fillérig, Orag közép (páronként 300-340 kilogramm terjedő súlyban) -- krajcárig, Fialat nehéz (páronként 320 kilogramm felüli súlyban) 100-102-- fillérig, Fialat közép (páronként 251-320 kilogramm felüli súlyban) 100-101 fillérig, Fialat könnyű (páronként 250 kilogramm terjedő súlyban) 99-100 fillérig, II. Magyar szedett: Nehéz (páronként 280 kilogramm felüli súlyban) -- krajcárig, Közép (páronként 220-280 kilogramm súlyban) -- krajcárig, -- Könnyű (páronként 220 kilogramm terjedő súlyban) -- krajcárig, -- III. Romániai: Nehéz (páronként 320 kilogramm felüli súlyban) -- fillérig, -- Közép (páronként 250-320 kilogramm terjedő súlyban) -- fillérig, -- Könnyű (páronként 250 kilogramm terjedő súlyban) -- fillérig, -- IV. Romániai eredeti (Stachl), Nehéz (páronként 240 kilogramm terjedő súlyban) -- fillérig, -- Könnyű (páronként 250 kilogramm terjedő súlyban) -- krajcárig, V. Szerbiai: Nehéz (páronként 280 kilogramm felüli súlyban) 97-99 fillérig, -- Közép (páronként 240-280 kilogramm terjedő súlyban) 96-98 fillérig, Könnyű (páronként 240 kilogramm terjedő súlyban) 94-97 fillérig. Sertésletszám: 1900. febr. hó 21. napján volt készlet 22451 darab, 1900. február hó 22. napján felhajtott 130 darab, 1900. évi február 22. napján elszállított 303 darab, 1900. február hó 22. napjára maradt készletben 22278 darab.

Időjelzés.

A m. kir. országos meteorológiai intézet jelentése. Budapest, február 23.

Északnyugaton és délkeleten egy-egy depresszió érinti Európát, a kontinens belsejét pedig magas nyomás borítja, amely erősödik és terjeszkedik.

Az idő jelentékenyebben esős, csakis a depressziók környékén volt, különben pedig száraz és Közép-Európában jobbra derült.

A hőmérséklet nyugaton emelkedett, északkeleten pedig süllyedt, de viszonylagos eloszlása lényegesen még sem változott.

Nálunk az idő a délkeleti határ kivételével száraz, derült és napközben enyhe: a hőmérséklet átlag alacsonyabb, mint tegnap volt és az éjjeli fagy újból az egész országra kiterjedteket.

Küldte: Többnyire derült, száraz és nappal enyhe idő várható éjjeli fagyokkal.

Vizállás.

Table with columns for location (Tisza, Duna, Móra, Vág, Rába, Dráva, Mura, Száva, Szamos, Kraszna, Latorca, Laboreca, Ung) and water level measurements for Feb. 22 and Feb. 23.

Titkos betegségek ellen. Dr. KAJDACS, v. es. és k. ezredorvos. Electrotherapial rendelés intézete. Budapest, Váci-körút 4. sz. 1. em. Elgyengült férfierőt. Electro-Massage vagy Psychrophor.

Legszébb Legjobb Legolcsóbb PAP lap PAP lap PAP lap. GICHNER JANOS és TÁRSA. Budapest, VII. ker., Erzsébet-körút 20. szám.

Zálogházi. 13 latos ezüst evőkészletek, grammja 5 kr., grandoletok, gyertyatartók, hálalátok, tálcák, grammja 6 kr., 12 darab ezüst evőkészlet 6 ft 50 kr., teljes 12 személyre való teljes evőkészletek 138 ft-ot kezdve, és választék mindennemű ezüst műtőlés tárgyakban, arany fértálcák köllögóval, grammja 85 kr., masszív arany gyűrűk 2 ft 40 krtól, tula remon-törörök 6 ft. Grünberger Armin Béla örököséi Budapest, IV., Városház-tér 9. l. em. 23 Harisházár. Képes árjegyzéket bér-mentve és ingyen.

Titkos betegségek. Dr. FABINYI J. v. kórházi orvos, specialista. Gyógyításra és specialista legjobban ajánlható számos éven át szerzett gazdag kórházi tapasztalatai alapján.

# Színházak, szórakozó helyek.

## M. KIR. OPERAHÁZ.

Szombat, 1900. február hó 24-én.

### A varázsfuvola.

Nagy dalmű 2 felvonásban. Zenéjét szerzte Mozart A. Szövegét írta Schikaneder M. Fordította Böhm G.

Személyek:

Sarastro	Ney D.	Anina	Rotter
Tamino	Arányi	Papagena	Hegedűs
Ejkirályné	F. Powny I.	Papagena	Palóczy B.

Kezdetre 7 órákor.

## NEMZETI SZÍNHÁZ.

Szombat, 1900. február hó 24-én.

Másodsor:

### M a r y.

Színmű 3 felvonásban. Irta Bosnyák Zoltán.

Személyek:

Ányos Mary	Török I.	Államtitkár	Hetényi
Karel György	Mihályi	Radnóthy	Náday B.
Radák Iván	Gyenes	Jörg, hírlapíró	Latabár
Both Miklós	Dezso	Halmi Adrienne	Paulayné
Gf. Berényi	Horváth	Molnár Lujza	Bátori G.

Kezdetre 7 órákor.

## VÁR-SZÍNHÁZ.

Szombat, 1900. február hó 24-én.

### A Gabi villa.

Vígjáték 3 felvonásban. Irta Gaudillot. Fordította Várai A.

Személyek:

Bachelier	Náday	Szola	Deák
De Miran	Császár	Gabriella	Alszegi
Gomyer	Vizvári	Yvonne	Ligetű J.
Rouillon	Bercsényi	Pomeryné	Vizváriné
Edgard	Zilahi	Morin asszony	Lendvayné
Morin	Gabányi	Clemence	Palotai

Kezdetre 7 órákor.

## VIGSZÍNHÁZ.

Szombat, 1900. február hó 24-én.

A Budapesti Építőiparosok Segélyegylete javára:  
**Kubelik Jan hangverseny.**

I.

**Apuska politikai elvei.**

Vígjáték 1 felvonásban. Irta Gaudillot. Fordította Szécsi Ferenc.

II.

**Kubelik Jan zeneszámái.**

III.

**Hajnali vendég.**

Vígjáték egy felv. Irta: Siraudin. Fordította Sz. F. Kezdetre 7 1/2 órákor.

## NÉPSZÍNHÁZ.

Szombat, 1900. február hó 24-én.

Uj betanulással másodsor:

### Szép Helena.

Operette 3 felvonásban. Írták Méilhac és Halévy. Fordították Fái J. Béla és Makai Emil. Zenéjét szerzte Offenbach.

Személyek:

Páris	Gábor J.	Achilles	Kiss M.
Menelaus	Kovács	1. Ajax	Ujvári
Helena	Kürü	2. Ajax	Szerdahelyi
Agamemnon	Tollagi	Orestes	Bojár T.
Calchas	Németh	Leaina	Radványi

A 3-ik felvon. **Páris almája.** Táncoz némajáték. Kezdetre 7 órákor.

## MAGYAR SZÍNHÁZ.

Szombat, 1900. február hó 24-én.

### New-York szépe.

Operette 2 felvonásban, 6 képpel. Irta Hugh Morton. Fordította Salgó Ernő és Makai Emil. Zenéjét szerzte Gustavo Kerker.

Személyek:

Bronson	Sziklai	Cora	Dóri M.
Harry	Ráthonyi	Kenneth	Giréthy
Kort	Vidor	Blinky	Rózsahelyi
Saifkins	Mátrai	Kissie	Róza L.
Twiddles	Beöthy	Fifi	Ledofsky

Kezdetre 7 1/2 órákor.

## URÁNIA SZÍNHÁZ

Kerepesi-ut 21.

Szombat, 1900. február hó 24-én.

Harmadszor:

### Spanyolország.

Irta Pekár Gyula. 206 vetített képpel, 4 spanyol táncos és 11 a bikaviadalt ábrázoló mozgó fényképpel. Kezdetre 7 1/2 órákor.

## Budapest kávéház Andrassy-ut 27. sz.

a legmodernebb stílusban újonnan átalakítva. Ma és mindennap Tisztelettel **Banda Marci és fiai hangversenyez.** **Rosenberg Lajos,** kávéház tulajdonos.

## PETÁNOVITS Metropole-szállója.

Ma **lfj. Oláh Józsi** kedvelt zenekara játszik. Színház után teljesen friss vacsora. A gyönyörű tóli kertben kívül a mulatságok, lakodalmak, bankettek megtartására igen alkalmas díszes főterem és elegáns különszobák állanak a vendégek rendelkezésére.

## Somossy Mulató

(Nagymező-utca).

Albrecht Ferenc, igazgató.

### Ma 2 nagy előadás.

Délután fél 4 órákor kivételes előadás a bibliai operett-társulatnak színe kerül:

### Jeruzsálem leánya és a pásstorfu.

Mérsékelt helyekkel.

Pénztárnyitás 7 órákor. A nagy műsor miatt Kezdetre fél nyolckor.

Ma pontban 11 órákor.

## Ada Colley

az ausztráliai család, a legfenomenálisabb hangóriásné, a háromvonalas A egyetlen birtokosnője harmadik vendégjátéka.

Fél 9 órákor! Másodsor!

## Izsák feláldozása.

Bibliai opera Goldfaden A.-től.

Előadja a bibliai operett társulat.

Holnap, vasárnap, Miss Ada Colley 4-ik és utolsó vendégjátéka.

Holnap vasárnap, két előadás

délután fél 4 órákor nagy jutalomjáték előadás Baumann Károly kedvelt magyar énekművészével. Jegyek elővételben kaphatók Weiss A. nagytőzsde Károly-körút 26. és a nappali pénztárnál.

A mulató villanyos világítása saját gépei által eszközölték; a gépek Wüste és Rupprecht gépgyárosok által készítették.

## A budapesti Kávémagazin

bérmertve küld

Cuba

Mocca

Jáva

Gyöngy

## kávét

postán utánvétellel  
3 kiló frt 4.80.

Eppen most jelent meg:

## A magyar színművészet

Szerkesztette:

B. Virágh Géza.

Előszóval ellátta:

Rákosi Jenő.

Gyönyörű díszmű 250 képpel.

A legjelentősebb írók cikkeivel és az összes színészek és színésznők önéletrajzával.

Ára díszes vászonkötésben 5 frt. Megrendelhető a

'Budapesti Napló' kiadóhivatalában  
József-körút 18.

Magy. kir. Államvasutak.

### Hirdetmény.

A pozsony-passauai átrakodási forgalom ismét megnyitott.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága közli, hogy a magyar folyam- és tengerhajózási-részvénytársaság a téli időnyire beszüntetett pozsony-passauai átrakodási forgalmat megnyitván az e forgalomban szülő áruk ismét felvételnek. (Utánnyomás nem díjazt.)

## POSZTÓMARADÉKOK

minden célra, melyek posztoszállítási világáruházamban visszamaradnak, kicsinyben, rendkívül olcsó árakon adnak el.

## Stikarovszky János

Budapest, V., Erzsébet-tér 16.  
Maradékokból minták nem küldhetők.

## FIUME

Mégis csak legjobb a

## KÁVÉ

FRATELLI DEISINGER-től

Fluméból vagy Triesztből közvetlen a tengeri hajóiról.

4 1/2 kg. Arabs Mooca ered.	8.08 frt
hámos zsákból	8.33 "
5 kg. Moosó	8.50 "
5 " Ceylon gyöngy kávé	8.50 "

## TEA

1/2 kg. tea kínai dobozban a kávéhoz oszmagolható.

Az összes áruk származásának valódiságáért kezeskedünk vállalunk. Egy postaszék összeállítható 3 fajta kávéból is.

Az árak elvámolva, bérmertve minden más költség nélkül értendők.

ARLAP INGYEN.

## TRIEST

## A Budapesti Ujságírók Egyesülete

1900 február 25-én,

a Royal-szálló nagytermében rendezendő

táncos egybekötött művészestélyének

műsora:

- Hegedű-unisono. a) *Händl*; Largo; b) *Corelli*; Adagio. Allegro. Betanított: *Gobbi* Alajos tanár. Előadják: *Breuer* Éva, *Dormand* Irén, *Ehrentrau* Olga, *Faludy* Mariska, *B. Goldmark* Kornélia, *Hermann* Erzi, *Jaumann* Elza, *Jansa* Margit, *Messlényi* Perina és *Steiner* Emma úrhölgyek. Zongorán és harmoniumon kísérik *Sebes* Vilma és *Tessényi* Margit úrhölgyek.
- Nagy emberek kis thémáról. Humoros variációk. Zongorán előadja *Szendy* Árpád zeneakadémiai tan.
- A magyar zene vadírja. a) Hallgató nóta és és csárdás zongorán; b) *Betyár* ballada; c) *Somogyi* nóták; d) *Ablakomban* van két csibe; e) A grand café-ban. Előadja: *Pete* Lajos ur; *Somogyi* aljegyzője.
- a) *Grig*; En dröm. (Álom); b) *Veldens* gang. (Az élet folyása.) c) *Clemens-Frankenstein*; Dal. Énekli: *Schmedes* Erik ur, a bécsi cs. kir. udv. opera tagja. Zongorán kíséri: *Tarnay* Alajos.
- A cillinder. Tréfás monolog. Irta: *Jacques Normand*, szabadon átdolgozta: *Heltai* Jenő, előadja: *Szirmai* Imre, a Népszínház tagja.
- Menyecske* kvartett. a) *Konti* József; Nem aludtam... b) *Barna* Izsó; Messze járok... *Radics* Béla cigányzene kísérete mellett éneklik: *Blaha* Lujza, *Ábrányiné*, *Diósyné*, és *Bartolucci* Viktoria urnők (jelmezben).
- A *Grál*-regge. *Wagner* Rikhard „*Lohengrin*”-jéből. Énekli: *Schmedes* Erik ur, a bécsi cs. kir. udv. opera tagja. Zongorán kíséri *Tarnai* Alajos.
- Színészek és újságírók. Operette revue, összeállította: *Barna* Izsó, szövegét írta: *Reiner* Ferenc. Előadják: *Z. Bárdy* Gabi, *Blaha* Sári, *Margó* Zelmá, *Németh* József, *Tollagi* Adolf, és *Raskó* Géza. Zongorán kíséri: *Barna* Izsó karnagy.

A hangverseny pontban 9 órákor kezdődik. Hangverseny után bál következik.

Jegyek a BUDAPESTI UJSÁGÍRÓK EGYESÜLETÉBEN, (Kerepesi-ut 17. szám) kaphatók.

## FOLIES CAPRICE

Eredeti!! Ma Ujdonság!!  
10 órákor! Szenszációs ujdonság!!

## Sámson és Delila.

Parodisztikus bibliai daljáték. Szövegét írta: egy *álliszteus*. Zenéjét összeállította és részben szerzte: *Knoech* Adolf. Rendező: *Rott* Sándor. Végül:

## „Blonde Bestien.”

Bohózat Leitner H.-től. Zeneje *Knoech* A.-től. Erkély ismertető páholok. Kitérő könyv és italok. — Mérsékelt árak.

Sneidig egyenruhákat készit

**BLUM SÁNDOR**

Budapest, Váci-utca 17. szám.

Alapított 1887. Alapított 1887.

## Állandó nagy butor-kiállítás.

Kizárólag csak magyar műipartermékek, melyeknek valódiságáért kezeskedünk, ugyszintén saját készítményü kárpított butorainkat a n. é. butorvásárló közönség b. figyelmébe ajánljuk. Dus választék található szilárd és modern stílu káló-, ebédlő-, férő-szoba és szalon-berendezésekből, valamint bármely egyes butordarabokból, a leggyorsabbtól a legfinomabb kivitelű, minden versenyt fölmúló olcsó árakon. Kerjük az igen t. közönséget saját érdekében, ezen kedvező alkalom fölhasználását és szükséges butordarabjait nálunk beszerezni. Hazaftas tisztelettel

**PATYI TESTVÉREK** kizárólag csak VIII., Kerepesi-ut 9 a. Pannonia-szálló mellett.

Nagy butor-album 1 korona beküldése mellett levéljegyekben bérmertve.

Elsőrendű hazai gyártmány.

Mégis csak legjobb a

## FIUMEI

Csokoládé és Cacao.

Kapható MINDENÜTT.

**KOHOZÁS**  
**RIKÉSESEK HURKUT ELLEN**  
**A LEGJOBB**  
**A RETHY FÉLE**  
**PEMÉNÉNYKORKA**  
 Egy doboz  
 Ára 30 kr.  
 Csak akkor va-  
 ló, ha minden doboz  
 felében aláírásom  
 látható.  
 Rethy Béla gyógyszerész Békés-Csabán.  
**MINDENKÉNT KAPHATÓ**

Most jelent meg!  
**A polgár,**  
**mint esküdt.**  
 Írta:  
**Dr. Gonda Dezső**  
 Ára angol vászonkötés-  
 ben 1 frt 20 kr.  
 Kapható a „Budapesti  
 Napló” kiadóhivatalában,  
 József-körút 18.

**„Reuma-szesz”**  
 orvosok tekintélyek által kit. olt. külszer. Bámulatos gyors é  
 biztos hatáson, a test bármely részén (ájdalm., u. m. reuma,  
 csusz, ischias, kőszvény, szagatás, szúrás, nyílalás  
 stb. ellen. Fog- és fejfájást 5 perc alatt megszüntet.  
 1 üveg ár 1 korona, erősebb üveg ára 2 korona 40  
 fillér. Kapható a főváros és vidék összes gyógyszárban, ugy-  
 szintén a kószató  
**Widder Gyula** gyógyszerésznel  
 S.-A.-Ujhely.  
 Főraktár: Török József gyógyszer. urnál Budapest,  
 Király-utca 12. sz. és dr. Egger-féle gyógyszerár a  
 „Nador”-hoz.

!! **Óvakodjunk az értéktelen utánasoktól!!**  
**Antiszeptikus és hygienikus**  
**HÖLGY-ÖVSZER.**  
 Teljesen biztos hatással.  
 Használatban kíméletes és nem kellene többé semmi-  
 féle gyöngédtelen és ártalmas gumi- és spongya-  
 cikkek.  
 Ára 1 doboznak, használati utasítással 1 frt  
 50 kr. Postautalványon előlegesen 1 frt 75 kr.  
 beküldése után bérmentve kapható a fel-  
 tártólánál:  
**László József** gyógyszerész  
 Máros-Ujvár (Erdély).  
 Főraktár Budapest: TÖRÖK JÓZSEF gyógytára  
 Király-utca és KERPEL LIPÓT gyógytára Lipóti út 28.  
 !! **Orvosilag igen ajánlott!!**

**Téli üdülő- és gyógyhelyek a déli vasut mentén.**  
**Vonatösszeköttetések és menetárak Budapestről (déli vasut pályaudvara).**

Abbazia	N.-Kanizsa-Pragerhofon át	Budapest d. v. ... ind. 8.00 reggel, 8.00 este Abbazia-Mattuglio ... érk. 8.58 este, 9.17 d. e.	Menettérti jegyek 30 napig érvényesek gyors- vonatokra: I. oszt. 104.16 k., II. oszt. 74.56 k., III. oszt. 47.78 k.
Görz	N.-Kanizsa-Pragerhofon át	Budapest d. v. ind. 8.00 reg., 8.00 este, 9.25 este Görz ... érk. 9.47 este, 10.08 d. e., 6.34 "	Menettérti jegyek 30 napig érvényesek gyors- vonatokra: I. oszt. 111.58 k., II. oszt. 80.16 k., III. oszt. 51.16 k.
Bozen-Gries	N.-Kanizsa-Pragerhof-Marburgon át	Budapest d. v. ... ind. 8.00 reggel, 8.00 este Bozen-Gries ... érk. 5.53 " 1.42 d. u.	Menettérti-jegyek 30 napig érvényesek gyors- vonatokra: I. oszt. 124.68 k., II. oszt. 89.32 k., III. oszt. 57.80 k., továbbá 90 napig ér- vényes menetjegyeket megszakítható uta- zásokra, gyorsvonatokra: I. oszt. 112.20 k. II. oszt. 90.40 k., III. oszt. 63.18 k.
Meran	N.-Kanizsa-Pragerhof-Marburgon át	Budapest d. v. ... ind. 8.00 reggel, 8.00 este Meran ... érk. 7.36 d. e., 2.59 d. u.	Menettérti jegyek 30 napi érvényességgel Bozen-Griesig gyorsvonatokra: I. oszt. 124.68 k., II. oszt. 89.32 k., III. oszt. 57.80 k., to- vábbá Bozen-Griesig 90 napig érvényes me- netjegyeket megszakítható utazásokra, gyorsvonatokra: I. oszt. 112.20 k., II. oszt. 90.40 k., III. oszt. 63.18 k.
Arco	N.-Kanizsa-Pragerhof-Marburgon át	Budapest d. v. ... ind. 8.00 reggel, 8.00 este Arco ... érk. 9.50 d. e., 5.09 d. u.	Menettérti-jegyek Mori állomásig 30 napig ér- vényesek gyorsvonatokra: I. oszt. 132.10 k., II. oszt. 94.92 k., III. oszt. 61.54 kr.

**Polgár Sándor**  
 m. kir. szab. nyert orvos  
 m. és l. ősiszerész  
**BUDAPEST,**  
 VII., Erzsébet-körút 50. sz.  
 Ajánlja dusan felsze-  
 rit raktrátusajtygyárt-  
 mányu orvos- sebészl  
 és betegápolási tár-  
 gyakban.  
 Saját találmánya, m. k.  
 szabadalmaz. Polgár-féle  
**sérvkötő,**  
 haskötő, görsest ellenl  
 gummihasny. orthopa-  
 ediai készületek, műltbák a  
 kezek stb.  
 Valódi francia különle-  
 gosségek F. Bergerand  
 file párisi gyárjától.  
 Válasz ellen védve 1899. sz. n.  
 BÉK. Bámulatos véges árjegy-  
 zék lapja és bérmentve



**Olaszország Remekéi.**

Olaszország és az olaszok műkineseinek mintegy 2000 fényképből álló gyűjteménye.  
 Remek diszalbum hosszukás negyedréf formában.

A teljes mű 30 füzetből áll, ára füzetenként 1 korona 20 fillér.

Megjelenik havonként kétszer. Igazgató: LAURENCSCIC GYULA. A magyar kiadás szerkesztője: BOROSS VILMOS.

A kiadásunkban legközelebb megjelenő, páratlanul szép és gyönyörű diszalbum, mely minden részében kizárólag a legkiválóbb intézetekben készül, *művészi elrendezése és fényes kiállítása*, valamint nagy, *pompás és tiszta fényképfelvételei* által elsőrangú alkotásként hódít majd az egész művelt világon.

A műbe felölelt képek, melyek *teljes és tiszta egészét képezik Olaszország természeti szépségeinek és gazdag műkineseinek*, az olasz vidék beható ismerete s az ottani *építészet, festészet és szobrászat páratlan műveinek alapos tanulmányozása* alapján választattak össze és rendeztettek el.

A füzetek két hosszukás nyolcadrés oldalán a szerkesztő jeles tollából, aki alapos ismerője Olaszország tájainak, népei és műkineseinek, *lebilincselő szöveg* szolgál szeretetreméltó cicerone gyanánt.

E mű össze nem hasonlítható az eddig Olaszországról megjelent selejtes vásári munkákkal és ezek elmosódott és tisztátalanul nyomott elischével; e diszalbummal

**monumentális remekművet alkotunk**

az olasz klasszikus földről, olyan nagyszabásu művet, melynek *értéke minden időben maradandó lesz* s a melynek jelentőségét az Olaszországot szeretők és ismerők legszelebb körében éppen ugy, mint *a művészetet-kevelők, művészek és tudósok között a legmelegebben fogadják és elismerik.*

A képek hibátlan tisztasága és azoknak a legapróbb részletig tökéletes élessége folytán e remekmű egyuttal *nélkülözhetetlen forrásmunka a művészetek különböző ágainak tanulmányozásánál.*

A füzetek 1 korona 20 fillérnyi ára e terjedelmes és nagybecsű művészi teljesítmény mellett páratlanul olcsó.

Előfizetések elfogadtatnak a „Budapesti Napló” kiadóhivatalában (Budapest, VIII., József-körút 18.)

**Előfizetési ár:** 6 füzetre 7 korona 20 fillér. | 18 füzetre 21 korona 60 fillér.  
 12 „ 14 „ 40 „ | 30 „ 36 „ — „

**A kiadóhivatal,**  
 Budapest, V., Méréf-utca 11. szám.

A munka elkészülte után bolti ára lényegesen magasabb lesz. — A második füzet kiadása után két hetenként egy-egy újabb füzet jelenik meg. — Az egész mű 1900 karácsonyra készen lesz.

